

การบัญชีเกี่ยวกับหนี้สินระยะยาว: **15**

หุ้นกู้ และตั๋วเงินจ่าย

ไว้สินหมุนเวียน
ราส่วนเกิน 1
ก็ตาม บริษัท
rt ไม่เพียงพอ
กับธนาคารใน
ช่วยลดต้นทุน
ิวของบริษัทจะ
หมุนเวียน

รอบระยะเวลา
บเห็นอยู่บ่อยๆ
ดชำระใน 1 ปี
ที่อาจจะเกิดขึ้น
ทุนเวียนที่สูงกว่า

วัตถุประสงค์ ของบทนี้เพื่อต้องการให้ทราบความหมาย และวิธีการบันทึกบัญชี ของหนี้สินระยะยาว ประเภทหุ้นกู้และตั๋วเงินจ่าย

หนี้สินระยะยาว คือ ภาระผูกพันที่กิจการมีต่อบุคคลภายนอก และจะต้องชำระหรือปลดเปลื้อง ในระยะเวลาที่เกินกว่า 1 ปี นับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน ปกติแล้วกิจการจะก่อหนี้ระยะยาว เพื่อลงทุนในสินทรัพย์ประเภทไม่หมุนเวียน หรือเพื่อเป็นเงินทุนในการดำเนินงานในระยะยาว

เมื่อศึกษาจบบทนี้แล้ว ควรจะทราบถึง

- ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับกำไรต่อหุ้นของบริษัทจากผลของการกู้ยืมระยะยาว
- ความหมายของหุ้นกู้
- แนวคิดของจำนวนเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายหุ้นกู้
- วิธีบันทึกรายการที่เกี่ยวข้องกับหุ้นกู้
- วิธีบันทึกรายการเกี่ยวกับตั๋วเงินจ่าย

การจัดการเงินทุนของกิจการ

ในการจัดการเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกิจการ กิจการอาจใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งดังต่อไปนี้

1. การจัดการเงินทุนโดยการก่อหนี้สิน เช่น การซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ การออกหุ้นกู้ หรือการออกตั๋วเงินจ่าย
 2. การจัดการเงินทุนจากส่วนของเจ้าของ เช่น การออกจำหน่ายหุ้นสามัญ หรือหุ้นบุริมสิทธิ
- เนื้อหาที่จะกล่าวถึงในบทนี้ จะเน้นในเรื่องการออกหุ้นกู้และตั๋วเงินจ่ายระยะยาวเพื่อใช้เป็นเงินทุนในการดำเนินงานของกิจการ

หุ้นกู้ (Bond) เป็นรูปแบบหนึ่งของหนี้สินที่ระบุดอกเบี้ย โดยลักษณะแล้วหุ้นกู้จะคล้ายคลึงกับตัวเงินจ่าย นั่นคือ หุ้นกู้จะกำหนดให้มีการจ่ายดอกเบี้ยเป็นงวดๆ ตามที่กำหนดไว้ โดยจะมีการจ่ายคืนเงินต้นตามมูลค่าที่ตราไว้เมื่อหุ้นกู้ครบกำหนด และเนื่องจากผู้ถือหุ้นกู้มีฐานะเป็นเจ้าของกิจการ ดังนั้น ผู้ถือหุ้นกู้จึงมีสิทธิในสินทรัพย์ของกิจการเกินกว่าผู้ถือหุ้นของกิจการ

ตัวอย่าง สมมติว่าบริษัท สวีสวี อยู่ในระหว่างการพิจารณาจัดหาเงินทุนเพื่อการดำเนินงานในระยะยาวของกิจการ โดยการก่อหนี้และออกจำหน่ายหุ้นกู้ ดังต่อไปนี้

	แผนที่ 1		แผนที่ 2		แผนที่ 3	
	จำนวน (บาท)	สัดส่วน (%)	จำนวน (บาท)	สัดส่วน (%)	จำนวน (บาท)	สัดส่วน (%)
ออกหุ้นกู้ อัตราดอกเบี้ย 12%	-	0	-	0	2,000,000	50
ออกจำหน่ายหุ้นปริวมสิทธิ อัตราผลตอบแทน 9%	-	0	2,000,000	50	1,000,000	25
ราคาตามมูลค่า 50 บาท	-	0	2,000,000	50	1,000,000	25
ออกจำหน่ายหุ้นสามัญ	4,000,000	100	2,000,000	50	1,000,000	25
ราคาตามมูลค่า 10 บาท	4,000,000	100	2,000,000	50	1,000,000	25
รวมเงินทุนที่จัดหาทั้งหมด	<u>4,000,000</u>	<u>100</u>	<u>4,000,000</u>	<u>100</u>	<u>4,000,000</u>	<u>100</u>

แต่ละแผนธุรกิจที่กำหนดข้างต้น มีการจัดหาเงินทุนโดยการออกจำหน่ายหุ้นสามัญเป็นส่วนประกอบ อย่างไรก็ตาม สัดส่วนการออกจำหน่ายหุ้นสามัญในแต่ละแผนธุรกิจจะแตกต่างกันไป เริ่มจาก 100% ในแผนที่ 1 เหลือเพียง 25% ในแผนที่ 3 ทั้งนี้ ในการพิจารณาเลือกแผนธุรกิจที่เหมาะสม กิจการควรพิจารณาผลกระทบของแต่ละแผนที่มีต่อหุ้นด้วย

กำไรต่อหุ้น (Earnings per share: EPS) แสดงถึงกำไรที่หุ้นสามัญแต่ละหุ้นจะได้รับ ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

$$\text{กำไรต่อหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} - \text{เงินปันผลสำหรับหุ้นปริวมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่าย}}$$

ตัวอย่าง ข้อมูลต่อไปนี้เป็นข้อมูลของบริษัท สวีสวี

1. กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้มีจำนวน 800,000 บาท
2. อัตราภาษี 40%
3. หุ้นกู้หรือหุ้นกู้ทั้งหมดออกจำหน่ายที่ราคาที่ตราไว้หรือราคาตามมูลค่า

และแล้วหุ้นกู้จะ
ถามที่กำหนดไว้
หากผู้ถือหุ้นกู้มี
การเหนือกว่า

เพื่อการดำเนิน

แผนที่ 3

จำนวน (บาท)	สัดส่วน (%)
3,000	50
6,000	25
9,000	25
12,000	100

ขายหุ้นสามัญเป็น
ธุรกิจจะแตกต่าง
พิจารณาเลือกแผน
ด้วย
แต่ละหุ้นจะได้รับ

กิติ

ค่า

ผลกระทบของแผนการจัดหาเงินข้างต้นที่มีต่อกำไรสุทธิและกำไรต่อหุ้นของบริษัท สวัสดิ์
แสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงผลกระทบของแผนการจัดหาเงินทุนแต่ละแผน

	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3
หุ้นกู้ อัตราดอกเบี้ย 12%	-	-	2,000,000
หุ้นปริมสิทธิ อัตราผลตอบแทน 9% ราคาตาม มูลค่า 50 บาท	-	2,000,000	1,000,000
หุ้นสามัญ ราคาตามมูลค่า 10 บาท	4,000,000	2,000,000	1,000,000
รวม	4,000,000	4,000,000	4,000,000
กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้	800,000	800,000	800,000
หัก: ดอกเบี้ยจ่ายสำหรับหุ้นกู้	-	-	240,000
กำไรก่อนภาษีเงินได้	800,000	800,000	560,000
หัก: ภาษีเงินได้ 40%	320,000	320,000	224,000
กำไรสุทธิ	480,000	480,000	336,000
หัก: เงินปันผลสำหรับหุ้นปริมสิทธิ	-	180,000	90,000
กำไรที่เหลือสำหรับหุ้นสามัญที่ออกจำหน่าย	480,000	300,000	246,000
	÷	÷	÷
จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่าย	400,000	200,000	100,000
กำไรต่อหุ้นสำหรับหุ้นสามัญ	1.20	1.50	2.46

จากตารางจะเห็นว่าแผนที่ 3 จะให้ผลกำไรต่อหุ้นสำหรับหุ้นสามัญสูงที่สุด ดังนั้น จึงเป็น
วิธีที่น่าสนใจมากที่สุดสำหรับผู้ถือหุ้นสามัญ และหากกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้
ที่ประมาณการไว้มีจำนวนมากกว่า 800,000 บาท ผลแตกต่างระหว่างกำไรต่อหุ้นสำหรับหุ้นสามัญ
ภายใต้แผนที่ 1 และแผนที่ 3 จะยิ่งมากขึ้น

ลักษณะของหุ้นกู้

โดยปกติแล้ว หุ้นกู้ของแต่ละกิจการจะมีมูลค่าที่ตราไว้ รวมทั้งกำหนดอัตราดอกเบี้ย และ
วันจ่ายชำระดอกเบี้ย รวมทั้งวันครบกำหนด ไว้แตกต่างกันไป นอกจากนี้ หุ้นกัวยังมีลักษณะอื่นๆ
ที่แตกต่างกันเช่นหุ้นกู้ที่มีสิทธิพ่วงค้ำประกันหรือไม่

ความหมายของหุ้นกู้

สัญญาที่เกิดระหว่างกิจการผู้ออกหุ้นกู้และผู้ถือหุ้นกู้ เรียกว่า สัญญาหุ้นกู้ (Bond indenture หรือ Trust indenture) การออกหุ้นกู้ในแต่ละครั้งจะแบ่งหุ้นกู้เป็นหน่วยเล็กๆ จำนวนหนึ่ง และมูลค่าที่ตราไว้สำหรับหุ้นกู้แต่ละหน่วยจะถูกเรียกว่า เงินต้น (Principal) เช่น มูลค่าหุ้นกู้หน่วยละ 1,000 บาท หรือจำนวนเท่าของ 1,000 บาท การจ่ายดอกเบี้ยของหุ้นกู้ อาจกำหนดให้มีการจ่ายเป็นรายปี รายครึ่งปี หรือรายไตรมาส ก็ได้ อย่างไรก็ตาม หุ้นกู้ส่วนใหญ่ จะกำหนดให้จ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือนหรือครึ่งปี

การกำหนดราคาของหุ้นกู้จะกำหนดเป็นอัตราร้อยละ (%) ของมูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นกู้ ตัวอย่าง หุ้นกู้มูลค่า 100,000 บาท กำหนดราคาขายที่ 98% ของมูลค่าที่ตราไว้ ดังนั้น หุ้นกู้ดังกล่าวจะถูกขายที่ราคา 98,000 บาท ($100,000 \times 0.98$) ในทำนองเดียวกัน หากกำหนดราคาขายที่ 109% หุ้นกู้ดังกล่าวจะถูกขายที่ราคา 109,000 บาท

หากหุ้นกู้ทั้งหมดที่ออก มีการกำหนดให้จ่ายคืนเงินต้นครั้งเดียวในวันที่ครบกำหนดวันเดียวกัน จะเรียกว่า *หุ้นกู้ที่ครบกำหนดไถ่ถอนในวันเดียว* (Term bonds) แต่หากหุ้นกู้ทั้งหมดที่ออก มีการกำหนดให้ทยอยคืนเงินต้นในเวลาที่แตกต่างกัน เรียกว่า *หุ้นกู้ที่ครบกำหนดไถ่ถอนในระยะเวลาต่างๆ กัน* (Serial Bonds) เช่น กิจการอาจกำหนดให้หนึ่งในสิบส่วนของหุ้นกู้ทั้งหมดที่ออกจำนวน 1,000,000 บาท (ซึ่งเท่ากับหุ้นกู้จำนวน 100,000 บาท) ครบกำหนดไถ่ถอนในปีที่ 16 นับจากวันที่ออกหุ้นกู้ และหุ้นกู้อีกส่วนหนึ่งจำนวน 100,000 บาท จะครบกำหนดไถ่ถอนในปีที่ 17 นับจากวันที่ออกหุ้นกู้ เป็นต้น

หุ้นกู้บางประเภทสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นหลักทรัพย์อื่นๆ ได้ในภายหลัง เช่น เปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นสามัญ ซึ่งเรียกว่า *หุ้นกู้แปลงสภาพ* (Convertible bonds) หุ้นกู้ที่ให้สิทธิแก่กิจการที่ถือหุ้นกู้หรือออกหุ้นกู้ในการไถ่ถอน ก่อนที่จะถึงวันครบกำหนดได้ เรียกว่า *หุ้นกู้ที่เรียกคืนได้* (Callable bonds)

เงินที่ได้รับจากการออกจำหน่ายหุ้นกู้

เมื่อกิจการออกจำหน่ายหุ้นกู้ เงินที่ได้รับจากการออกจำหน่ายหุ้นกู้จะเป็นเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. มูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นกู้ซึ่งเป็นจำนวนที่กิจการจะต้องจ่ายชำระคืน ณ วันครบกำหนดชำระ
2. อัตราดอกเบี้ยของหุ้นกู้
3. อัตราดอกเบี้ยในตลาด

หุ้นกู้ (Bond Principal) เช่น บัญชีของหุ้นกู้ ส่วนใหญ่

ไว้ของหุ้นกู้ ดังนั้น หุ้นกู้ หากกำหนด

ครบกำหนด กหุ้นกู้ทั้งหมด หมดได้ก่อนใน งหุ้นกู้ทั้งหมด หมดได้ก่อนใน ะครบกำหนด

เปลี่ยนสภาพ หนี้แก่กิจการที่ หนี้ที่เรียกคืนได้

ทำได้นั้น ขึ้นอยู่

ครบกำหนดชำระ

มูลค่าที่ตราไว้และอัตราดอกเบี้ยของหุ้นกู้จะระบุไว้ในใบหุ้นกู้ (Bond indenture) อัตราดอกเบี้ยที่กิจการต้องจ่ายสำหรับมูลค่าที่ตราไว้ เรียกว่า อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา (Contract rate) หรืออัตราดอกเบี้ยหน้าตัว (Coupon rate)

อัตราดอกเบี้ยในตลาด บางครั้งจะถูกเรียกว่า อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective rate of interest) ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดขึ้นจากการซื้อขายหุ้นกู้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อัตราดอกเบี้ยในตลาดเป็นอัตราดอกเบี้ยที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย ซึ่งรวมถึงความคาดหวังของนักลงทุนเกี่ยวกับสภาวะทางเศรษฐกิจทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ในการกำหนดว่าราคาขายหุ้นกู้ควรจะเท่ากับ หรือน้อยกว่า หรือมากกว่าราคาที่ตราไว้ของหุ้นกู้ ผู้ลงทุนจะเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยในตลาดและอัตราดอกเบี้ยหุ้นกู้ โดยมีแนวทางดังนี้

1. อัตราดอกเบี้ยในตลาด = อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาของหุ้นกู้

ราคาขายหุ้นกู้ = ราคาที่ตราไว้ของหุ้นกู้

2. อัตราดอกเบี้ยในตลาด > อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาของหุ้นกู้

ราคาขายหุ้นกู้ < ราคาที่ตราไว้ของหุ้นกู้ ซึ่งจะเรียกว่า หุ้นกู้ขายได้ในราคาที่มีส่วนลด หรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (Discount)

3. อัตราดอกเบี้ยในตลาด < อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาของหุ้นกู้

ราคาขายหุ้นกู้ > ราคาที่ตราไว้ของหุ้นกู้ ซึ่งจะเรียกว่า หุ้นกู้ขายได้ในราคาที่มีส่วนเกินกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (Premium)

การขายหุ้นกู้ในราคาที่มีส่วนลดเกิดขึ้นเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาของหุ้นกู้ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด ทำให้ผู้ลงทุนสามารถลงทุนในทางเลือกอื่นที่มีความเสี่ยงเท่ากันโดยได้อัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า ดังนั้น หากผู้ลงทุนมุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทนตามที่ต้องการ ก็จะยอมซื้อหุ้นกู้ในราคาต่ำกว่าราคาที่ตราไว้เท่านั้น ในทางกลับกัน การขายหุ้นกู้ในราคาที่มีส่วนเกินเกิดขึ้นเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาของหุ้นกู้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด ทำให้ผู้ลงทุนเต็มใจที่จะซื้อหุ้นกู้ในราคาที่สูงกว่าราคาที่ตราไว้

การบัญชีสำหรับหุ้นกู้

กิจการอาจออกจำหน่ายหุ้นกู้ด้วยราคาที่ตราไว้ หรือด้วยราคาที่มีส่วนลด หรือด้วยราคาที่มีส่วนเกิน และเมื่อออกจำหน่ายหุ้นกู้ด้วยราคาที่น้อยกว่าหรือมากกว่าราคาที่ตราไว้ กิจการต้องตัดจำหน่าย (Amortized) ส่วนลดหรือส่วนเกินดังกล่าวตลอดช่วงอายุของหุ้นกู้ ทั้งนี้ ไม่ว่ากิจการจะมีสิทธิที่จะเรียกคืนหุ้นกู้ดังกล่าวก่อนครบกำหนดชำระหรือไม่ก็ตาม

การจำหน่ายหุ้นกู้ด้วยราคาตามมูลค่าที่ตราไว้

หากอัตราดอกเบี้ยในตลาดเท่ากับอัตราดอกเบี้ยตามสัญญา หุ้นกู้จะจำหน่ายด้วยราคาที่ตราไว้หรือในราคาขายที่ 100% ตัวอย่างเช่น ณ วันที่ 1 มกราคม 25×2 บริษัท สุโขทัย ได้ออกจำหน่ายหุ้นกู้ โดยมีข้อมูลดังนี้

ราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ (บาท)	100,000,000
อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา	12%
จ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือน ในวันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคมของทุกปี	
ระยะเวลาของหุ้นกู้	5 ปี
อัตราดอกเบี้ยในตลาด	12%

เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเท่ากับอัตราดอกเบี้ยในตลาด หุ้นกู้จึงจำหน่ายด้วยราคาที่ตราไว้ การบันทึกบัญชี ณ วันที่ออกจำหน่ายหุ้นกู้ เป็นดังนี้

25×2 มกราคม 1	เงินสด หุ้นกู้ (ออกจำหน่ายหุ้นกู้ด้วยราคาที่ตราไว้มูลค่า 100,000,000 บาท)	100,000,000	100,000,000
------------------	---	-------------	-------------

ทุกๆ 6 เดือน (ในวันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม) หลังจากที้ออกจำหน่ายหุ้นกู้แล้ว ก็กิจการต้องจ่ายชำระดอกเบี้ยจำนวน 6,000,000 บาท ($100,000,000 \times 12\% \times \frac{1}{2}$) การบันทึกบัญชีสำหรับการจ่ายชำระดอกเบี้ยครั้งแรกในวันที่ 30 มิถุนายน 25×2 เป็นดังนี้

25×2 มิถุนายน 30	ดอกเบี้ยจ่าย เงินสด (จ่ายชำระดอกเบี้ยของหุ้นกู้สำหรับระยะเวลา 6 เดือน)	6,000,000	6,000,000
---------------------	--	-----------	-----------

ณ วันครบกำหนดชำระหุ้นกู้ กิจการต้องจ่ายชำระเงินต้นจำนวน 100,000,000 บาท ซึ่ง
จะบันทึกบัญชี ดังนี้

ด้วยราคา
1 สุโขทัย

25×6 ธันวาคม 31	หุ้นกู้ เงินสด (จ่ายชำระเงินต้นของหุ้นกู้ ณ วันครบกำหนด ชำระ)	100,000,000	100,000,000
--------------------	--	-------------	-------------

การจำหน่ายหุ้นกู้ในราคาต่ำกว่ามูลค่า

หากอัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยตามสัญญา หุ้นกู้จะถูกขายด้วยราคาที่
ต่ำกว่าราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ เนื่องจากนักลงทุนไม่เต็มใจที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อหุ้นกุนั้นด้วยราคา
ตามมูลค่าที่ตราไว้ เพราะหุ้นกูดังกล่าวจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่นักลงทุน
สามารถได้รับจากการไปลงทุนในหุ้นกู้อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (อัตราดอกเบี้ยในตลาด)

ตัวอย่าง ณ วันที่ 1 มกราคม 25×2 บริษัท นครชน ได้ออกจำหน่ายหุ้นกู้ที่มีข้อมูล
ดังต่อไปนี้

หมายด้วย

0,000,000

จ่ายหุ้นกู้แล้ว
× ½) การ
งนี้

6,000,000

ราคาตามมูลค่าตราไว้ (บาท)	100,000,000
อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา	12%
จ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือน ในวันที่	
30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม ของทุกปี	
ระยะเวลาของหุ้นกู้	5 ปี
อัตราดอกเบี้ยในตลาด	13%

เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด ดังนั้น หุ้นกู้จะออก
จำหน่ายด้วยราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้ สมมติว่ากิจการจำหน่ายหุ้นกู้ทั้งหมดที่ราคา 96,406,000
การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

25×2 มกราคม 1	เงินสด ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ หุ้นกู้ (ออกจำหน่ายหุ้นกู้ ราคาที่ตราไว้ 100,000,000 บาท ในราคา 96,406,000 บาท)	96,406,000 3,594,000	100,000,000
------------------	---	-------------------------	-------------

ราคาขายที่ 96,406,000 บาท เป็นราคาที่นักลงทุนเต็มใจที่จะจ่ายซื้อหุ้นกู้ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยตามสัญญา (12%) ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด (13%) ส่วนลดที่เกิดขึ้นเป็นผลกำไรของตลาดในการปรับอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาไปสู่อัตราดอกเบี้ยในตลาดที่สูงกว่า

รายการบัญชี “ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้” เป็นบัญชีหัก (Contra account) ของบัญชีหุ้นกู้ ซึ่งมียอดคงเหลือแสดงในด้านเดบิต รายการดังกล่าวจะถูกนำไปหักจากบัญชีหุ้นกู้เพื่อแสดงถึงราคาตามบัญชี (carrying amount หรือ book value) ของหุ้นกู้ ดังนั้น จากการบันทึกบัญชีข้างต้น หุ้นกู้จะมีราคาตามบัญชีเริ่มแรกเท่ากับ 96,406,000 บาท (100,000,000 - 3,594,000)

การตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้

กิจการต้องตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ไปเป็นดอกเบี้ยจ่ายตลอดอายุของหุ้นกู้ การบันทึกบัญชีการตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ เป็นดังนี้

ดอกเบี้ยจ่าย	xxx	
ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้		xxx

กิจการอาจบันทึกบัญชีรายการข้างต้นปีละครั้ง โดยถือเป็นรายการปรับปรุง (Adjusting entry) ณ วันสิ้นงวด หรือกิจการอาจจะบันทึกรายการดังกล่าวพร้อมกับการจ่ายดอกเบี้ยทุกงวด 6 เดือนก็ได้ ซึ่งในกรณีหลังจะบันทึกบัญชี ดังนี้

ดอกเบี้ยจ่าย	xxx	
ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้		xxx
เงินสด		xxx

ในการตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ กิจการอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งต่อไปนี้

1. วิธีเส้นตรง (Straight-line method)
2. วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective interest method)

วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง เป็นวิธีบัญชีที่กำหนดขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป อย่างไรก็ตาม กิจการสามารถเลือกใช้วิธีเส้นตรงได้หากให้ผลที่ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอโดยใช้วิธีเส้นตรง

การใช้วิธีเส้นตรงมีผลให้จำนวนส่วนลดที่ตัดจำหน่ายในแต่ละปีเท่ากัน ตัวอย่างเช่น บริษัท นครธรณ ตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ด้วยวิธีเส้นตรงปีละ 359,400 บาท ซึ่งมีวิธีคำนวณดังนี้

ส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้	3,594,000 บาท
ระยะเวลาของหุ้นกู้	5 ปี
การตัดจำหน่ายทุกงวด 6 เดือน	359,400 บาท

การบันทึกรายการตัดจำหน่ายส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้รวมกับการจ่ายดอกเบี้ยงวด 6 เดือน ครั้งแรก เป็นดังนี้ (3,594,000/10 งวด)

25x2 มิถุนายน 30	ดอกเบี้ยจ่าย ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ เงินสด (จ่ายชำระดอกเบี้ยของหุ้นกู้สำหรับระยะเวลา 6 เดือน และตัดจำหน่าย 1 ใน 10 ส่วนของส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้)	6,359,400	359,400 6,000,000
---------------------	---	-----------	----------------------

การบันทึกรายการข้างต้นจะเหมือนกันในทุกงวดที่ต้องจ่ายดอกเบี้ย ดังนั้น กิจการจะบันทึกดอกเบี้ยจ่ายสำหรับทุกงวด 6 เดือน เท่ากัน 6,359,400 บาท ตลอดอายุของหุ้นกู้ ผลที่เกิดขึ้นจากการตัดจำหน่ายส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้ คือ การเพิ่มจำนวนดอกเบี้ยจ่ายจาก 6,000,000 บาท เป็น 6,359,400 บาท ซึ่งก็คือ การเพิ่มอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาที่ 12% ไปเป็นอัตราดอกเบี้ยที่ใกล้เคียงมากที่สุดกับอัตราดอกเบี้ยในตลาดที่ 13% นอกจากนี้ ในการตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ ไปเรื่อยๆ จะทำให้ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเท่ากับราคาที่ตราไว้ของหุ้นกู้ ณ วันที่ครบกำหนด

การจำหน่ายหุ้นกู้ในราคาสูงกว่ามูลค่า

หากอัตราดอกเบี้ยในตลาดต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยตามสัญญา หุ้นกู้จะจำหน่ายด้วยราคาที่สูงกว่าราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ เนื่องจากนักลงทุนเต็มใจที่จะจ่ายเงินมากขึ้นเพื่อซื้อหุ้นกู้ที่จ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่นักลงทุนจะได้รับจากการไปลงทุนในหุ้นกู้อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (อัตราดอกเบี้ยในตลาด)

ตัวอย่าง ณ วันที่ 1 มกราคม 25x2 บริษัท เชียงใหม่ ได้ออกจำหน่ายหุ้นกู้ที่มีข้อมูลดังต่อไปนี้

ราคาตามมูลค่าตราไว้	100,000,000 บาท
อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา	12%
จ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือน ในวันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม ของทุกปี	
ระยะเวลาของหุ้นกู้	5 ปี
อัตราดอกเบี้ยในตลาด	11%

เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด ดังนั้น หุ้นกู้จะออกจำหน่ายด้วยราคาที่สูงกว่าราคาที่ตราไว้ สมมติว่ากิจการจำหน่ายหุ้นกู้ทั้งหมดที่ราคา 103,769,000 บาท การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

25x2 มกราคม 1	เงินสด หุ้นกู้ ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ (ออกจำหน่ายหุ้นกู้ ราคาที่ตราไว้ 100,000,000 บาท ด้วยราคาที่มีส่วนเกิน)	103,769,000	100,000,000 3,769,000
------------------	---	-------------	--------------------------

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ที่ 3,769,000 บาท แสดงถึงราคาส่วนเพิ่มที่นักลงทุนเต็มใจที่จะจ่ายซื้อหุ้นกู้ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยตามสัญญา (12%) สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด (11%) ส่วนเพิ่มที่เกิดขึ้นเป็นกลไกของตลาดในการปรับอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาไปสู่อัตราดอกเบี้ยในตลาดที่ต่ำกว่า

รายการบัญชี “ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้” เป็นรายการที่มียอดคงเหลือแสดงในด้านเครดิต และการแสดงรายการในงบการเงิน บัญชีดังกล่าวจะถูกนำมาแสดงรวมกับบัญชีหุ้นกู้ เพื่อแสดงถึงราคาตามบัญชี (carrying amount หรือ book value) ของหุ้นกู้ ดังนั้น จากการบันทึกบัญชีข้างต้น หุ้นกู้จะมีราคาตามบัญชีเริ่มแรกเท่ากับ 103,769,000 บาท (100,000,000 + 3,769,000)

ที่มีข้อมูล

การตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้

เช่นเดียวกับกรณีของส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้ กิจการต้องตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ตลอดอายุของหุ้นกู้ โดยสามารถเลือกใช้วิธีเส้นตรงหรือวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงก็ได้ การบันทึกบัญชีการตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ เป็นดังนี้

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	XXX	
ดอกเบี้ยจ่าย		XXX

กิจการอาจบันทึกบัญชีรายการข้างต้นเป็นครั้งเดียว โดยถือเป็นรายการปรับปรุง (Adjusting entry) ณ วันสิ้นงวด หรือกิจการอาจจะบันทึกรายการดังกล่าวพร้อมกับการจ่ายดอกเบี้ยทุกงวด 6 เดือนก็ได้ ซึ่งในกรณีหลังจะบันทึกบัญชี ดังนี้

ดอกเบี้ยจ่าย	XXX	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	XXX	
เงินสด		XXX

ตัวอย่าง บริษัท เชียงใหม่ ตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ด้วยวิธีเส้นตรงปีละ 376,900 บาท ซึ่งมีวิธีคำนวณดังนี้

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	3,769,000 บาท
ระยะเวลาของหุ้นกู้	5 ปี
การตัดจำหน่ายทุกงวด 6 เดือน	376,900 บาท

การบันทึกรายการตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้รวมกับการจ่ายดอกเบี้ยงวด 6 เดือน ครั้งแรก เป็นดังนี้

25×2			
มิถุนายน 30	ดอกเบี้ยจ่าย	5,623,100	
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	376,900	
	เงินสด		6,000,000
	(จ่ายชำระดอกเบี้ยของหุ้นกู้สำหรับระยะเวลา 6 เดือน และตัดจำหน่าย 1 ใน 10 ส่วนของส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ (3,769,000/10))		

หุ้นกู้จะ
หมดที่ราคา

,000,000
,769,000

เมื่อใจที่จะจ่าย
6) ส่วนเพิ่ม
โยในตลาดที่

ในด้านเครดิต
เพื่อแสดงถึง
กับบัญชีข้างต้น
769,000)

การบันทึกรายการข้างต้นจะเหมือนกันในทุกงวดที่ต้องจ่ายดอกเบี้ย ดังนั้น กิจการจะบันทึกดอกเบี้ยจ่ายสำหรับทุกงวด 6 เดือน เท่ากับ 5,623,100 บาท ตลอดอายุของหุ้นกู้

ผลที่เกิดขึ้นจากการตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ คือ การลดจำนวนดอกเบี้ยจ่ายจาก 6,000,000 บาท เหลือเพียง 5,623,100 บาท ซึ่งก็คือ การลดอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาที่ 12% ไปสู่อัตราดอกเบี้ยที่ใกล้เคียงมากที่สุดกับอัตราดอกเบี้ยในตลาดที่ 11% นอกจากนี้ ในการตัดจำหน่ายส่วนเกินไปเรื่อยๆ จะทำให้ราคาตามบัญชีของหุ้นกู่ลดลงเรื่อยๆ จนเท่ากับมูลค่าตามราคาที่ตราไว้ของหุ้นกู้ ณ วันที่ครบกำหนด

การไถ่ถอนหุ้นกู้

กิจการอาจจะเรียกคืนหรือไถ่ถอนหุ้นกู่ก่อนวันที่จะครบกำหนดก็ได้ ซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดปรับตัวลดลงจนต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยตามสัญญา ในกรณีดังกล่าว กิจการอาจจะออกหุ้นกู่ใหม่โดยให้อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลงและนำเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายหุ้นกู่ออกใหม่มาจ่ายชำระคืนหุ้นกู่เดิม

หุ้นกู่ที่เรียกคืนได้ (Callable bonds) ได้แก่ หุ้นกู่ที่ให้สิทธิแก่กิจการที่ออกหุ้นกู่ในการไถ่ถอนหุ้นกู่ก่อนครบกำหนด ภายในระยะเวลาและราคาที่กำหนดไว้ในสัญญาหุ้นกู่ โดยปกติแล้วราคาที่เรียกคืน (Call price) จะสูงกว่าราคาที่ตราไว้ นอกจากนี้ กิจการอาจจะไถ่ถอนหุ้นกู่โดยการเข้าซื้อหุ้นกู่ของตนเองจากตลาดที่มีการซื้อขายหุ้นกู่ดังกล่าว

โดยปกติแล้ว กิจการจะไถ่ถอนหุ้นกู่ด้วยราคาที่แตกต่างจากราคาตามบัญชีของหุ้นกู่ ราคาตามบัญชีของหุ้นกู่ในขณะนั้น หมายถึง มูลค่าตามราคาที่ตราไว้ของหุ้นกู่หักด้วยส่วนลดมูลค่าหุ้นกู่ที่ยังไม่ตัดจำหน่าย หรือบวกเพิ่มด้วยส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู่ที่ยังไม่ตัดจำหน่าย ซึ่งจะทำให้เกิดกำไรหรือขาดทุนจากการไถ่ถอนหุ้นกู่ที่ต้องรับรู้จากการไถ่ถอนหุ้นกู่ ดังนี้

1. กำไรจะเกิดขึ้น หากราคาซื้อคืนต่ำกว่าราคาตามบัญชีของหุ้นกู่
2. ขาดทุนจะเกิดขึ้น หากราคาซื้อคืนสูงกว่าราคาตามบัญชีของหุ้นกู่

กำไรและขาดทุนจากการไถ่ถอนหุ้นกู่จะแสดงรายการในหัวข้อรายได้อื่นหรือค่าใช้จ่ายอื่นในงบกำไรขาดทุน

ตัวอย่าง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25×2 กิจการแห่งหนึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับหุ้นกู่ที่ได้ออกจำหน่ายไปแล้ว ดังนี้

ราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นกู่	100,000,000 บาท
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู่	4,000,000 บาท

บันทึก

ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25×2 กิจการได้ไถ่ถอน 1 ใน 4 ส่วนของหุ้นกู้ที่ออกจำหน่าย (25,000,000 บาท) ในราคา 24,000,000 บาท การบันทึกบัญชีที่เกี่ยวข้อง เป็นดังนี้

จ่ายจาก
สัญญาที่
เกิดขึ้น ใน
มูลค่า

25×2 มิถุนายน 30	หุ้นกู้	25,000,000	
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	1,000,000	
	เงินสด		24,000,000
	กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้		2,000,000
	(จ่ายชำระหุ้นกู้ ราคาที่ตราไว้ 25,000,000 บาท ในราคา 24,000,000 บาท)		

ขึ้นเมื่อ
อาจจะ
นำมาจ่าย

จากการบันทึกบัญชีข้างต้น ส่วนเกินมูลค่าหุ้นเฉพาะส่วนที่เป็นของหุ้นกู้ที่ถูกไถ่ถอน (1,000,000 บาท) เท่านั้น ที่จะถูกตัดออกจากบัญชี และผลต่างที่เกิดขึ้นระหว่างราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ที่ไถ่ถอนจำนวน 26,000,000 บาท (25,000,000 + 1,000,000) และราคาที่ใช้ไถ่ถอนจำนวน 24,000,000 บาท จะถูกบันทึกเป็นกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้

หุ้นในการ
ปกติแล้ว
หุ้นกู้โดย

สมมติว่า ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 25×2 กิจการเรียกคืนหุ้นกู้ที่เหลือทั้งหมดจำนวน 75,000,000 บาท ซึ่งถือโดยนักลงทุนภายนอก ในราคา 79,500,000 บาท การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

หุ้น ราคา
ลดมูลค่า
ทำให้เกิด

25×2 กรกฎาคม 1	หุ้นกู้	75,000,000	
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	3,000,000	
	ขาดทุนจากการไถ่ถอนหุ้นกู้	1,500,000	
	เงินสด		79,500,000
	(จ่ายชำระหุ้นกู้ ราคาที่ตราไว้ 75,000,000 บาท ในราคา 79,500,000 บาท)		

ใช้จ่ายอื่น

ตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ (Installment Notes)

หุ้นกู้ที่ได้

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว กิจการส่วนใหญ่มักจะจัดหาเงินทุนระยะยาวเพื่อการดำเนินงานโดยการออกจำหน่ายหุ้นกู้ อย่างไรก็ตาม แหล่งในการจัดหาเงินทุนระยะยาวอีกแหล่งหนึ่ง ได้แก่ การออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ ซึ่งเป็นหนี้สินระยะยาวที่กำหนดให้ลูกหนี้ต้องจ่ายชำระเป็นงวดๆ ด้วยจำนวนเงินที่เท่ากันในแต่ละงวด ให้แก่ผู้ให้กู้ตลอดช่วงระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาจ่าย ลักษณะการจ่ายชำระเงินแต่ละครั้งของตัวเงินจ่าย จะแตกต่างจากกรณีของหุ้นกู้ เนื่องจากการจ่ายชำระเงินแต่ละครั้งของตัวเงินจ่ายจะประกอบด้วย

1. การจ่ายชำระจำนวนหนี้ที่มีการกู้ยืมส่วนหนึ่ง (เงินสด)
2. การจ่ายชำระดอกเบี้ยที่คำนวณขึ้นจากยอดหนี้คงค้าง โดยเงินสดทั้งหมดจะถูกจ่ายชำระคืน ณ วันที่ตัวเงินครบกำหนด

กิจการมักใช้ตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ เพื่อซื้อสินทรัพย์ต่างๆ เช่น เครื่องมือและอุปกรณ์ การออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ มักจะมีการวางหลักประกันโดยใช้สินทรัพย์ของลูกหนี้ ซึ่งเราเรียกตัวเงินประเภทนี้ว่า ตัวเงินจ่ายจำนอง (Mortgage notes) ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถที่จะจ่ายชำระตัวเงินจ่ายจำนองได้ ผู้ให้กู้มีสิทธิที่จะเข้ายึดสินทรัพย์ที่นำมาวางเป็นหลักประกันเพื่อนำออกขายเอาเงินมาจ่ายชำระหนี้ได้

การออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ

เมื่อมีการออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ กิจการจะบันทึกรับเงินสด (เดบิต) และบันทึกบัญชีตัวเงินจ่าย (เครดิต) ตัวอย่างเช่น บริษัท นครสวรรค์ ออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระดังต่อไปนี้ ให้แก่ ธนาคาร เอเชีย เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25×1

มูลค่าเงินสดของตัวเงิน	24,000 บาท
อัตราดอกเบี้ย	6%
อายุของตัวเงิน	5 ปี
การจ่ายชำระในแต่ละปี	5,698 บาท*

การบันทึกการออกตัวเงินจ่าย เป็นดังนี้

25×1 มกราคม 1	เงินสด ตัวเงินจ่าย (ออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระเพื่อกู้ยืมเงิน)	24,000	24,000
------------------	---	--------	--------

การจ่ายชำระเงินในแต่ละปี

ตัวเงินจ่ายข้างต้นกำหนดให้ บริษัท นครสวรรค์ ต้องจ่ายชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยในจำนวนที่เท่ากันทุกงวดจำนวน 5,698 บาท เริ่มตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 25×1 ไปจนครบกำหนด 5 ปี อย่างไรก็ตาม การจ่ายชำระตัวเงินจ่ายแต่ละครั้งจะเป็นการจ่ายชำระทั้งส่วนของเงินต้นและดอกเบี้ยด้วย ซึ่งต่างจากกรณีของหุ้นกู้

* จำนวนที่จ่ายชำระในแต่ละปี คำนวณขึ้นโดยใช้หลักการของมูลค่าปัจจุบัน ซึ่งคำนวณโดยการหารเงินกู้ยืมจำนวน 24,000 บาท ด้วยมูลค่าปัจจุบันของเงินงวด (present value of an annuity of 1) สำหรับระยะเวลา 5 งวด ที่ดอกเบี้ย 6% (4.21236)

1. การจ่ายชำระจำนวนหนึ่งที่มีการกู้ยืมส่วนหนึ่ง (เงินต้น)
2. การจ่ายชำระดอกเบี้ยที่คำนวณขึ้นแยกยอดหนี้คงค้าง โดยเงินต้นทั้งหมดจะถูกจ่ายชำระคืน ณ วันที่ตัวเงินครบกำหนด

กิจการมักใช้ตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ เพื่อซื้อสินทรัพย์ต่างๆ เช่น เครื่องมือและอุปกรณ์ การออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ มักจะมีการวางหลักประกันโดยใช้สินทรัพย์ของลูกหนี้ ซึ่งเราเรียกตัวเงินประเภทนี้ว่า **ตัวเงินจ่ายจำนอง (Mortgage notes)** ดังนั้น เมื่อลูกหนี้สามารถที่จะจ่ายชำระตัวเงินจ่ายของตนได้ ผู้ให้กู้มีสิทธิที่จะเข้ายึดสินทรัพย์ที่นำมาวางเป็นหลักประกัน เพื่อนำออกขายเอาเงินมาจ่ายชำระหนี้ได้

การออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ

เมื่อมีการออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ กิจการจะบันทึกกับรับเงินสด (เดบิต) และบันทึกบัญชีตัวเงินจ่าย (เครดิต) ตัวอย่างเช่น บริษัท นครสวรรค์ ออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระดังต่อไปนี้ ให้แก่ ธนาคาร เอเชีย เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25x1

มูลค่าเงินต้นของตัวเงิน
จ่าย 24,000 บาท
อัตราดอกเบี้ย 6%
อายุของตัวเงิน 5 ปี
การจ่ายชำระในแต่ละปี 5,698 บาท*

การบันทึกการออกตัวเงินจ่าย เป็นดังนี้

25x1			
มกราคม 1	เงินสด	24,000	24,000
	ตัวเงินจ่าย		
	(ออกตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระเพื่อกู้ยืมเงิน)		

การจ่ายชำระเงินในแต่ละปี

ตัวเงินจ่ายซึ่งต้นกำหนดให้ บริษัท นครสวรรค์ ต้องจ่ายชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยในจำนวนที่เท่ากันทุกงวดจำนวน 5,698 บาท เริ่มตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ไปจนครบกำหนด 5 ปี อย่างไรก็ตาม การจ่ายชำระตัวเงินจ่ายแต่ละครั้งจะเป็นการจ่ายชำระที่ส่วนของเงินต้นและดอกเบี้ยด้วย ซึ่งต่างจากกรณีของหุ้นกู้

* จำนวนที่จ่ายชำระในแต่ละปี คำนวณขึ้นโดยใช้หลักการของมูลค่าปัจจุบัน ซึ่งคำนวณโดยการหารเงินกู้ยืมจำนวน 24,000 บาท ด้วยมูลค่าปัจจุบันของเงินงวด (present value of an annuity of 1) สำหรับระยะเวลา 5 งวด ที่ดอกเบี้ย 6% (4.21286)

ส่วนที่เป็นการจ่ายชำระดอกเบี้ยจะคำนวณโดยคูณอัตราดอกเบี้ยกับมูลค่าตามบัญชีของตัวเงินจ่าย ณ วันต้นงวด สำหรับส่วนที่เป็นการจ่ายชำระเงินต้นจะเท่ากับผลต่างระหว่างเงินงวดทั้งหมดที่จ่ายชำระกับส่วนของดอกเบี้ย การคำนวณดังกล่าวแสดงไว้ตามตารางข้างล่างนี้

ตารางแสดงการตัดจำหน่ายตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ

สำหรับปีสิ้นสุด	(1) ราคาตามบัญชี ณ วันที่ 1 ม.ค.	(2) การจ่ายชำระตัวเงิน (เงินสดจ่าย)	(3) ดอกเบี้ยจ่าย (6% ของราคาตามบัญชีของตัวเงิน ณ วันที่ 1 ม.ค.)	(4) การลดลงของตัวเงินจ่าย	(5) ราคาตามบัญชี ณ วันที่ 31 ธ.ค.
31 ธ.ค. x1	24,000	5,698	1,440 (6% ของ 24,000)	4,258	19,742
31 ธ.ค. x2	19,742	5,698	1,185 (6% ของ 19,742)	4,513	15,229
31 ธ.ค. x3	15,229	5,698	914 (6% ของ 15,229)	4,784	10,445
31 ธ.ค. x4	10,445	5,698	627 (6% ของ 10,445)	5,071	5,374
31 ธ.ค. x5	5,374	5,698	324 (6% ของ 5,374)	5,374	0
		<u>28,490</u>	<u>4,490</u>	<u>24,000</u>	

- (1) ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 ราคาตามบัญชี (คอลัมน์ที่ 1) เท่ากับจำนวนที่ยืมจากธนาคาร ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 1 มกราคมของปีถัดไป จะเท่ากับยอดคงเหลือ ณ วันที่ 31 ธันวาคมของปีก่อนหน้า
- (2) การจ่ายชำระตัวเงิน (คอลัมน์ที่ 2) ยังคงเท่าเดิมทุกงวดจำนวน 5,698 บาท ซึ่งเป็นการจ่ายชำระเงินประจำปีที่กำหนดโดยธนาคาร
- (3) ดอกเบี้ยจ่าย (คอลัมน์ที่ 3) คำนวณที่ 6% ของราคาตามบัญชีของตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ ณ วันต้นงวดของแต่ละปี ผลที่เกิดขึ้นคือ ดอกเบี้ยจ่ายจะลดลงในแต่ละปี
- (4) มูลค่าของตัวเงินจ่าย (คอลัมน์ที่ 4) จะลดลงในแต่ละปีด้วยส่วนที่เป็นการจ่ายคืนเงินต้น การจ่ายคืนเงินต้นคำนวณโดยนำดอกเบี้ยจ่าย (คอลัมน์ที่ 3) ไปหักออกจากการจ่ายชำระทั้งหมด (คอลัมน์ที่ 2) ซึ่งทำให้จำนวนที่จ่ายคืนเงินต้นเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ในขณะที่ดอกเบี้ยจ่ายลดลง (คอลัมน์ที่ 3)
- (5) ราคาตามบัญชีของตัวเงินจ่าย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5 (คอลัมน์ที่ 5) ลดลงจาก 24,000 บาท (จำนวนที่กู้ยืมเงินแรก) เหลือเพียง 0 บาท ณ วันสิ้นงวดของปีที่ 5

การบันทึกการจ่ายชำระหนี้ครั้งแรกในวันที่ 31 ธ.ค. 25×1 เป็นดังนี้

25×1 ธันวาคม 31	ดอกเบี๋ยจ่าย ตั๋วเงินจ่าย เงินสด (จ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี๋ย)	1,440 4,258	5,698
--------------------	--	----------------	-------

การบันทึกการจ่ายเงินครั้งที่สองในวันที่ 31 ธ.ค. 25×2 เป็นดังนี้

25×2 ธันวาคม 31	ดอกเบี๋ยจ่าย ตั๋วเงินจ่าย เงินสด (จ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี๋ย)	1,185 4,513	5,698
--------------------	--	----------------	-------

จากการบันทึกบัญชีข้างต้น จะเห็นว่ายอดรวมการจ่ายชำระหนี้เงินสดทั้งหมดจะเท่ากันในแต่ละปี แต่การจ่ายชำระหนี้ในส่วนของดอกเบี๋ยและเงินต้นมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี เนื่องจากราคาตามบัญชีของตั๋วเงินจะลดลงในแต่ละปีตามจำนวนเงินต้นที่จ่ายชำระคืน ซึ่งส่งผลให้ดอกเบี๋ยจ่ายในแต่ละปีลดลงด้วย

การบันทึกการจ่ายชำระหนี้งวดสุดท้ายในวันที่ 31 ธ.ค. 25×5 เป็นดังนี้

25×5 ธันวาคม 31	ดอกเบี๋ยจ่าย ตั๋วเงินจ่าย เงินสด (จ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี๋ย)	324 5,374	5,698
--------------------	--	--------------	-------

หลังจากการจ่ายชำระหนี้ในงวดสุดท้าย ราคาตามบัญชีของตั๋วเงินจะเท่ากับศูนย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตั๋วเงินจ่ายได้ถูกจ่ายชำระคืนเต็มจำนวนแล้ว กิจการผู้กู้จะได้รับคืนสินทรัพย์ใดๆ ที่นำไปวางเป็นประกันสำหรับตั๋วเงิน คืนจากธนาคาร

การบันทึกการจ่ายชำระหนี้ครั้งแรกในวันที่ 31 ธ.ค. 25x1 เป็นต้น

25x1			
ธันวาคม 31	ดอกเบี้ยจ่าย	1,440	
	ตัวเงินจ่าย	4,258	
	เงินสด		5,698
	(จ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย)		

การบันทึกการจ่ายหนี้ครั้งที่สองในวันที่ 31 ธ.ค. 25x2 เป็นต้น

25x2			
ธันวาคม 31	ดอกเบี้ยจ่าย	1,185	
	ตัวเงินจ่าย	4,513	
	เงินสด		5,698
	(จ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย)		

จากกรณีนี้นักบัญชีข้างต้น จะเห็นว่ายอดรวมการจ่ายชำระหนี้รวมทั้งหมดจะเท่ากันในแต่ละปี แต่การจ่ายชำระหนี้ในส่วนของดอกเบี้ยและเงินต้นมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี เนื่องจากราคาตามบัญชีของตัวเงินจะลดลงในแต่ละปีตามจำนวนเงินต้นที่จ่ายชำระคืน ซึ่งส่งผลให้ดอกเบี้ยจ่ายในแต่ละปีลดลงด้วย

การบันทึกการจ่ายชำระหนี้งวดสุดท้ายในวันที่ 31 ธ.ค. 25x5 เป็นต้น

25x5			
ธันวาคม 31	ดอกเบี้ยจ่าย	324	
	ตัวเงินจ่าย	5,374	
	เงินสด		5,698
	(จ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย)		

หลังจากการจ่ายชำระหนี้ในงวดสุดท้าย ราคาตามบัญชีของตัวเงินจะเท่ากับศูนย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวเงินจ่ายได้ถูกจ่ายชำระคืนจำนวนแล้ว ก็คือการผู้กู้จะได้รับคืนสินทรัพย์ใดๆ ที่นำไปวางเป็นประกันสำหรับตัวเงิน คืนจากธนาคาร

การรายงานหนี้สินระยะยาวในงบแสดงฐานะการเงิน

บัญชีหนี้สินระยะยาวจะแสดงรายการหนี้สินที่สืบเนื่องแสดงฐานะการเงิน (งบดุล) ส่วนของหนี้สินและตัวเงินจ่ายที่ครบกำหนดชำระหนี้ซึ่งจะแสดงไว้ในส่วนของหนี้สินหมุนเวียน ส่วนที่เหลือจะแสดงไว้เป็นหนี้สินระยะยาว

ส่วนเกินมูลค่าหนี้ที่ยังคงชำระไม่หมด จะแสดงเป็นบัญชีหนี้สินซึ่งจะนำไปบวกกับราคาตลาดไว้ของหนี้สินสำหรับส่วนลดมูลค่าหนี้ที่ยังคงชำระไม่หมดและแสดงเป็นบัญชีปรับลดมูลค่าหนี้สินซึ่งจะนำไปหักออกจากราคาตลาดไว้ของหนี้สิน การควรวางแผนข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินและตัวเงินจ่ายให้แก่ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบในหน้างบการเงินหรือในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ตัวอย่างการรายงานหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงิน ของกิจการแห่งหนึ่งปรากฏดังนี้

หนี้สินหมุนเวียน	
เจ้าหนี้การค้า	133,000
ตัวเงินจ่าย	200,000
เงินเดือนและค่าแรงค้างจ่าย	98,400
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>431,400</u>

หนี้สินระยะยาว

หนี้ 8%	500,000
หัก ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้	<u>16,000</u>
ตัวเงินจ่าย	1,400,000
รวมหนี้สินระยะยาว	1,884,000
รวมหนี้สินทั้งหมด	<u>2,315,400</u>

การวิเคราะห์และแปลความหมายของหนี้สินระยะยาว

การพิจารณาความเสี่ยงของหนี้สินระยะยาวว่ากิจการใด จะมีความสามารถในการจ่ายชำระดอกเบี้ยหรือไม่ จะดูจากอัตราส่วนดอกเบี้ยก่อนดอกเบี้ยและก่อนภาษีเทียบกับจำนวนดอกเบี้ยจ่าย ซึ่งหากอัตราส่วนนี้สูงก็หมายความว่ากำไรของกิจการจะลดลง ก็ยังไม่มีผลกระทบบต่อความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยให้กับเจ้าหนี้

ตัวอย่างเช่น กิจการแห่งหนึ่งมีกำไรก่อนภาษีเงินได้ (หักดอกเบี้ยจ่ายแล้ว) 152,366,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย 42,091,000 บาท ดังนั้น อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเทียบกับ ดอกเบี้ยจ่าย = $\frac{152,366,000 + 42,091,000}{42,091,000} = 4.62$ เท่า

เหตุผลที่ใช้กำไรก่อนภาษี เพราะกิจการจะต้องจ่ายดอกเบี้ยก่อน เหลือกำไรเท่าใดจึงจะนำไปจ่ายภาษีเงินได้

สรุปท้ายบท

การจัดหาเงินทุนของกิจการเพื่อใช้ในการดำเนินงาน หรือลงทุนในระยะยาว นอกจากจะจัดหาจากเจ้าของแล้ว กิจการอาจจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้สิน ในลักษณะของการออกหุ้นกู้ หรือตั๋วเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ ซึ่งการออกจำหน่ายหุ้นกู้นั้น กิจการอาจได้รับเงินสูงกว่า เท่ากับ หรือต่ำกว่ามูลค่าที่ระบุในหุ้นกู้ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยที่ระบุในหุ้นกู้จะแตกต่างอย่างไรกับอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด และตลอดระยะเวลาจนกว่าหุ้นกู้จะครบกำหนดได้ถอน กิจการจะต้องบันทึกการจ่ายดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ย และระยะเวลาที่ระบุในหุ้นกู้ รวมทั้งการตัดจำหน่ายส่วนเกิน หรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ สำหรับตั๋วเงินจ่ายผ่อนชำระ จะมีการผ่อนชำระทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยไปพร้อมกันทุกงวด การดูความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยสำหรับหนี้สินระยะยาวนั้น พิจารณาจากกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษี เทียบกับจำนวนดอกเบี้ยจ่าย

ตัวอย่างเช่น กิจการแห่งหนึ่งมีกำไรก่อนภาษีเงินได้ (หักดอกเบี้ยจ่ายแล้ว) 152,386,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย 42,091,000 บาท ดังนั้น อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเทียบกับ

$$\text{ดอกเบี้ยจ่าย} = \frac{152,386,000 + 42,091,000}{42,091,000} = 4.62 \text{ เท่า}$$

เหตุผลที่ใช้กำไรก่อนภาษี เพราะกิจการจะต้องจ่ายดอกเบี้ยก่อน เหลือกำไรเท่าใดจึงจะนำไปจ่ายภาษีเงินได้

สรุปท้ายบท

การจัดหาเงินทุนของกิจการเพื่อใช้ในการดำเนินงาน หรือลงทุนในระยะยาว นอกจากจะจัดหาจากเจ้าของแล้ว กิจการอาจจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้สิน ในลักษณะของการออกหุ้นกู้ หรือตัวเงินจ่ายแบบผ่อนชำระ ซึ่งการออกจำหน่ายหุ้นกู้เป็น กิจการอาจได้รับเงินสูงกว่า เท่ากับ หรือต่ำกว่ามูลค่าที่ระบุในหุ้นกู้ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยที่ระบุในหุ้นกู้จะแตกต่างกันไป กับการออกดอกเบี้ยในท้องตลาด และตลอดระยะเวลาที่หุ้นกู้จะครบกำหนดได้ก่อน กิจการจะต้องบันทึกการจ่ายดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ย และระยะเวลาที่ระบุในหุ้นกู้ รวมทั้งการตัดจำหน่ายส่วนเกิน หรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ สำหรับตัวเงินจ่ายผ่อนชำระ จะมีการผ่อนชำระทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยไปพร้อมกันทุกงวด การดูความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยสำหรับทั้งระยะเวลาหนี้ พิจารณาจากกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษี เทียบกับจำนวนดอกเบี้ยจ่าย

การบัญชีเกี่ยวกับ ส่วนของผู้ถือหุ้น: บริษัทจำกัด

วัตถุประสงค์ ของบทนี้เพื่อต้องการให้ทราบถึงวิธีการบัญชีสำหรับส่วนของผู้ถือหุ้น ในกิจการประเภทบริษัทจำกัด ซึ่งประกอบด้วยเงินที่นำมาลงทุนซื้อหุ้นและผลกำไรสะสมจากการดำเนินงาน รวมทั้งให้ทราบถึงวิธีการรายงานส่วนของผู้ถือหุ้น ในงบแสดงฐานะการเงิน

เมื่อศึกษาจบบทนี้แล้ว ควรจะทราบถึง

- ลักษณะของบริษัท
- ความหมาย และองค์ประกอบ ของส่วนของผู้ถือหุ้น
- ประเภทของหุ้นทุน
- วิธีบันทึกการออกจำหน่ายหุ้นสามัญ และ หุ้นบุริมสิทธิในสมุดรายวันทั่วไป
- วิธีการบัญชีสำหรับการจ่ายเงินปันผล
- การรายงานส่วนของผู้ถือหุ้นในงบแสดงฐานะการเงิน
- การรายงานกำไรสะสม

ธุรกิจอาจจัดตั้งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ลักษณะเจ้าของคนเดียว ทั้งหุ้นส่วน หรือ บริษัทจำกัด ธุรกิจขนาดเล็กที่นิยมมากจะจัดเป็นลักษณะบริษัทจำกัด อาจกล่าวได้ว่าธุรกิจใหญ่ของบัญชียังหมายถึงมีแต่เพียงบริษัทที่มีกับบริษัทมากกว่า 90% ของเงินที่ได้มาจากธุรกิจทั้งหมด ในทางตรงกันข้ามธุรกิจขนาดเล็กล้วนมักจะจัดตั้งในลักษณะเจ้าของคนเดียว

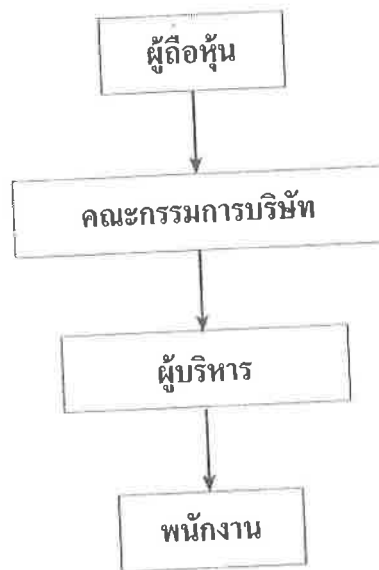
ลักษณะของบริษัท (Nature of Corporation)

บริษัทเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย แยกออกมาจากผู้เป็นเจ้าของโดยก่อตั้งขึ้นมาและดำเนินการในฐานะที่เป็นหน่วยงานทางกฎหมาย บริษัทสามารถจัดการทรัพย์สินได้ในชื่อของตนเอง และออกหุ้นที่เสนอและทำสัญญาได้เอง ที่สำคัญคือ การเป็นเจ้าของบริษัททำในลักษณะการเป็นเจ้าถือหุ้น ทำให้สามารถซื้อและขายหุ้นได้โดยไม่ต้องมีผลการจดทะเบียนการเงินโดยรวม

หรือกระทบต่อการดำรงอยู่ของบริษัท บริษัทที่มีหุ้นซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์เรียกว่า บริษัทมหาชน (Public Company) บริษัทที่ไม่ได้มีการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์มักมีกลุ่มนักลงทุนน้อยรายเป็นเจ้าของ เรียกว่า บริษัทจำกัด (Non-public Company) ผู้ถือหุ้นของบริษัทจะมีหนี้สินที่จำกัด หมายความว่า โดยปกติแล้วเจ้าหนี้ของบริษัทจะไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมากกว่าทรัพย์สินที่บริษัทมี ดังนั้น ผู้ถือหุ้นจะถูกจำกัดความสูญเสียเท่ากับจำนวนเงินที่ลงทุนเท่านั้น

ผู้ถือหุ้นสามารถควบคุมบริษัทโดยการเลือกคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการชุดนี้จะประชุมกันเป็นครั้งคราวเพื่อกำหนดนโยบายของบริษัท นอกจากนี้ คณะกรรมการยังเลือกเจ้าหน้าที่บริหารสูงสุด และเจ้าหน้าที่หลักอื่นๆ ในการจัดการ การดำเนินงานประจำวันของบริษัท

แผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นโครงสร้างองค์กรของบริษัท

การจัดตั้งบริษัท (Forming a Corporation)

ขั้นตอนแรกในการก่อตั้งบริษัทคือการยื่นใบสมัครขอเป็นบริษัทกับหน่วยงานของรัฐ หลังจากได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งบริษัทแล้ว หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะออกใบอนุญาตให้ หรือหนังสือบริคณห์สนธิ ซึ่งถือว่าบริษัทได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ

ทั้งนี้ อาจจะมีค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้แก่ค่าธรรมเนียมทางกฎหมาย ภาษี ค่าธรรมเนียมบริษัท ค่าลิขสิทธิ์ และค่าโฆษณา ซึ่งจะถูกเดบิตเป็นค่าใช้จ่ายภายใต้ชื่อ ค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท

ว่า บริษัท
รุ่มนักลงทุน
จะมีหนี้สิน
ว่าทรัพย์สิน

การชดเชย
การยังเลือก
ของบริษัท

ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 5 มกราคม มีค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท จำนวน 8,500 บาท จะบันทึกดังนี้

มกราคม 5	ค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท เงินสด	8,500	
	จ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท		8,500

ส่วนของผู้ถือหุ้น (Stockholders' Equity)

ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทเรียกว่า "ส่วนของผู้ถือหุ้น" เงินลงทุนของผู้ถือหุ้นจะรายงานในงบแสดงฐานะการเงิน โดยแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มา 2 แหล่ง ที่สำคัญคือ

1. เงินที่นำมาลงทุนโดยผู้ถือหุ้น เรียกว่า เงินทุนที่นำมาลง (Paid-in capital)
2. กำไรสุทธิที่เก็บไว้ในธุรกิจ เรียกว่า กำไรสะสม (Retained Earnings)

ส่วนของผู้ถือหุ้นจะแสดงในงบแสดงฐานะการเงิน ดังนี้

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนที่นำมาลง :

หุ้นสามัญ 330,000

กำไรสะสม 80,000

ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด 410,000

เงินลงทุนที่ได้จากผู้ถือหุ้นสำหรับหุ้นแต่ละประเภทจะบันทึกในบัญชีที่แยกกัน หากมีหุ้นเพียงประเภทเดียวมักเรียกว่า หุ้นสามัญ หรือ หุ้นทุน

กำไรสะสม คือกำไรสุทธิที่สะสมไว้ในกิจการไม่ได้ถูกจ่ายเป็นเงินปันผลออกไป เงินปันผลคือ การแบ่งจ่ายกำไรของบริษัทให้แก่ผู้ถือหุ้น บางครั้งกำไรสะสมที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินปันผลจะกำหนดว่าสำรองไว้ใช้ในธุรกิจ หรือ เพื่อการลงทุนต่อไป

กำไรสุทธิจะเพิ่มกำไรสะสม ในขณะที่ขาดทุนสุทธิและเงินปันผลจะทำให้กำไรสะสมลดลง การเพิ่มหรือการลดลงในกำไรสะสมสำหรับช่วงเวลาหนึ่ง จะบันทึกดังต่อไปนี้

1. ยอดคงเหลือของบัญชีสรุปกำไร/ขาดทุน จะถูกโอนไปยังบัญชีกำไรสะสม โดยจะเดบิตบัญชีสรุปกำไรขาดทุน และเครดิตบัญชีกำไรสะสมในกรณีที่มีกำไร สำหรับการขาดทุนสุทธิจะเดบิตบัญชีกำไรสะสม และเครดิตบัญชีสรุปกำไรขาดทุน

องรัฐ หลังจาก
หรือหนังสือ

เมทางกฎหมาย
ได้ชื่อ ค่าใช้จ่าย

2. ยอดคงเหลือของบัญชีเงินปันผลจะถูกโอนไปยังกำไรสะสม โดย เดบิตบัญชีกำไรสะสม และเครดิตบัญชีเงินปันผล

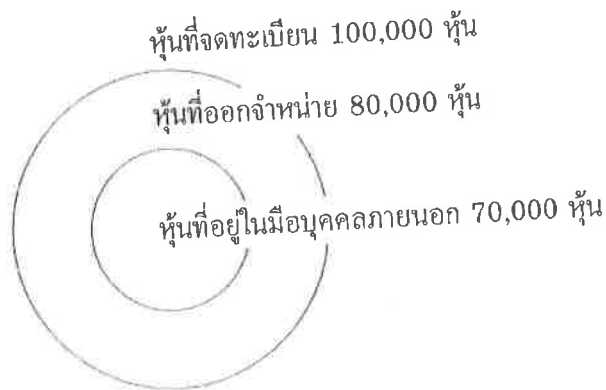
บริษัทส่วนใหญ่จะมีกำไรสุทธิ และมักไม่ได้จ่ายเงินปันผลไปทั้งหมด ดังนั้นบัญชีกำไรสะสมจะมียอดคงเหลือด้านเครดิต อย่างไรก็ตามในบางกรณีอาจเกิดยอดคงเหลือด้านเดบิตในบัญชีกำไรสะสม ซึ่งยอดเดบิตในบัญชีกำไรสะสมเรียกว่า Deficit ยอดคงเหลือเหล่านี้จะทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นลดลง

ในส่วนของผู้ถือหุ้นจะแสดงกำไรสะสมด้านเดบิตหักจากเงินทุนที่นำมาลง ยอดคงเหลือของกำไรสะสมไม่ได้แสดงถึงเงินสดที่เหลืออยู่หรือเงินสดสำหรับจ่ายเงินปันผล ทั้งนี้เพราะเงินสดจากการดำเนินงานมักจะถูกใช้เพื่อปรับปรุงหรือขยายการดำเนินงาน ดังนั้น ยอดคงเหลือของเงินสดก็จะลดลง อย่างไรก็ตาม ยอดคงเหลือของบัญชีกำไรสะสมไม่ได้รับผลกระทบจากการจ่ายเงินสด ดังนั้น เมื่อเวลาผ่านไปยอดคงเหลือในบัญชีกำไรสะสมกับยอดคงเหลือในบัญชีเงินสดจะยังไม่มีความสัมพันธ์กัน

ทุนที่นำมาลงในกิจการจากการออกจำหน่ายหุ้น (Paid-in Capital from Issuing Stock)
 ส่วนของผู้ถือหุ้นมีแหล่งที่มา 2 แหล่งที่สำคัญ คือ ทุนที่นำมาลงโดยการออกจำหน่ายหุ้น และกำไรสะสม

ลักษณะของหุ้น (Characteristics of Stock)

จำนวนหุ้นที่บริษัทได้รับอนุญาตให้จำหน่ายถูกกำหนดไว้ตั้งแต่จดทะเบียน คำว่า “จำหน่าย” ใช้กล่าวถึงหุ้นที่ออกจำหน่ายแก่ผู้ถือหุ้น บริษัทอาจซื้อหุ้นบางส่วนที่ออกจำหน่ายแล้วกลับมาอีกครั้ง หุ้นที่ยังคงอยู่ในมือของผู้ถือหุ้นจึงถูกเรียกว่า “หุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้น (Outstanding Stock)” ความสัมพันธ์ระหว่างหุ้นที่จดทะเบียนกับหุ้นที่ออกจำหน่าย และหุ้นที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก แสดงให้เห็นดังนี้

วัตถุประสงค์กำไร

วัตถุประสงค์กำไร
ด้านเติบโตใน
ขณะนี้จะทำให้

ยอดคงเหลือ
ทั้งหมดนี้เพราะ
ยอดคงเหลือ
กระทบจากการ
เหลือในบัญชี

ing Stock)
ออกจำหน่ายหุ้น

ว่า “จำหน่าย”
ขายแล้วกลับมา
(Outstanding
อยู่ในมือบุคคล

หุ้น

การเป็นเจ้าของโดยถือหุ้นสามัญในบริษัทจะมีสิทธิเหล่านี้ร่วมอยู่ด้วย :-

1. สิทธิในการลงคะแนนเสียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบริษัท
2. สิทธิในการได้ส่วนแบ่งผลกำไร
3. สิทธิในการได้รับทรัพย์สินคืนเมื่อเลิกกิจการ

โดยปกติสิทธิของผู้ถือหุ้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทของหุ้น

ประเภทของหุ้น (Classes of Stock)

เมื่อออกจำหน่ายหุ้นประเภทเดียว จะเรียกว่าหุ้นสามัญ โดยแต่ละหุ้นจะมีสิทธิที่เท่ากัน ซึ่งบริษัทอาจจะออกจำหน่ายหุ้นประเภทเดียวหรือมากกว่าด้วยสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกัน เช่น สิทธิต่อเงินปันผลของหุ้นปริมสิทธิจะระบุเป็นจำนวนเงินหรือไม่ก็เป็นเปอร์เซ็นต์ของราคาตามมูลค่า ตัวอย่างเช่น หุ้นปริมสิทธิมีราคาตามมูลค่า 50 บาท เงินปันผล 4 บาท อาจระบุได้อย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

หุ้นปริมสิทธิ 4 บาท , ราคาตามมูลค่า 50
หรือ

หุ้นปริมสิทธิ 8% , ราคาตามมูลค่า 50

เนื่องจากผู้ถือหุ้นปริมสิทธิมีสิทธิได้รับเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ ดังนั้น ผู้ถือหุ้นปริมสิทธิมีโอกาสสูงกว่าผู้ถือหุ้นสามัญในการรับเงินปันผล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโดยปกติการจ่ายเงินปันผลจะขึ้นอยู่กับกำไรของบริษัท ดังนั้นบริษัทไม่สามารถรับประกันเงินปันผลแม้แต่กับผู้ถือหุ้นปริมสิทธิ

การจ่ายเงินปันผลจะต้องได้รับความเห็นชอบโดยกรรมการบริษัท เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงจะทำการประกาศจ่ายเงินปันผล

หุ้นปริมสิทธิสะสมมีสิทธิที่จะรับเงินปันผลปกติที่ไม่ได้มีการประกาศจ่ายในปีก่อนๆ ซึ่งหุ้นปริมสิทธิไม่สะสมไม่มีสิทธินี้

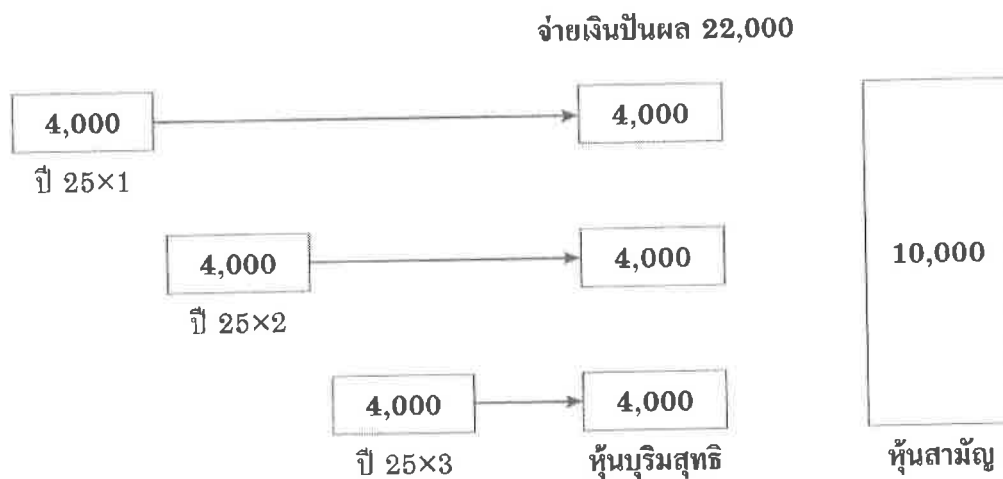
เงินปันผลหุ้นปริมสิทธิชนิดสะสมที่ยังไม่ได้จ่ายไปในปีก่อนๆ ถือว่าค้างชำระ ซึ่งเมื่อมีการจ่ายเงินปันผลจะต้องจ่ายให้ส่วนของหุ้นปริมสิทธิก่อนจึงจะจ่ายให้หุ้นสามัญ นอกจากนี้โดยปกติแล้ว เงินปันผลค้างชำระจะต้องเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างซึ่งสมมติว่าบริษัทออกจำหน่ายหุ้นปริมสิทธิและหุ้นสามัญราคาตามมูลค่าดังต่อไปนี้

หุ้นปริมสิทธิสะสม 8%	ราคาตามมูลค่า	50 บาท	1,000 หุ้น
หุ้นสามัญ	ราคาตามมูลค่า	15 บาท	4,000 หุ้น

โดยบริษัทจัดตั้งขึ้นเมื่อ 1 มกราคม 25×1 และไม่ได้จ่ายเงินปันผลในปี 25×1 และ 25×2 ต่อมาในปี 25×3 บริษัทจ่ายเงินปันผลจำนวน 22,000 บาท แผนผังข้างล่างแสดงให้เห็นว่าเงินปันผลจำนวน 22,000 บาท ที่จ่ายในปี 25×3 แบ่งจ่ายให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ และผู้ถือหุ้นสามัญอย่างไร

นอกจากบุริมสิทธิในเงินปันผลแล้ว หุ้นบุริมสิทธิอาจได้รับบุริมสิทธิในทรัพย์สินหากบริษัทเลิกกิจการและชำระหนี้สิน อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้ต้องได้รับบุริมสิทธิลำดับแรกแล้วจึงตามด้วยผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ และตามด้วยผู้ถือหุ้นสามัญ

แผนผังแสดงการจ่ายเงินปันผลสะสมให้หุ้นบุริมสิทธิ

การออกจำหน่ายหุ้นทุน (Issuing Stock)

ในการบันทึกจำนวนหุ้นแต่ละประเภทที่ออกจำหน่าย จะใช้บัญชีแยกกัน ตัวอย่างเช่น บริษัทได้รับอนุญาตให้ออกจำหน่ายหุ้นบุริมสิทธิ 10,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท และหุ้นสามัญ 100,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 20 บาท บริษัทจำหน่ายหุ้นบุริมสิทธิ 5,000 หุ้น และหุ้นสามัญ 50,000 หุ้นในราคาตามมูลค่าโดยได้รับเงินสด รายการบันทึกการออกจำหน่ายหุ้นเป็นดังนี้

เดบิต		1,500,000
เงินสด		
เครดิต	หุ้นบุริมสิทธิ	500,000
เครดิต	หุ้นสามัญ	1,000,000
รับเงินสดจากการออกจำหน่ายหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ		

เป็นผลในปี 25×1 และ
 าท แผนผังข้างล่างแสดง
 ให้ผู้ถือหุ้นพรีเมียมสิทธิ และ

สิทธิในทรัพย์สินหากบริษัท
 ลำดับแรกแล้วจึงตามด้วย

สิทธิ
 ,000

10,000

หุ้นสามัญ

แยกกัน ตัวอย่างเช่น บริษัท
 ค่าหุ้นละ 100 บาท และ
 ายหุ้นพรีเมียมสิทธิ 5,000 หุ้น
 เป็นที่กการออกจำหน่ายหุ้น

500,000
 1,000,000

บางครั้งบริษัทอาจออกจำหน่ายหุ้นในราคาที่แตกต่างกันจากราคาตามมูลค่า การจำหน่ายหุ้น
 ได้ราคาใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สภาพทางการเงิน การทำกำไร และประวัติการจ่ายเงินปันผลของบริษัท
2. ความคาดหวังของผู้ลงทุนต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท
3. สภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจทั่วไปรวมทั้งความคาดหวังต่อธุรกิจ

หากจำหน่ายหุ้นในราคาที่สูงกว่าราคาตามมูลค่า เช่น หุ้นสามัญมีราคาตามมูลค่าหุ้นละ
 50 บาท จำหน่ายได้ในราคา 60 บาทต่อหุ้น หมายความว่ามีส่วนเกินมูลค่า 10 บาทต่อหุ้น

หากจำหน่ายหุ้นต่ำกว่าราคาตามมูลค่า เช่น หุ้นสามัญมีราคาตามมูลค่า 50 บาทต่อหุ้น
 จำหน่ายในราคา 45 บาทต่อหุ้น แสดงว่ามีส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นละ 5 บาท หลายรัฐในประเทศ
 สหรัฐอเมริกาไม่อนุญาตให้ขายหุ้นในราคาต่ำกว่ามูลค่า ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน

ส่วนเกินมูลค่าหุ้น (Premium on Stock)

เมื่อมีการออกจำหน่ายหุ้นในราคาที่สูงกว่ามูลค่าจะเดบิตเงินสดตามจำนวนเงินที่ได้รับและ
 จะเครดิตหุ้นสามัญหรือหุ้นพรีเมียมสิทธิ ในราคาตามมูลค่าสำหรับส่วนเกินกว่าราคาตามมูลค่าจะ
 เครดิตไว้ในบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้น (Capital in Excess of Par)

เช่นสมมติว่าบริษัท คงคา จำกัด ออกจำหน่ายหุ้นพรีเมียมสิทธิ 2,000 หุ้น ราคาตามมูลค่า
 หุ้นละ 50 บาท ได้เงินสดในราคา 55 บาทต่อหุ้น จะบันทึกรายการดังกล่าวดังนี้

เดบิต	เงินสด	110,000
	เครดิต หุ้นพรีเมียมสิทธิ	100,000
	เครดิต ส่วนเกินมูลค่า-หุ้นพรีเมียมสิทธิ	10,000

ออกจำหน่ายหุ้นพรีเมียมสิทธิราคาตามมูลค่าหุ้นละ 50 บาท ในราคา 55 บาทต่อหุ้น

กรณีจำหน่ายหุ้นเพื่อการแลกเปลี่ยนกับสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน อาคาร และเครื่องมือ
 สินทรัพย์ที่ได้มาจะถูกบันทึกด้วยราคายุติธรรม (Fair Value) หากไม่สามารถประเมินมูลค่า
 ยุติธรรมของสินทรัพย์ได้ ก็จะใช้ราคาตลาดของหุ้นที่ออกให้

ตัวอย่าง สมมติว่าบริษัทได้ที่ดินมาแปลงหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถประเมินมูลค่ายุติธรรม (Fair
 Value) ของที่ดินได้ โดยบริษัทออกหุ้นสามัญ 10,000 หุ้นในราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท ให้ไป
 หากหุ้นสามัญมีราคาตลาด 12 บาทต่อหุ้น จะบันทึกรายการดังกล่าวดังนี้

เดบิต	ที่ดิน	120,000	
	เครดิต	หุ้นสามัญ	100,000
	เครดิต	ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	20,000

ออกหุ้นสามัญราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท ในราคาตลาด 12 บาทต่อหุ้นเพื่อแลกกับที่ดิน

หุ้นไม่กำหนดมูลค่า (No-Par Stock)

ในหลายๆ มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการออกจำหน่ายหุ้นปริมีสิทธิและหุ้นสามัญที่ไม่กำหนดมูลค่า ดังนั้นเมื่อหุ้นไม่กำหนดมูลค่าถูกนำออกจำหน่ายจะเดบิตเงินสดด้วยเงินที่ได้รับ และเครดิตหุ้นสามัญหรือหุ้นปริมีสิทธิสำหรับเงินที่ได้รับ เนื่องจากหุ้นไม่กำหนดมูลค่าถูกนำออกจำหน่ายเป็นระยะเวลาสั้น รายการบันทึกนี้จะเหมือนกันแม้ว่าราคาจำหน่ายจะต่างกันไป

ตัวอย่าง สมมติว่าวันที่ 9 มกราคม บริษัท Top ออกจำหน่ายหุ้นสามัญไม่กำหนดมูลค่าจำนวน 10,000 หุ้นในราคาหุ้นละ 40 บาท และในวันที่ 27 มิถุนายน ออกจำหน่ายหุ้นเพิ่มอีก 1,000 หุ้นในราคาหุ้นละ 36 บาท รายการบันทึกการออกจำหน่ายหุ้นไม่กำหนดมูลค่าดังกล่าวเป็นดังนี้

มกราคม 9	เงินสด หุ้นสามัญ ออกจำหน่ายหุ้นสามัญไม่กำหนดมูลค่า จำนวน 10,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 40 บาท	400,000	400,000
มิถุนายน 27	เงินสด หุ้นสามัญ ออกจำหน่ายหุ้นสามัญไม่กำหนดมูลค่า จำนวน 1,000 หุ้นในราคาหุ้นละ 36 บาท	36,000	36,000

การบัญชีสำหรับเงินปันผล (Accounting for Dividends)

เมื่อคณะกรรมการบริษัทและที่ประชุมผู้ถือหุ้น อนุมัติให้จ่ายเงินปันผลก็เท่ากับอนุมัติการจ่ายเงินสดแก่ผู้ถือหุ้นไปด้วย และเมื่อคณะกรรมการประกาศจ่ายหุ้นปันผล ก็เท่ากับว่าอนุมัติการออกหุ้นเพิ่มทุนด้วยเช่นกัน ซึ่งทั้งสองกรณีมีผลให้กำไรสะสมของบริษัทลดลง เงินปันผลอาจจ่ายเป็นเงินสดหรือเป็นหุ้นปันผลก็ได้

เงินสดปันผล (Cash Dividends)

การจ่ายเงินสดจากงบกำไรของบริษัทรักษาให้ผู้ถือหุ้น เรียกว่า การจ่ายเงินปันผล แม้ว่าเงินปันผลจะจ่ายในรูปแบบอื่นอีก ก็ได้ แต่การจ่ายเป็นเงินสดจะเป็นวิธีที่พบบ่อยที่สุด

การจ่ายเงินปันผลมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ

- 1. มีกำไรสะสมเพียงพอ
- 2. มีเงินสดเพียงพอ
- 3. คณะกรรมการบริษัทและที่ประชุมผู้ถือหุ้นอนุมัติอย่างเป็นทางการ

ทั้งนี้ ในการประกาศจ่ายเงินปันผลนั้นจำเป็นต้องมีจดลงเหลือในกำไรสะสมที่มากพอเพื่อที่ว่าเป็นผลจะไม่ทำให้ยอดคงเหลือในบัญชีกำไรสะสมกลายเป็นยอดติดลบ อย่างไรก็ตามการมียอดคงเหลือจำนวนมากในกำไรสะสมไม่ได้หมายความว่าเงินสดมากเพียงพอสำหรับการจ่ายเงินปันผล ทั้งนี้เนื่องจากยอดคงเหลือของเงินสดและการสะสมกำไรสะสมมักจะไม่สัมพันธ์กัน และถึงแม้ว่ามีกำไรสะสมและเงินสดที่เพียงพอ คณะกรรมการของบริษัทก็จำเป็นต้องอนุมัติจ่ายเงินปันผลเสมอไป

อย่างไรก็ตาม บริษัทหลายแห่งจ่ายเงินปันผลทุกไตรมาสเพื่อทำให้นักลงทุนมีความสนใจในบริษัทมากขึ้น เงินปันผลพิเศษอาจจ่ายเมื่อบริษัทมีกำไรสูงกว่าปกติ การประกาศจ่ายเงินปันผลจะมีวันที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 วัน คือ

- 1. วันที่ประกาศจ่ายเงินปันผล
- 2. วันที่บันทึกชื่อผู้ถือหุ้นรับเงินปันผล
- 3. วันที่จ่ายเงินปันผล

วันที่ประกาศจ่าย คือ วันที่คณะกรรมการบริษัทและที่ประชุมผู้ถือหุ้นอนุมัติการจ่ายเงินปันผลอย่างเป็นทางการในวันที่ เท่ากับว่าบริษัทมีภาระหนี้สินเท่ากับจำนวนเงินปันผลที่ต้องจ่าย วันที่บันทึก คือ วันที่บริษัทใช้ในการกำหนดว่าผู้ถือหุ้นคนใดจะได้รับเงินปันผล

ในช่วงระยะเวลาระหว่างวันที่ประกาศจ่ายเงินปันผลและวันที่บันทึกชื่อผู้ถือหุ้นรับเงินปันผล ราคาหุ้นและขายรวมกับเงินปันผล ซึ่งหมายความว่านักลงทุนคนใดที่ซื้อหุ้นก่อนวันที่บันทึกชื่อจะได้รับเงินปันผล

วันที่จ่าย คือ วันที่บริษัทจะจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้รายชื่อในวันที่บันทึก ในช่วงระยะเวลาที่บันทึก และวันที่จ่ายเงินปันผล ราคาหุ้นจะไม่รวมเงินปันผล ซึ่งหมายความว่าผู้ถือหุ้นในช่วงเวลานี้จะไม่ได้รับเงินปันผล แต่ผู้ลงทุนที่มีรายชื่อในวันที่บันทึกจะเป็นผู้ได้รับเงินปันผล

เดบิต	ที่คืน	120,000	
เครดิต	หุ้นสามัญ		100,000
	เครดิต ส่วนเกินมูลค่าหุ้น		20,000
ออกหุ้นสามัญราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท ในราคาตลาด 12 บาทต่อหุ้นเพื่อแลกกับที่คืน			

หุ้นไม่กำหนดมูลค่า (No-Par Stock)

ในหลายๆ มติของประเทศไทยหรืออเมริกาออกจำหน่ายหุ้นสามัญและหุ้นสามัญที่ไม่กำหนดมูลค่า ดังนั้นเมื่อหุ้นไม่กำหนดมูลค่าออกจำหน่ายและเดบิตเงินปันผลด้วยเงินที่ได้ออกและเครดิตหุ้นสามัญหรือหุ้นสามัญสำหรับเงินที่ได้รับ เนื่องจากหุ้นไม่กำหนดมูลค่าถูกนำออกจำหน่ายเป็นระยะเวลาสั้น รายการบริษัทก็จะเห็นกันแม้ว่าราคาจำหน่ายจะต่างกันไป

ตัวอย่าง สมมติว่าวันที่ 9 มกราคม บริษัท Top ออกจำหน่ายหุ้นสามัญไม่กำหนดมูลค่าจำนวน 10,000 หุ้นในราคาหุ้นละ 40 บาท และในวันที่ 27 มิถุนายน ออกจำหน่ายหุ้นสามัญอีก 1,000 หุ้นในราคาหุ้นละ 36 บาท รายการบันทึกการออกจำหน่ายหุ้นไม่กำหนดมูลค่าดังกล่าวเป็นดังนี้

มกราคม 9	เงินสด	400,000	400,000
	หุ้นสามัญ		
	ออกจำหน่ายหุ้นสามัญไม่กำหนดมูลค่า		
	จำนวน 10,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 40 บาท		
มิถุนายน 27	เงินสด	36,000	
	หุ้นสามัญ		38,000
	ออกจำหน่ายหุ้นสามัญไม่กำหนดมูลค่า		
	จำนวน 1,000 หุ้นในราคาหุ้นละ 36 บาท		

การบัญชีสำหรับเงินปันผล (Accounting for Dividends)

เมื่อคณะกรรมการบริษัทและที่ประชุมผู้ถือหุ้น สมมติให้จ่ายเงินปันผลก็เท่ากับอนุมัติการจ่ายเงินสดแก่ผู้ถือหุ้นไปด้วย และเมื่อคณะกรรมการประกาศจำหน่ายหุ้นปันผล ก็เท่ากับว่าจบนิติการออกหุ้นปันผลด้วยเช่นกัน ซึ่งทั้งสองกรณีนี้ผลให้กำไรสะสมของบริษัทลดลง เงินปันผลอาจจ่ายเป็นเงินสดหรือเป็นหุ้นปันผลก็ได้

ตัวอย่าง สมมติว่า วันที่ 1 ตุลาคม 25×2 บริษัท หุ่นสวย ประกาศจ่ายเงินสดปันผล โดยบันทึกรายชื่อผู้มีสิทธิ วันที่ 10 พฤศจิกายน 25×2 และวันที่ 2 ธันวาคม 25×2 เป็นวันจ่ายเงินปันผล

	เงินปันผลต่อหุ้น	เงินปันผลทั้งหมด
หุ้นปริมสิทธิ, มูลค่าหุ้นละ 100 บาท, 5,000 หุ้น	2.50 บาท	12,500 บาท
หุ้นสามัญ, มูลค่าหุ้นละ 10 บาท, 100,000 หุ้น	0.30 บาท	30,000 บาท
		<u>42,500 บาท</u>

ในวันที่ 1 ตุลาคม 25×2 บริษัท หุ่นสวย บันทึกการประกาศจ่ายเงินปันผลในสมุดรายวันทั่วไปดังนี้

ตุลาคม 1	เดบิต เงินสดปันผล	42,500	
	เครดิต เงินสดปันผลค้างจ่าย		42,500
	ประกาศจ่ายเงินสดปันผล		

ในวันที่ 10 พฤศจิกายน 25×2 ซึ่งเป็นวันที่บันทึกรายชื่อผู้มีสิทธิรับเงินปันผล ไม่จำเป็นต้องมีการบันทึกบัญชี วันนี้เพียงแต่กำหนดว่าผู้ถือหุ้นคนไหนจะได้รับเงินปันผลเท่าใด

ในวันที่ 2 ธันวาคม 25×2 ซึ่งเป็นวันที่จ่ายเงินสดปันผล บริษัท หุ่นสวย บันทึกการจ่ายเงินปันผลดังนี้ :

ธันวาคม 2	เดบิต เงินสดปันผลค้างจ่าย	42,500	
	เครดิต เงินสด		42,500
	จ่ายเงินสดปันผล		

ในวันสิ้นงวดบัญชี ยอดคงเหลือในบัญชีเงินสดปันผลจะถูกโอนไปยังบัญชีกำไรสะสมในลักษณะการปิดบัญชี โดยเดบิตบัญชีกำไรสะสมและเครดิตบัญชีเงินสดปันผล ในกรณีวันที่กำหนดจ่ายเงินปันผลอยู่ในงวดบัญชีถัดไป เงินสดปันผลค้างจ่ายจะรายงานอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน เป็นหนี้สินหมุนเวียน

จ่ายเงินสดปันผล
เม 25×2 เป็น

เป็นผลทั้งหมด
12,500 บาท
30,000 บาท
42,500 บาท

ผลในสมุดรายวัน

2,500

ปันผล ไม่จำเป็น
ลเท่าใด
นสวย บันทึกร

42,500

บัญชีกำไรสะสมใน
นผล ในกรณีวันที่
งอยู่ในงบแสดงฐานะ

หุ้นปันผล (Stock Dividends)

หุ้นปันผลคือการจ่ายเงินปันผลในลักษณะของหุ้น ปกติบริษัทจะประกาศจ่ายเป็นหุ้นสามัญ
เท่านั้น โดยจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญเดิม

การจ่ายหุ้นปันผลจะมีผลกระทบในส่วนของผู้ถือหุ้นเท่านั้น มูลค่าของหุ้นปันผลจะถูก
โอนจากบัญชีกำไรสะสมไปบัญชีหุ้นสามัญ โดยปกติจำนวนเงินที่โอน คือ ราคาตลาดของหุ้นที่
จ่ายปันผล

เพื่อที่จะแสดงให้เห็นชัดเจน สมมติว่าบัญชีส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท น้ำใส ณ วันที่ 15
ธันวาคม 25×2 เป็นดังนี้

หุ้นสามัญมูลค่าหุ้นละ 20 บาท (ออกจำหน่าย 2,000,000 หุ้น)	40,000,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	9,000,000
กำไรสะสม	26,600,000

ณ วันที่ 15 ธ.ค. 25×2 บริษัท น้ำใส ประกาศจ่ายหุ้นปันผล 5% หรือ 100,000 หุ้น
(2,000,000 หุ้น × 5%) แก่ผู้ถือหุ้นที่มีรายชื่อ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 โดยจะจ่ายหุ้น
ให้ในวันที่ 10 มกราคม 25×3 ราคาตลาดของหุ้น ณ วันที่ 15 ธันวาคม 25×2 (วันที่ประกาศ)
คือ 31 บาทต่อหุ้น

รายการบันทึกการประกาศจ่ายหุ้นปันผลเป็นดังนี้

ธ.ค. 15 เดบิต หุ้นปันผล	3,100,000	
	เครดิต หุ้นปันผลค้างจ่าย	2,000,000
	เครดิต ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	1,100,000

ประกาศจ่ายหุ้นปันผล 5% (100,000 หุ้น) เป็นหุ้นสามัญที่มีมูลค่า 20 บาทต่อหุ้น
และมีราคาตลาด 31 บาทต่อหุ้น

หลังจากการบันทึกรายการข้างต้น หุ้นปันผลจะมียอดคงเหลือด้านเดบิตจำนวน
3,100,000 บาท เช่นเดียวกับเงินสดปันผล บัญชีหุ้นปันผลจะถูกปิดไปเข้าบัญชีกำไรสะสม
ในช่วงสิ้นงวดบัญชีโดยการเดบิตบัญชีกำไรสะสม และเครดิตบัญชีหุ้นปันผล

ในวันสิ้นงวดบัญชี บัญชีหุ้นปันผลค้างจ่าย และส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญจะรายงานในส่วน
ของทุนที่นำมาลงในงบแสดงฐานะการเงิน ดังนั้น ผลกระทบของการจ่ายหุ้นปันผล คือ การโอน
กำไรสะสม 3,100,000 บาทไปยังส่วนของทุน (Paid-in Capital)

ในวันที่ 10 มกราคม 25×3 หุ้นปันผลจะถูกจ่ายแก่ผู้ถือหุ้นจำนวน 100,000 หุ้น
การจ่ายหุ้นจะบันทึกดังนี้ :

ม.ค. 10	เดบิต	หุ้นปันผลค้างจ่าย	2,000,000	
		เครดิต	หุ้นสามัญ	2,000,000
		จ่ายหุ้นปันผล		

หุ้นปันผลไม่ได้เปลี่ยนทรัพย์สิน หนี้สิน หรือส่วนของผู้ถือหุ้นในบริษัท เช่นเดียวกัน
หุ้นปันผลก็ไม่ได้เปลี่ยนส่วนของผู้ถือหุ้นแต่ละคนในบริษัท

ตัวอย่าง นายรักชาติ มีหุ้น 1,000 หุ้น จากหุ้นทั้งหมด 10,000 หุ้น ของบริษัทแห่งหนึ่ง
หากบริษัทประกาศจ่ายหุ้นปันผล 6% ส่วนได้เสียของนายรักชาติในบริษัทจะไม่เปลี่ยนแปลง
ดังที่แสดงให้เห็นข้างล่างนี้

	ก่อนจ่ายหุ้นปันผล	หลังจ่ายหุ้นปันผล
หุ้นทั้งหมดที่ออกจำหน่าย	10,000	10,600 [10,000 + (10,000 × 6%)]
จำนวนหุ้นของนายรักชาติ	1,000	1,060 [1,000 + (1,000 × 6%)]
สัดส่วนความเป็นเจ้าของ	10% (1,000 / 10,000)	10% (1,060 / 10,600)

หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา (Treasury Stock Transactions)

หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา คือ หุ้นที่บริษัทออกจำหน่ายและซื้อคืนมาในภายหลัง บริษัทอาจ
ซื้อหุ้นของตัวเองคืนมาด้วยเหตุผลต่างๆ เหล่านี้

1. เพื่อมอบหุ้นให้กับพนักงานลูกจ้าง
2. เพื่อจ่ายหุ้นเป็นโบนัสแก่พนักงานลูกจ้าง หรือ
3. เพื่อพยุงราคาหุ้นในตลาด

โดยปกติการขายหุ้นทุนสามัญซื้อคืนมาจะใช้วิธีราคาทุน โดยการซื้อราคาทุนนั้นจะเดบิต
หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมาด้วยราคาทุน (ราคาซื้อ) ของหุ้น และเมื่อขายหุ้นออกไปอีกครั้งหนึ่ง
หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมาจะถูกเครดิตด้วยราคาทุนที่ซื้อมา ผลต่างระหว่างราคาทุนและราคาขายใน
ภายหลังจะเดบิตหรือเครดิตไว้ในบัญชีส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา เพื่อแสดง

ตัวอย่างให้เห็นชัดเจน สมมติว่า บริษัทแห่งหนึ่งมีส่วนของผู้ถือหุ้น ณ วันที่ 1 มกราคม 25x2 ดังนี้

หุ้นสามัญ มูลค่าหุ้นละ 25 บาท (หุ้นที่จดทะเบียนและออกจำหน่าย 20,000 หุ้น) 500,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ 150,000
650,000

ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 25x2 บริษัทซื้อหุ้นสามัญของตัวเอง 1,000 หุ้น ในราคา 45 บาท ต่อหุ้น รายการบันทึกการขายหุ้นสามัญเป็นดังนี้

ก.พ. 13 เดบิต หุ้นสามัญซื้อคืนมา 45,000
เครดิต เงินสด 45,000
ซื้อหุ้นสามัญคืนมา 1,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 45 บาท

ณ วันที่ 29 เมษายน 25x2 บริษัทขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา 600 หุ้น ในราคาหุ้นละ 60 บาท รายการบันทึกการขายเป็นดังนี้

เม.ย. 29 เดบิต เงินสด 36,000
เครดิต หุ้นสามัญซื้อคืนมา 27,000
เครดิต ส่วนเกินจากการขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา 9,000
ขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา 600 หุ้น ในราคาหุ้นละ 60 บาท

ในกรณีขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา ออกไปใหม่แล้วขาดทุนอาจทำให้ต้องลดส่วนเกินทุน หากส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นสามัญยังมียอดคงเหลือด้านเครดิต เพื่อแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน สมมติว่า ณ วันที่ 4 ตุลาคม 25x2 บริษัทขายหุ้นสามัญซื้อคืนมาที่เหลืออยู่ 400 หุ้นในราคา 40 บาทต่อหุ้น รายการบันทึกการขายเป็นดังนี้

ต.ค. 4 เดบิต เงินสด (400 x 40) 16,000
เดบิต ส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา 2,000
เครดิต หุ้นสามัญซื้อคืนมา (400 x 45) 18,000
ขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา 400 หุ้น ในราคา 40 บาทต่อหุ้น

รายการ ณ วันที่ 4 ตุลาคม 25x2 ที่แสดงไว้ข้างต้นได้ลดส่วนเกินทุนไป 2,000 บาท เนื่องจากส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นสามัญซื้อคืนมามียอดคงเหลือทางเครดิต 9,000 บาท ดังนั้นผลขาดทุนทั้งหมด 2,000 บาท จากการขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา จึงถูกเติมไปยัง

ในวันสิ้นงวดบัญชี บริษัทซื้อหุ้นเป็นผลค้างจ่าย และส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญรายงาในส่วน ของทุนที่กำนกลางในงบแสดงฐานะการเงิน ดังนี้ ผลกระทบของการจ่ายหุ้นเป็นผล คือ การโอน กำไรสะสม 3,100,000 บาทไปยังส่วนของผู้ถือหุ้น (Paid-in Capital)

ในวันที่ 10 มกราคม 25x3 หุ้นเป็นผลจะถูกจ่ายแก่ผู้ถือหุ้นจำนวน 100,000 หุ้น การจ่ายหุ้นจะบันทึกดังนี้ :

ม.ค. 10 เดบิต หุ้นเป็นผลค้างจ่าย 2,000,000
เครดิต หุ้นสามัญ 2,000,000
จ่ายหุ้นเป็นผล

หุ้นเป็นผลไม่ได้เปลี่ยนทรัพย์สิน หรือส่วนของผู้ถือหุ้นในบริษัท เช่นเดียวกัน หุ้นเป็นผลนี้ได้รับเงินส่วนของผู้ถือหุ้นแต่ละคนในบริษัท ตัวอย่าง นายรัชชาติ มีหุ้น 1,000 หุ้น จากทั้งหมด 10,000 หุ้น ของบริษัทแห่งหนึ่ง หากบริษัทประกาศจ่ายหุ้นเป็นผล 8% สำได้เสียของนายรัชชาติในบริษัทจะไม่เปลี่ยนแปลง ดังที่แสดงให้เห็นข้างล่างนี้

	ก่อนจ่ายหุ้นเป็นผล	หลังจ่ายหุ้นเป็นผล
หุ้นทั้งหมดที่ออกจำหน่าย	10,000	10,800 [10,000 + (10,000 x 8%)]
จำนวนหุ้นของนายรัชชาติ	1,000	1,080 [1,000 + (1,000 x 8%)]
สัดส่วนความเป็นเจ้าของ	10% (1,000 / 10,000)	10% (1,080 / 10,800)

หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา (Treasury Stock Transactions)

หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา คือ หุ้นที่บริษัทซื้อกลับจากตลาดเพื่อจำหน่ายและซื้อคืนมาในภายหลัง บริษัทอาจซื้อหุ้นของตัวเองสามด้วยเหตุผลต่างๆ เช่นนี้

1. เพื่อมอบหุ้นให้กับพนักงานลูกจ้าง
2. เพื่อจ่ายหุ้นเป็นโบนัสแก่พนักงานลูกจ้าง หรือ

3. เพื่อชดเชยราคาหุ้นในตลาด โดยปกติแล้วบริษัทจะซื้อกลับเพื่อใช้ลดราคาหุ้นและลดหนี้ หุ้นสามัญซื้อคืนมาส่วนมาก (ราคาซื้อ) ของหุ้น และเมื่อขายหุ้นออกไปอีกครึ่งหนึ่ง หุ้นสามัญซื้อคืนมาจะถูกเครดิตด้วยราคาต้นทุนที่ซื้อมา ผลต่างระหว่างราคาต้นทุนและราคาขายเป็นกำไรหรือขาดทุนกำไรสุทธิได้บันทึกเป็นส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นสามัญซื้อคืนมา เพื่อแสดง ภายหลังจะเดบิตกำไรหรือขาดทุน

ส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา และมีข้อสังเกตว่า จะไม่มีการจ่ายเงินปันผลหรือหุ้นปันผลให้กับหุ้นทุนสามัญที่บริษัทซื้อคืนมา

การรายงานส่วนของผู้ถือหุ้นในงบแสดงฐานะการเงิน (Reporting Stockholders' Equity in Statement of Financial Position)

การรายงานส่วนของผู้ถือหุ้นในงบแสดงฐานะการเงินอาจรายงานได้ 2 วิธีคือ

- วิธีที่ 1 รายงานหุ้นประเภทต่างๆ ตามด้วยบัญชีส่วนเกินทุนที่เกี่ยวข้องจากนั้นรายงานกำไรสะสมตามด้วยการหักลบสำหรับหุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา
- วิธีที่ 2 รายงานหุ้นทุกชนิดตามด้วยส่วนเกินทุนซึ่งแสดงเป็นรายการเดียว จากนั้นจึงรายงานกำไรสะสมตามด้วยการหักลบสำหรับหุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา

ตัวอย่าง การรายงานส่วนของผู้ถือหุ้นของ บริษัท ทำพระจันทร์ วิธีที่ 2 (โดยใช้ตัวเลขสมมติ) จะปรากฏดังนี้:-

บริษัท ทำพระจันทร์ จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
วันที่ 31 ธันวาคม 25xx

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนที่นำมาลง :

หุ้นบุริมสิทธิ 10% มูลค่าหุ้นละ 50 บาท (จดทะเบียนและออกจำหน่าย 2,000 หุ้น)	100,000	
หุ้นสามัญ มูลค่าหุ้นละ 20 บาทต่อหุ้น (จดทะเบียน 50,000 หุ้น, ออกจำหน่าย 45,000 หุ้น)	900,000	
ส่วนเกินทุน	<u>200,000</u>	
เงินทุนที่นำมาลงทั้งหมด		1,200,000
กำไรสะสม		<u>350,000</u>
รวม		1,550,000
หัก หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา (1,000 หุ้นที่ราคาหุ้นละ 27 บาท)		<u>(27,000)</u>
ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด		1,523,000

ผลหรือ

การรายงานกำไรสะสม (Reporting Retained Earnings)

การรายงานความเปลี่ยนแปลงในกำไรสะสมอาจทำได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งต่อไปนี้ :

1. แยกงบกำไรสะสมออกมาต่างหาก
2. รวมงบกำไรขาดทุนและงบกำไรสะสมไว้ด้วยกัน
3. แสดงความเปลี่ยนแปลงในกำไรสะสมในส่วนของผู้ถือหุ้น

ในการรายงานงบกำไรสะสมที่แยกออกมาต่างหาก จะเริ่มด้วยกำไรสะสมต้นงวด จากนั้นจึงบวกกำไรสุทธิ (หรือหักขาดทุนสุทธิ) และหักเงินปันผลเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรสะสมในตอนปลายงวด

ตัวอย่าง งบกำไรสะสมของ บริษัท ท่าพระจันทร์ อาจแยกแสดงออกมาต่างหากดังนี้

บริษัท ท่าพระจันทร์ จำกัด
งบกำไรสะสม
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25×3

กำไรสะสม 1 มกราคม 25×3		245,000
กำไรสุทธิ ปี 25×3	180,000	
หัก เงินปันผลจ่าย		
หุ้นบุริมสิทธิ	(10,000)	
หุ้นสามัญ	(65,000)	(75,000)
กำไรสะสมที่เพิ่มขึ้น		<u>105,000</u>
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25×3		<u>350,000</u>

การเปลี่ยนแปลงในกำไรสะสมอาจรายงานต่อท้ายกับงบกำไรขาดทุนก็ได้ รูปแบบนี้เน้นกำไรในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างงบกำไรขาดทุนและงบกำไรสะสม

ข้อจำกัด การใช้กำไรสะสมสำหรับการจ่ายเงินปันผลอาจจะถูกจำกัดโดยคณะกรรมการของบริษัท เพื่อเป็น “การสำรอง” หรือ “การจัดสรร” จากบัญชีกำไรสะสม

การจัดสรรกำไรสะสม อาจแบ่งประเภทได้ดังต่อไปนี้ :

1. ตามกฎหมาย เช่น ในประเทศไทยมีข้อบังคับของบริษัทมหาชน จำกัดการใช้กำไรสะสม ดังนี้ : บริษัทต้องจัดสรรกำไรเป็นทุนสำรองตามกฎหมาย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิก่อนจ่ายเงินปันผล
2. ตามสัญญา เช่น บริษัทอาจเข้าร่วมสัญญาที่จำเป็นต้องมีข้อจำกัดของกำไรสะสม ดังนี้ : บริษัทไม่สามารถนำกำไรสะสมมาใช้เป็นเงินปันผลได้ จนกว่าจะชำระเงินกู้ธนาคาร ABC ทั้งหมดเสียก่อน

1,200,000

350,000

1,550,000

(27,000)

1,523,000

3. ตามความสมัครใจ : คณะกรรมการของบริษัทอาจจำกัดกำไรสะสมด้วยความสมัครใจ
ตัวอย่าง : คณะกรรมการมีมติให้จัดสรรกำไรสะสม 10% สำหรับการขยายธุรกิจ
ในปีหน้า อย่างไรก็ตาม การจำกัดหรือจัดสรรกำไรสะสมเพื่อวัตถุประสงค์ใดจะต้อง
เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

การปรับปรุงความผิดพลาดในงวดก่อน (Prior Period Adjustments)

ข้อผิดพลาดในงวดก่อนอาจเกิดจากความผิดพลาดทางการคำนวณหรือจากความผิดพลาด
ในการใช้หลักการบัญชีไม่ถูกต้อง ข้อผิดพลาดเช่นนี้อาจไม่พบภายในช่วงเวลาเดียวกับที่มีข้อ
ผิดพลาดเกิดขึ้น ในกรณีดังกล่าวผลของข้อผิดพลาดไม่ควรจะกระทบกับกำไรสุทธิของงวดเวลา
ปัจจุบัน แต่ควรจะแก้ไขข้อผิดพลาดในงบกำไรสะสม โดยนำไปปรับกำไรสะสมต้นงวด ในชื่อ
การปรับปรุงกำไรงวดก่อน

การแบ่งแยกหุ้น (Stock Splits)

ปกติการแบ่งแยกหุ้น คือ การที่บริษัทลดมูลค่าของหุ้นสามัญที่ได้แจ้งไว้ และเพิ่มจำนวน
หุ้นสามัญในจำนวนที่เป็นสัดส่วนกัน การแบ่งแยกหุ้นจะมีผลกับหุ้นสามัญทุกประเภท คือทั้งหุ้น
ที่ยังไม่ได้ออกจำหน่าย หุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว และ หุ้นทุนสามัญซื้อคืนมา

จุดประสงค์หลักของการแบ่งแยกหุ้นให้มากขึ้น คือ เพื่อต้องการลดราคาต่อหุ้นลง โดยหวัง
จะดึงดูดนักลงทุน และขยายจำนวนของผู้ถือหุ้นให้มากขึ้น

เพื่อที่จะให้เห็นภาพที่ชัดเจน สมมติว่าบริษัท รุ่งโรจน์ มีหุ้นสามัญ 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ
100 บาท ออกจำหน่าย โดยราคาตลาดในปัจจุบันเป็นหุ้นละ 150 บาท คณะกรรมการอนุมัติ
การแบ่งแยกหุ้นดังนี้ :

1. ผู้ถือหุ้นสามัญแต่ละคนจะได้รับหุ้น 5 หุ้นสำหรับแต่ละหุ้นที่ถืออยู่ ซึ่งเรียกว่าการ
แบ่งแยก 5 หุ้น สำหรับ 1 หุ้น ดังนั้นในท้องตลาดจะมีหุ้น 50,000 หุ้น (10,000 หุ้น × 5)
แทน 10,000 หุ้น
2. มูลค่าของหุ้นสามัญแต่ละหุ้นจะถูกลดลงเหลือ 20 บาทต่อหุ้น (100/5)
มูลค่าของหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายทั้งหมดอยู่ที่ 1,000,000 บาท ทั้งก่อนและหลัง
การแบ่งแยกหุ้นดังที่แสดงให้เห็นต่อไป

กรมสรรพากร
ขยายธุรกิจ
คือจะต้อง

การผลิตผล
รวมทั้งที่มีข้อ
ของงวดเวลา
งวด ในชื่อ

ะเพิ่มจำนวน
คือทั้งหุ้น

ลง โดยหวัง

มูลค่าหุ้นละ
รวมการอนุมัติ

เรียกว่าการ
0 หุ้น × 5)

ก่อนและหลัง

	ก่อนแบ่งแยกหุ้น	หลังแบ่งแยกหุ้น
จำนวนหุ้น	10,000	50,000
มูลค่าต่อหุ้น	×100	×20
รวม	1,000,000	1,000,000

นอกจากนี้ ผู้ถือหุ้นของ บริษัท รุ่งโรจน์ ยังคงเป็นเจ้าของหุ้นในมูลค่าโดยรวมที่เท่ากัน ทั้งก่อนและหลังการแบ่งแยกหุ้น ยกตัวอย่างเช่น ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของหุ้น 400 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ก่อนการแบ่งแยกหุ้น (มูลค่าทั้งหมด 40,000 บาท) จะเป็นเจ้าของหุ้น 2,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 20 บาท หลังจากการแบ่งแยกหุ้น (มูลค่ารวม 40,000 บาท) จำนวนหุ้นและมูลค่าต่อหุ้นเท่ากันที่เปลี่ยนไป

เนื่องจากหลังจากการแบ่งแยกหุ้น มีหุ้นออกจำหน่ายมากกว่าเดิม ราคาตลาดของหุ้นมักจะลดลง ดังเช่น ในตัวอย่างก่อนหน้าี้ จะมีหุ้นออกจำหน่าย 5 เท่า หลังจากการแบ่งแยกหุ้น ดังนั้นจึงมีการคาดว่า ราคาหุ้นในตลาดจะลดลงมาจาก 150 บาท มาที่ประมาณ 30 บาท (ลดลง 5 เท่า)

การแบ่งแยกหุ้นไม่จำเป็นต้องมีการบันทึกในสมุดรายวันทั่วไป แต่เนื่องจากมูลค่าที่แท้จริงและจำนวนของหุ้นที่ออกจำหน่ายได้เปลี่ยนไป ดังนั้นโดยปกติรายละเอียดของการแบ่งแยกหุ้นจึงต้องเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

การประเมินความสามารถในการทำกำไรของบริษัท

นักลงทุนและเจ้าหนี้มักใช้กำไรสุทธิในการประเมินความสามารถในการทำกำไรของบริษัท อย่างไรก็ตาม กำไรสุทธิโดยตัวของมันเองยากที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับบริษัทที่มีขนาดต่างๆ กัน นอกจากนี้แนวโน้มของกำไรสุทธิอาจจะยากต่อการประเมินหากมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทมาก ดังนั้น ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทมักจะถูกอธิบายเป็นกำไรต่อหุ้น หรือกำไรต่อหุ้นสามัญ (EPS) บางครั้งเรียกว่า Basic Earnings Per Share หรือกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน ซึ่งคำนวณดังนี้

$$\text{กำไรต่อหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่าย}}$$

หากบริษัทมีหุ้นบุริมสิทธิที่ออกจำหน่าย กำไรสุทธิต้องถูกหักโดยเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิก่อน เนื่องจากกำไรที่นำมาคำนวณจะต้องเป็นกำไรที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญเท่านั้น ดังตัวอย่าง

	บริษัท มี (หน่วย : ล้านบาท)	บริษัท เงิน (หน่วย : ล้านบาท)
กำไรสุทธิ	54.7	49.1
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	11.3	0.0
จำนวนของหุ้นสามัญที่ออกจำหน่าย (ล้านหุ้น)	187.1	62.6
ราคาตลาดต่อหุ้น (บาท)	3.25	21.60

กำไรต่อหุ้นของทั้งสองบริษัทสามารถคำนวณได้ดังนี้ :

$$\begin{aligned} \text{บริษัท มี} &= \frac{54.7 - 11.3}{187.1} \\ &= 0.23 \text{ ต่อหุ้นสามัญ} \\ \text{บริษัท เงิน} &= \frac{49.1}{62.6} \\ &= 0.78 \text{ ต่อหุ้นสามัญ} \end{aligned}$$

จะเห็นว่าแม้กำไรสุทธิของบริษัท มี จะสูงกว่ากำไรสุทธิของบริษัท เงิน แต่กำไรต่อหุ้นของบริษัท เงิน มากกว่ากำไรต่อหุ้นของบริษัท มี เกิน 3 เท่า ซึ่งเกิดจากการที่บริษัท เงิน ไม่ต้องจ่ายเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้นของบริษัท เงิน น้อยกว่า จึงไม่น่าแปลกใจว่าราคาหุ้นของบริษัท เงิน (21.60) จะสูงกว่าราคาหุ้นของบริษัท มี (3.25) ซึ่งสะท้อนถึงผลการทำกำไรต่อหุ้นที่ดีกว่านั่นเอง

สรุปท้ายบท

ส่วนของเจ้าของในกิจการที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะของบริษัท จะเรียกว่าส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งส่วนของผู้ถือหุ้นในกิจการใดๆ จะประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ส่วนเงินทุนที่นำมาลง และส่วนที่เป็นกำไรสะสมที่ยังเหลืออยู่หลังจากจ่ายเงินปันผล ส่วนเงินทุนที่นำมาลง อาจได้มาจากการที่กิจการออกจำหน่ายหุ้นสามัญ หรือหุ้นบุริมสิทธิ ผู้ลงทุนหรือที่เรียกว่าผู้ถือหุ้น มักใช้กำไรต่อหุ้นวัดความสามารถในการทำกำไรของกิจการ

หากบริษัทมีบัญชีปริมาณสินค้าออกจากฝ่าย ถ้าไรสุทธิต้องถูกหักโดยเงินเป็นค่าภาษีเงินได้ก่อน
เนื่องจากถ้ามีราคาค่าขายและต้องขึ้นค่าภาษีเป็นของผู้ถือหุ้นสามัญเท่านั้น ดังตัวอย่าง

	บริษัท มี	บริษัท เงิน
	(หน่วย : ล้านบาท)	(หน่วย : ล้านบาท)
กำไรสุทธิ	54.7	49.1
เงินปันผลหุ้นสามัญ	11.3	0.0
จำนวนของหุ้นสามัญที่ออกจำหน่าย (ล้านหุ้น)	187.1	62.6
ราคาตลาดต่อหุ้น (บาท)	3.25	21.60

กำไรต่อหุ้นของทั้งสองบริษัทสามารถคำนวณได้ดังนี้ :

$$\begin{aligned} \text{บริษัท มี} &= \frac{54.7 - 11.3}{187.1} \\ &= 0.23 \text{ ต่อหุ้นสามัญ} \\ \text{บริษัท เงิน} &= \frac{49.1}{62.6} \\ &= 0.78 \text{ ต่อหุ้นสามัญ} \end{aligned}$$

จะเห็นว่าแม้กำไรสุทธิของบริษัท มี จะสูงกว่ากำไรสุทธิของบริษัท เงิน แต่กำไรต่อหุ้นของ
บริษัท เงิน มากกว่ากำไรต่อหุ้นของบริษัท มี ถึง 3 เท่า ซึ่งเกิดจากการที่บริษัท เงิน ไม่ต้องจ่าย
เงินปันผลหุ้นสามัญและหุ้นที่อยู่เมื่อผู้ถือหุ้นของบริษัท เงิน น้อยกว่า จึงไม่น่าแปลกใจว่า
ราคาหุ้นของบริษัท เงิน (21.60) จะสูงกว่าราคาหุ้นของบริษัท มี (3.25) ซึ่งสะท้อนถึงผลการ
ทำกำไรต่อหุ้นที่ลึกลับนั่นเอง

สรุปท้ายบท

ส่วนของผู้ถือหุ้นในกิจการที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะของบริษัท จะเรียกว่าส่วนของผู้ถือหุ้น
ซึ่งส่วนของผู้ถือหุ้นในกิจการใดๆ จะประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ส่วนเงินทุนที่นำมาลงทุน
และส่วนที่เป็นกำไรสะสมที่ยังเหลืออยู่หลังจากจ่ายเงินปันผล ส่วนเงินทุนที่นำมาลงทุน อาจได้มา
จากการที่กิจการออกจำหน่ายหุ้นสามัญ หรือหุ้นสามัญ หรือหุ้นสามัญ หรือหุ้นสามัญ หรือหุ้นสามัญ
กำไรต่อหุ้นวัดความสามารถในการทำกำไรของกิจการ

การบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุน ในตราสารหนี้และตราสารทุน

วัตถุประสงค์ ของบทนี้เพื่อต้องการให้ทราบถึงการนำเงินที่เหลือไปใช้ในการขยายการค้าดำเนินงาน
หรือไปลงทุนชั่วคราว หรือลงทุนระยะยาว รวมทั้งเพื่อให้ทราบถึงการรายงานเงินลงทุนในตราสารหนี้
และตราสารทุนชนิดต่างๆ ในงบแสดงฐานะการเงิน

เมื่อศึกษาจบบทนี้แล้ว ควรจะทราบถึง

- เหตุผลของการลงทุน
- วิธีบันทึกการลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ จำพวกหุ้นกู้ การรับดอกเบี้ย
และการตัดส่วนเกินหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ รวมทั้งวิธีการบัญชีสำหรับงบการเงิน
เงินลงทุนในหุ้นกู้
- วิธีการบัญชีสำหรับการการลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารทุน
- วิธีการวัดมูลค่าและการรายงานเงินลงทุนในงบการเงิน
- วิธีประเมินผลตอบแทนของเงินลงทุน

เหตุผลของการลงทุน

กิจการส่วนใหญ่ได้เงินเสถียรมาจากการดำเนินงาน และมักจะนำเงินสดที่ได้มา ไปใช้ใน
วัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. ลงทุนขยายการค้าดำเนินงานในปัจจุบัน
2. ลงทุนไปเงินลงทุนชั่วคราวเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนส่วนเกินจากการลงทุน
3. ลงทุนในเงินลงทุนระยะยาวที่พวกหุ้นของกิจการอื่นเพื่อเหตุผลเชิงกลยุทธ์

การนำเงินสดไปลงทุนในการขยายการค้าดำเนินงานในปัจจุบัน

กิจการมักใช้เงินสดในการสนับสนุนกิจการดำเนินงานในปัจจุบันโดยการนำเงินสดไปใช้
ในการซื้ออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อทดแทนอุปกรณ์เดิมที่ชำรุดเสียหาย หรือซื้ออุปกรณ์ใหม่ที่มี

ประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตให้แก่กิจการ นอกจากนี้อาจใช้เงินสดในการลงทุนเพิ่มเติมเพื่อขยายการดำเนินงานในปัจจุบัน เช่น ผู้ค้าปลีกรายหนึ่งประกอบกิจการในภาคเหนือ อาจตัดสินใจที่จะขยายการดำเนินงานในปัจจุบัน โดยการเปิดสาขาเพิ่มเติมในภาคกลาง ถ้าจำเป็นต้องใช้เงินสดในการดำเนินงาน

เพื่อที่จะสนับสนุนระดับการดำเนินงานของกิจการในปัจจุบัน กิจการจำเป็นต้องใช้เงินสดเพื่อจ่ายชำระค่าสินค้าให้แก่ผู้ค้า (Supplier) หรือเจ้าหนี้อื่นๆ ด้วย เช่น ผู้ค้าอาจขอให้กิจการจ่ายชำระค่าสินค้าเป็นเงินสดบางส่วนเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ค้ายังคงควรให้สิทธิแก่กิจการในการซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อได้ หรือในกรณีที่กิจการออกตั๋วเงินจ่ายหรือหุ้นกู้เพื่อจัดหาเงินทุนสำหรับการดำเนินงานในปัจจุบัน กิจการก็จะมีภาระที่จะต้องจ่ายชำระดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นเป็นเงินสดด้วย

นอกจากนี้ ในบางครั้งกิจการยังใช้เงินสดเพื่อจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นปริมสิทธิหรือหุ้นสามัญ เนื่องจากกิจการจำเป็นต้องรักษาความสามารถในการระดมเงินสด (เงินทุน) กิจการจึงต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้ลงทุนด้วย สำหรับผู้ถือหุ้นปริมสิทธิ จะได้รับผลตอบแทนในรูปของการจ่ายเงินปันผลที่จะได้รับอย่างสม่ำเสมอ ส่วนผู้ถือหุ้นสามัญ นอกจากจะได้รับเงินปันผลแล้วยังจะได้รับผลตอบแทนในรูปของการเพิ่มมูลค่าของหุ้นซึ่งเกิดจากการคาดการณ์ของนักลงทุนเกี่ยวกับกิจการว่าเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่

ในบทนี้ จะกล่าวถึงการใช้นโยบายของกิจการเพื่อการลงทุนในเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาวประเภทตราสารหนี้หรือตราสารทุน

การนำเงินสดไปลงทุนในเงินลงทุนชั่วคราว

กิจการอาจมีเงินสดในมือชั่วคราว โดยยังไม่มีแผนที่จะต้องใช้เงินในการดำเนินงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะกิจการที่มีวงจรการดำเนินงานเป็นไปตามฤดูกาล (Seasonal operating cycle) เช่น กิจการที่มียอดขายจำนวนมากเกิดขึ้นในช่วงวันหยุดระยะยาวประจำปี ผลก็คือในช่วงเวลาดังกล่าว กิจการจะมีเงินสดจำนวนมากอยู่ในมือ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้จนกว่าจะถึงช่วงวันหยุดยาวประจำปีครั้งต่อไป กิจการจึงจะใช้เงินในการซื้อสินค้ามาจำหน่าย

ดังนั้น แทนที่กิจการจะถือเงินสดส่วนเกินไว้ในมือ ก็จะทำเงินสดที่มีไปลงทุนในเงินลงทุนชั่วคราว ดังต่อไปนี้

1. ตราสารหนี้ ได้แก่ ตั๋วเงินจ่ายหรือหุ้นกู้ของกิจการอื่น ซึ่งมีการจ่ายดอกเบี้ยและมีวันครบกำหนดอายุที่แน่นอน โดยผู้ลงทุนจะมีฐานะเป็นเจ้าของกิจการที่ไปลงทุน
2. ตราสารทุน ได้แก่ หุ้นปริมสิทธิหรือหุ้นสามัญของกิจการอื่น ซึ่งผู้ถือหุ้นจะมีฐานะเป็นเจ้าของกิจการ และไม่มีวันครบกำหนดอายุที่แน่นอน

ประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตให้แก่งาน นอกจากนี้อาจใช้เงินสดในการลงทุนเพิ่มเติมเพื่อขยายการดำเนินงานในปัจจุบัน เช่น ผู้ค้าปลีกขายหน่วยประกอบกิจการในภาคเหนือ อาจตัดสินใจที่จะขยายการดำเนินงานในปัจจุบัน โดยการเปิดสาขาเพิ่มเติมในภาคกลาง ก็จำเป็นต้องใช้เงินสดในการดำเนินงาน

เพื่อที่จะสนับสนุนระบบการดำเนินงานของกิจการในปัจจุบัน กิจการจำเป็นต้องใช้เงินสดเพื่อจ่ายชำระค่าสินค้าให้แก่ผู้ค้า (Supplier) หรือเจ้าหนี้อื่นๆ ด้วย เช่น ผู้ค้าอาจขอให้กิจการจ่ายชำระค่าสินค้าเป็นเงินสดบางส่วนเพื่อไม่ให้มีเจ้าผู้ค้ายังคงให้สิทธิแก่กิจการในการซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อได้ หรือในกรณีที่กิจการออกตัวเงินจ่ายหรือหุ้นผู้เพื่อจัดหาเงินทุนสำหรับการดำเนินงานในปัจจุบัน กิจการก็จะมีภาระที่จะต้องจ่ายชำระดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นเป็นเงินสดด้วย

นอกจากนี้ ในบางครั้งกิจการยังใช้เงินสดเพื่อจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นปริมลสิทธิ์หรือหุ้นสามัญ เนื่องจากกิจการจำเป็นต้องรักษาความสามารถในการระดมเงินสด (เงินทุน) กิจการจึงต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้ลงทุนด้วย สำหรับผู้ถือหุ้นปริมลสิทธิ์ จะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของการจ่ายเงินปันผลที่จะได้รับอย่างสม่ำเสมอ ส่วนผู้ถือหุ้นสามัญ นอกจากจะได้รับปันผลแล้ว ยังจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของการเพิ่มมูลค่าของหุ้นซึ่งเกิดจากการคาดการณ์ของนักลงทุนเกี่ยวกับกิจการว่าเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่

ในบทนี้ จะกล่าวถึงการใช้เงินสดของกิจการเพื่อการลงทุนในเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาวประเภทตราสารหนี้หรือตราสารทุน

การนำเงินสดไปลงทุนในเงินลงทุนชั่วคราว

กิจการอาจมีเงินสดในมือชั่วคราว โดยยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการดำเนินงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะกิจการที่มีวงจรการดำเนินงานเป็นไปตามฤดูกาล (Seasonal operating cycle) เช่น กิจการที่มียอดขายจำนวนมากเกิดขึ้นในช่วงวันหยุดระยะเวลาประจำปี ผลก็คือในช่วงเวลาดังกล่าว กิจการจะมีเงินสดจำนวนมากอยู่ในมือ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้จนกว่าจะถึงวันหยุดยาว ประจำปีครั้งต่อไป กิจการจึงจะใช้เงินในการซื้อสินค้ามาจำหน่าย ดังนั้น แทนที่กิจการจะถือเงินสดส่วนเกินไว้ในมือ ก็จะมีเงินสดที่มีไปลงทุนในเงินลงทุนชั่วคราว ดังต่อไปนี้

1. **ตราสารหนี้** ได้แก่ คำเงินจ่ายหรือหุ้นของกิจการอื่น ซึ่งมีการจ่ายดอกเบี้ยและมีวันครบกำหนดอายุที่แน่นอน โดยผู้ลงทุนจะมีฐานะเป็นเจ้าของกิจการที่ไปลงทุน
2. **ตราสารทุน** ได้แก่ หุ้นปริมลสิทธิ์หรือหุ้นสามัญของกิจการอื่น ซึ่งผู้ถือหุ้นจะมีฐานะเป็นเจ้าของกิจการ และไม่มีวันครบกำหนดอายุที่แน่นอน

เงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนเป็นเวลานับไม่เกิน 1 ปี เรียกว่า เงินลงทุนชั่วคราว จะแสดงรายการในส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนในงบแสดงฐานะการเงิน

วัตถุประสงค์หลักของการลงทุนในเงินลงทุนชั่วคราว ได้แก่

1. เพื่อต้องการได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ย
2. เพื่อต้องการได้รับเงินเป็นผล
3. เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของกำไรจากการเพิ่มขึ้นในราคาตลาดของหลักทรัพย์ การลงทุนในหลักทรัพย์หรือหุ้นกับวัตถุประสงค์ระยะเวลามากเกิน 3 เดือน เพื่อให้ได้ผลตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ย โดยปกติจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ามากนัก จึงแสดงรายการรวมในเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในงบแสดงฐานะการเงิน

การนำเงินสดไปลงทุนในเงินลงทุนระยะยาว

กิจการอาจนำเงินสดไปลงทุนในตราสารหนี้หรือตราสารทุนของกิจการอื่น โดยถือเป็นเงินลงทุนระยะยาว ซึ่งวัตถุประสงค์ในการถือ อาจเหมือนกับกรณีของเงินลงทุนชั่วคราว อย่างไรก็ตาม เงินลงทุนระยะยาวมักจะเป็นการซื้อหุ้นของกิจการขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เงินลงทุนดังกล่าวมักมีวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ต่างๆ เช่น

1. **เพื่อลดต้นทุน** - เมื่อกิจการหนึ่งเข้าซื้อกิจการอื่น การรวมกันของกิจการดังกล่าวอาจช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหาร เช่น กิจการที่รวมกันไม่จำเป็นต้องมี CEOs หรือ CFOs 2 คน
2. **เพื่อเปลี่ยนตัวผู้บริหาร** - ในกรณีที่กิจการที่ถูกซื้อ มีการบริหารงานผิดพลาด กิจการที่เข้าซื้ออาจจะเปลี่ยนตัวผู้บริหารของกิจการดังกล่าว เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานและผลกำไร พื้นที่หรืออาณาเขตที่ประกอบธุรกิจ หรือฐานลูกค้าที่ใช้ร่วมกัน กิจการใหม่ที่เกิดขึ้นจากการรวมกัน จะมีความสามารถในการให้บริการลูกค้าได้ดีกว่าการดำเนินงานของสองกิจการแยกจากกัน
3. **เพื่อขยายการค้ามีงาน** - กิจการหนึ่งอาจซื้อกิจการอื่นเพื่อเพิ่มปริมาณและผลกำไร บางอย่างกับกิจการอื่น โดยการเข้าซื้อกิจการที่เป็นผู้ค้าหรือลูกค้า การเข้าซื้อกิจการของผู้ที่จะช่วยให้เกิดความมั่นใจในแหล่งป้อนวัตถุดิบ ในส่วนการเข้าซื้อกิจการของลูกค้านี้จะเป็นการสร้างความมั่นใจในตลาดสำหรับสินค้าหรือบริการของกิจการ

การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้

ตราสารหนี้รวมถึงตัวเงินจ่ายและหุ้นที่ออกโดยกิจการหรือหน่วยงานราชการ ในบทนี้จะเน้นการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้ ประเภทหุ้นกู้

การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในหุ้นกู้ จะเกี่ยวข้องกับการบันทึกรายการต่อไปนี้

1. การซื้อหุ้นกู้ หรือพันธบัตร
2. การรับรายได้ดอกเบี้ย
3. การขายหุ้นกู้ หรือพันธบัตร

การซื้อหุ้นกู้

การซื้อหุ้นกู้จะบันทึกรายการโดยเดบิตบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ด้วยราคาจ่ายซื้อหุ้นกู้รวมค่าธรรมเนียม/ค่านายหน้าต่างๆ ที่เกิดขึ้น และหากการซื้อหุ้นกู้เกิดขึ้นในระหว่างวันจ่ายดอกเบี้ย (วันอื่นที่ไม่ใช่วันจ่ายดอกเบี้ย) ก็กิจการต้องจ่ายเงินสดเพื่อซื้อดอกเบี้ยค้างรับโดยคิดจากวันที่จ่ายดอกเบี้ยครั้งสุดท้ายไปจนถึงวันที่ซื้อหุ้นกู้ด้วย เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ขายหุ้นกู้เป็นผู้มีสิทธิในดอกเบี้ยค้างรับ แต่ผู้ซื้อจะเป็นผู้ได้รับดอกเบี้ยค้างรับดังกล่าวสำหรับช่วงเวลาที่ตนไม่ได้ถือหุ้นกู้เมื่อถึงวันจ่ายดอกเบี้ยจริง

ตัวอย่าง บริษัท คงคา ซื้อพันธบัตรรัฐบาล (Treasury Bond) มูลค่า 18,000,000 บาท ในวันที่ 17 มีนาคม 25×3 โดยที่กิจการต้องจ่ายซื้อดอกเบี้ยค้างรับสำหรับช่วงเวลา 45 วันที่เกิดขึ้นด้วย พันธบัตรจ่ายดอกเบี้ยที่ 6% ทุกวันที่ 31 กรกฎาคม และ 31 มกราคม

การบันทึกรายการซื้อพันธบัตรรัฐบาล เป็นดังนี้

25×3			
มีนาคม 17	เงินลงทุน - พันธบัตรรัฐบาล	18,000,000	
	ดอกเบี้ยค้างรับ	135,000	
	เงินสด		18,135,000
	(ซื้อพันธบัตรรัฐบาลมูลค่า 18 ล้านบาท ดอกเบี้ย 6%)		

เนื่องจาก บริษัท คงคา ซื้อพันธบัตรรัฐบาลในวันที่ 17 มีนาคม จะถือเสมือนว่าบริษัท คงคา ซื้อดอกเบี้ยค้างรับจำนวน 45 วันที่เกิดขึ้นด้วย (31 มกราคม ถึง 17 มีนาคม) ดอกเบี้ยค้างรับจำนวน 135,000 บาท คำนวณได้ดังนี้

$$\text{ดอกเบี้ยค้างรับ} = 18,000,000 \times 6\% \times (45/360) = 135,000$$

ดอกเบี้ยค้างรับจะบันทึกโดยการเดบิตบัญชีดอกเบี้ยค้างรับจำนวน 135,000 บาท ส่วนเงินลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลจะบันทึกด้วยราคาซื้อของพันธบัตรจำนวน 18,000,000 บาท

การรับรายได้ดอกเบี้ย

ในวันที่ 31 กรกฎาคม 25×3 บริษัท คงคา ได้รับดอกเบี้ยสำหรับช่วงระยะเวลา 6 เดือน จำนวน 540,000 บาท $(18,000,000 \times 6\% \times \frac{1}{2})$ อย่างไรก็ตาม ดอกเบี้ยรับจำนวน 540,000 บาท ได้รวมดอกเบี้ยค้างรับจำนวน 135,000 บาท ซึ่งบริษัท คงคา ได้จ่ายซื้อไปเมื่อวันที่ 17 มีนาคม ดังนั้น ถือว่า บริษัท คงคา มีสิทธิในรายได้ดอกเบี้ยเพียง 405,000 บาท $(540,000 - 135,000)$ คือ นับตั้งแต่วันที่ซื้อพันธบัตร

การบันทึกรายการรับดอกเบี้ย ณ วันที่ 31 กรกฎาคม เป็นดังนี้

25×3 กรกฎาคม 31	เงินสด	540,000	
	ดอกเบี้ยค้างรับ		135,000
	รายได้ดอกเบี้ย		405,000
	(ได้รับดอกเบี้ยสำหรับช่วงระยะเวลา 6 เดือน)		

รอบระยะเวลาบัญชีของบริษัท คงคา สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ดังนั้น กิจการต้องบันทึกรายการปรับปรุงดอกเบี้ยค้างรับสำหรับระยะเวลา 5 เดือน (วันที่ 1 สิงหาคม ถึง 31 ธันวาคม) จำนวน 450,000 บาท $(18,000,000 \times 6\% \times \frac{5}{12})$ การบันทึกการปรับปรุงดอกเบี้ยค้างรับ เป็นดังนี้

25×3 ธันวาคม 31	ดอกเบี้ยค้างรับ	450,000	
	รายได้ดอกเบี้ย		450,000
	(บันทึกการปรับปรุงดอกเบี้ยค้างรับ)		

สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25×3 บริษัท คงคา จะรายงานรายได้ดอกเบี้ยทั้งหมดเท่ากับ 855,000 บาท $(405,000 + 450,000)$ เป็นส่วนหนึ่งของรายการรายได้อื่นในงบกำไรขาดทุน

ในวันที่ 31 มกราคม 25×4 กิจการจะได้รับดอกเบี้ยสำหรับระยะเวลา 6 เดือน จำนวน 540,000 บาท ซึ่งการบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

ร้อยละรวม
จ่ายดอกเบี้ย
คิดจากวันที่
ยกหุ้นกู้เป็น
วงเวลาที่ต้น

10,000 บาท
เวลา 45 วัน
เม

18,135,000

เสมือนว่าบริษัท
าคม) ดอกเบี้ย

10

100 บาท ส่วน
100 บาท

25×4 มกราคม 31	เงินสด รายได้ดอกเบี๋ย ดอกเบี๋ยค้างรับ (ได้รับดอกเบี๋ยจากพันธบัตรรัฐบาล)	540,000	90,000 450,000
-------------------	--	---------	-------------------

การขายหุ้นกู้

โดยปกติ การขายเงินลงทุนในหุ้นกู้ อาจเกิดกำไรหรือขาดทุนก็ได้ ในกรณีที่เงินสดที่ได้รับจากการขายสูงกว่าราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ จะเกิดกำไรจากการขายหุ้นกู้ แต่หากเงินสดที่ได้รับจากการขายต่ำกว่าราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ จะเกิดขาดทุนจากการขายหุ้นกู้

ตัวอย่าง บริษัท คงคา ขายพันธบัตรรัฐบาลในวันที่ 31 มกราคม 25×4 ที่ราคา 98% ของมูลค่าที่ตราไว้ ซึ่งทำให้เกิดขาดทุนจากการขายจำนวน 360,000 บาท คำนวนได้ดังนี้

เงินสดที่ได้รับจากการขาย (98% ของ 18 ล้านบาท)	17,640,000 บาท
หัก: ราคาตามบัญชีของพันธบัตร	<u>18,000,000 บาท</u>
ขาดทุนจากการขายพันธบัตร	(360,000 บาท)

การบันทึกบัญชีรายการขาย เป็นดังนี้

25×4 มกราคม 31	เงินสด ขาดทุนจากการขายเงินลงทุน เงินลงทุน - พันธบัตรรัฐบาล (ขายพันธบัตรรัฐบาล)	17,640,000 360,000	18,000,000
-------------------	---	-----------------------	------------

ณ วันที่ขายเงินลงทุน จะไม่มีดอกเบี๋ยค้างรับเกิดขึ้น เนื่องจากวันที่ 31 มกราคม เป็นวันครบกำหนดจ่ายดอกเบี๋ยด้วย แต่หากมีการขายเงินลงทุนเกิดขึ้นในระหว่างวันจ่ายดอกเบี๋ย ดอกเบี๋ยค้างรับสำหรับช่วงเวลาตั้งแต่วันที่จ่ายดอกเบี๋ยครั้งสุดท้ายจะถูกรวมไว้ในเงินสดที่ได้รับจากการขายด้วย โดยจะเครดิตเข้าบัญชีรายได้ดอกเบี๋ย ส่วนขาดทุนจากการขายเงินลงทุนจะแสดงรายการเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายอื่น ในงบกำไรขาดทุนของ บริษัท คงคา

การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารทุน

กิจการอาจถือการลงทุนในหุ้นปริมสิทธิหรือหุ้นสามัญของกิจการอื่น ซึ่งเราจะเรียกกิจการที่ไปลงทุนในกิจการอื่นว่า ผู้ลงทุน (Investor) และเรียกกิจการที่ถูกกิจการอื่นเข้าซื้อหุ้นว่า ผู้ถูกลงทุน (Investee)

สัดส่วน (%) ของหุ้นที่ผู้ลงทุนถือหุ้นในกิจการอื่น (ผู้ถูกลงทุน) จะเป็นตัวกำหนดระดับการควบคุมของผู้ลงทุนที่มีต่อกิจการที่ถูกลงทุน และมีผลต่อวิธีการบัญชี รวมทั้งการรายงานเงินลงทุนในหุ้นทุนของผู้ลงทุนด้วย

ถือหุ้นน้อยกว่า 20%

เมื่อผู้ลงทุนถือหุ้นในกิจการอื่น (กิจการที่ถูกลงทุน) น้อยกว่า 20% ของหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้นทั้งหมด มักจะถือว่าผู้ลงทุนไม่มีอำนาจควบคุมใดๆ เหนือกิจการนั้น ในกรณีดังกล่าวถือว่าผู้ลงทุนซื้อหุ้นทุนของกิจการอื่นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับเงินปันผลหรือต้องการผลกำไรที่เกิดขึ้นจากราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้น (กำไรจากการขายเงินลงทุน)

เงินลงทุนในกิจการอื่นที่น้อยกว่า 20% ของหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้นทั้งหมด จะถูกบันทึกบัญชีโดยใช้วิธีราคาทุน (Cost method) ภายใต้วิธีราคาทุน กิจการจะบันทึกบัญชีเกี่ยวกับรายการต่อไปนี้

1. การซื้อหุ้นทุน
2. การได้รับเงินปันผล
3. การจำหน่ายหุ้นทุน

การบันทึกบัญชีโดยวิธีราคาทุน (Cost Method)

การซื้อหุ้นทุน

กิจการจะบันทึกรายการซื้อหุ้นทุนที่ราคาทุน ซึ่งหากมีรายการค่าธรรมเนียม/ค่านายหน้าต่างๆ เกิดขึ้น จะนำมารวมเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนในการซื้อด้วย

ตัวอย่าง ในวันที่ 1 พฤษภาคม บริษัท แบมบู ได้ซื้อหุ้นสามัญของ บริษัท โบว์ จำนวน 2,000 หุ้น ในราคาตามมูลค่าหุ้นละ 49.90 บาท โดยมีค่าธรรมเนียมการซื้อเกิดขึ้นเท่ากับ 200 บาท การบันทึกรายการซื้อหุ้นทุน เป็นดังนี้

พฤษภาคม 1	เงินลงทุน - หุ้นทุนของบริษัท โบว์ เงินสด [ซื้อหุ้นสามัญ 2,000 หุ้น ของบริษัท โบว์ (49.90 บาท × 2,000 หุ้น) + 200 บาท]	100,000	100,000
-----------	--	---------	---------

000
000

ที่ได้รับ
ที่ได้รับ

ที่ราคา
ที่ตั้งนี้

10,000

คม เป็น
ดอกเบี้ย
ได้ที่ได้รับ
ลงทุนจะ

การได้รับเงินปันผล

ในวันที่ 31 กรกฎาคม บริษัท แมมู ได้รับเงินปันผลหุ้นละ 0.40 บาท จากบริษัท โบวี การบันทึกรายการเงินปันผลรับ เป็นดังนี้

กรกฎาคม 31	เงินสด รายได้เงินปันผล [ได้รับเงินปันผลจากบริษัท โบวี (2,000 หุ้น × 0.40 บาท)]	800	800
------------	--	-----	-----

รายได้เงินปันผล จะแสดงรายการไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายได้อื่น ในงบกำไรขาดทุนของ บริษัท แมมู

การจำหน่ายหุ้นทุน

โดยปกติแล้ว ในการขายเงินลงทุนในหุ้นทุนอาจจะเกิดกำไรหรือขาดทุนก็ได้ ทั้งนี้ กำไรจะเกิดขึ้นเมื่อเงินที่ได้รับจากการขายมีจำนวนมากกว่าราคาตามบัญชี (ราคาทุน) ของหุ้นทุน และขาดทุนจะเกิดขึ้นเมื่อเงินที่ได้รับจากการขายมีจำนวนน้อยกว่าราคาตามบัญชี (ราคาทุน)

ตัวอย่าง ในวันที่ 1 กันยายน บริษัท แมมู ได้ขายหุ้นของบริษัท โบวี จำนวน 1,500 หุ้น ในราคา 54.50 บาทต่อหุ้น หักด้วยค่าขายหน้าจำนวน 160 บาท การขายดังกล่าวทำให้เกิดผลกำไรจำนวน 6,590 บาท ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

เงินสดที่ได้รับจากการขาย	81,590 บาท*
ราคาตามบัญชี (ราคาทุน) ของหุ้นทุน	<u>75,000 บาท**</u>
กำไรจากการขาย	<u>6,590 บาท</u>
*[(54.50 บาท × 1,500 หุ้น) - 160 บาท]	
**(100,000 บาท/2,000 หุ้น) × 1,500 หุ้น	

การขายดังกล่าวจะบันทึกบัญชี ดังนี้

กันยายน 1	เงินสด กำไรจากการขายเงินลงทุน เงินลงทุน - หุ้นทุนของบริษัท โบวี (ขายหุ้นของบริษัท โบวี จำนวน 1,500 หุ้น)	81,590	6,590 75,000
-----------	---	--------	-----------------

บริษัท โปวี่

800

ภาคทุนของ

ทั้งนี้ กำไร
หุ้น และ

1,500 หุ้น
ทำให้เกิด

6,590
75,000

กำไรจากการขายเงินลงทุนจะแสดงไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายได้อื่น ในงบกำไรขาดทุนของบริษัท แอมบู

ถือหุ้นระหว่าง 20% ถึง 50%

เมื่อผู้ลงทุนถือหุ้นในกิจการอื่น (กิจการที่ถูกลงทุน) ตั้งแต่ 20% จนถึง 50% ของหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้นทั้งหมด จะถือว่าผู้ลงทุนมีอิทธิพลอย่างเป็นสาระสำคัญต่อกิจการที่ไปลงทุน ในกรณีดังกล่าว ถือว่าผู้ลงทุนซื้อหุ้นทุนของกิจการอื่นโดยมีเหตุผลเชิงกลยุทธ์ เช่น ต้องการพัฒนาความสัมพันธ์กับคู่ค้า และเราจะเรียกบริษัทที่ถูกลงทุนในลักษณะนี้ว่าบริษัทร่วม

เงินลงทุนในกิจการอื่นระหว่าง 20% ถึง 50% ของหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้นทั้งหมดนั้น หากกิจการจะต้องจัดทำงบการเงินรวม ในงบการเงินรวมจะรายงานเงินลงทุนในบริษัทร่วมโดยใช้วิธีส่วนได้เสีย (Equity method) ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย กิจการจะบันทึกบัญชีหุ้นทุนเริ่มแรกด้วยราคาหุ้น ซึ่งรวมถึงค่าธรรมเนียม/ค่านายหน้าต่างๆ ที่เกิดขึ้น เหมือนกับกรณีของวิธีราคาหุ้น

อย่างไรก็ตาม ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย บัญชีเงินลงทุนจะถูกปรับปรุงด้วยส่วนแบ่งของผู้ลงทุนในกำไรสุทธิและเงินปันผลของกิจการที่ถูกลงทุน ตามสัดส่วนที่ผู้ลงทุนมีส่วนได้เสีย การปรับปรุงดังกล่าว สรุปดังนี้

1. กำไรสุทธิ: ผู้ลงทุนบันทึกส่วนได้เสียของตนในกำไรสุทธิของกิจการที่ไปลงทุน ซึ่งทำให้เงินลงทุนเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามส่วนได้เสียในผลขาดทุนสุทธิจากกิจการที่ไปลงทุนจะมีผลให้เงินลงทุนลดลง
2. เงินปันผล: ส่วนได้เสียในเงินปันผลของผู้ลงทุนที่ได้รับจากกิจการที่ไปลงทุน มีผลให้เงินลงทุนลดลง

การบันทึกบัญชีโดยวิธีส่วนได้เสีย (Equity method)

ตัวอย่าง บริษัทแสนสุข ซื้อหุ้นสามัญของ บริษัท ฟาร์รุ่ง จำนวน 40% ในวันที่ 2 มกราคม 25×3 เป็นเงิน 350,000 บาท การบันทึกบัญชีซื้อหุ้นทุน เป็นดังนี้

25×3			
มกราคม 2	เงินลงทุนในหุ้นทุนของบริษัท ฟาร์รุ่ง	350,000	
	เงินสด		350,000
	(ซื้อ 40% ของหุ้นทุนของบริษัท ฟาร์รุ่ง)		

การบันทึกกำไรสุทธิจากกิจการที่ไปลงทุน

สำหรับรอบปีบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม 25×3 บริษัท ฟาร์จ มีกำไรสุทธิจำนวน 105,000 บาท ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย บริษัท แสนสุข (ผู้ลงทุน) จะบันทึกส่วนได้เสียในกำไรสุทธิของบริษัท ฟาร์จ ดังต่อไปนี้

25×3 ธันวาคม 31	เงินทุนในหุ้นของบริษัทฟาร์จ ส่วนแบ่งกำไรจากบริษัทฟาร์จ (บันทึกส่วนแบ่งกำไรสุทธิ 40% ของบริษัทฟาร์จ)	42,000	42,000
--------------------	---	--------	--------

ส่วนแบ่งกำไรจากบริษัทฟาร์จ จะแสดงในงบกำไรขาดทุนของบริษัท แสนสุข โดยอาจแสดงเป็นรายการแยกต่างหากหรือรวมเป็นส่วนหนึ่งของรายได้อื่น ขึ้นอยู่กับความมีนัยสำคัญของการรายการ

การบันทึกเงินปันผลจากกิจการที่ไปลงทุน

ในระหว่างปี บริษัทฟาร์จ ประกาศและจ่ายเงินปันผลจำนวน 45,000 บาท ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย บริษัท แสนสุข (ผู้ลงทุน) จะบันทึกส่วนได้เสียในเงินปันผลของบริษัท ฟาร์จ ดังต่อไปนี้

25×3 ธันวาคม 31	เงินสด เงินลงทุนในหุ้นของบริษัทฟาร์จ (บันทึกส่วนได้เสีย 40% ในเงินปันผลของบริษัท ฟาร์จ)	18,000	18,000
--------------------	--	--------	--------

ผลกระทบจากการบันทึกส่วนได้เสีย 40% ในกำไรสุทธิและเงินปันผลของบริษัท ฟาร์จ ทำให้บัญชีเงินลงทุนเพิ่มขึ้นจำนวน 24,000 บาท (42,000 - 18,000) ดังนั้น บัญชีเงินลงทุนในหุ้นของบริษัทฟาร์จ จะเพิ่มขึ้นจาก 350,000 บาท เป็น 374,000 บาท ตามที่แสดงดังนี้

เงินลงทุนและเงินปันผล

เงินลงทุนในหุ้นทุน ของบริษัท ฟาร์จ	+	ส่วนแบ่ง 40% ในกำไรสุทธิของ บริษัท ฟาร์จ	-	ส่วนแบ่ง 40% ใน เงินปันผลของ บริษัท ฟาร์จ	=	เงินลงทุน ในหุ้นทุนของ บริษัท ฟาร์จ	} เพิ่มขึ้นสุทธิ 24,000 บาท
350,000 บาท		42,000 บาท		18,000 บาท		374,000 บาท (ส่วนได้เสีย 40%)	
2 มกราคม		->	--->	->	-->	31 ธันวาคม	

เงิน 105,000
สุทธิของบริษัท

42,000

เงินสด โดยอาจ
รวมมีนัยสำคัญ

10 บาท ภายใต้
ของบริษัท ฟาร์จ

18,000

ของบริษัท ฟาร์จ
ใน บัญชีเงินลงทุน
บาท ตามที่แสดง

ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย บัญชีเงินลงทุนในงบการเงินของผู้ลงทุนจะสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลง
ในราคาตามบัญชีสุทธิของกิจการที่ไปลงทุน ตามสัดส่วนที่ผู้ลงทุนมีส่วนได้เสีย ดังที่กล่าวมาแล้ว
ราคาตามบัญชีสุทธิของบริษัทฟาร์จ ซึ่งบริษัทแสนสุข ไปลงทุนเพิ่มขึ้นจำนวน 60,000 บาท ใน
ระหว่างปี (จากกำไรสุทธิจำนวน 105,000 บาท หักด้วยเงินปันผลจ่ายจำนวน 45,000 บาท)
ดังนั้น ส่วนได้เสียของบริษัทแสนสุข ในราคาตามบัญชีสุทธิของบริษัทฟาร์จ จึงเพิ่มขึ้นจำนวน
24,000 บาท (60,000 บาท × 40%)

การจำหน่ายหุ้นภายใต้วิธีส่วนได้เสีย

โดยปกติแล้วในการขายเงินลงทุนอาจจะเกิดกำไรหรือขาดทุนจากการขายก็ได้ ทั้งนี้กำไรจะ
เกิดขึ้นเมื่อเงินที่ได้รับจากการขายมีจำนวนมากกว่าราคาตามบัญชีของเงินลงทุน และขาดทุนจะ
เกิดขึ้นเมื่อเงินที่ได้รับจากการขายมีจำนวนน้อยกว่าราคาตามบัญชี ของเงินลงทุน

ตัวอย่าง ในวันที่ 1 มกราคม 25×4 บริษัทแสนสุข ได้ขายหุ้นของบริษัทฟาร์จ ใน
ราคา 400,000 บาท การขายดังกล่าวทำให้เกิดผลกำไรจำนวน 26,000 บาท ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

เงินสดที่ได้รับจากการขาย	400,000 บาท
ราคาตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นทุน	<u>374,000 บาท</u>
กำไรจากการขาย	<u>26,000 บาท</u>

การขายดังกล่าวจะบันทึกบัญชี ดังนี้

25×4 มกราคม 1	เงินสด	400,000	
	เงินลงทุนในหุ้นทุนของบริษัทฟาร์จ		374,000
	กำไรจากการขายเงินลงทุนในหุ้นทุนของ บริษัทฟาร์จ		26,000
	(ขายเงินลงทุนของบริษัทฟาร์จ)		

ถือหุ้นมากกว่า 50%

เมื่อผู้ลงทุนถือหุ้นในกิจการอื่น (กิจการที่ถูกลงทุน) มากกว่า 50% ของหุ้นที่อยู่ในมือ ผู้ถือหุ้นทั้งหมด จะถือว่าผู้ลงทุนมีอำนาจควบคุมในกิจการที่ไปลงทุน ในกรณีดังกล่าว ถือว่าผู้ลงทุนซื้อหุ้นทุนของกิจการอื่นโดยมีเหตุผลเชิงกลยุทธ์

การเข้าซื้อหุ้นในกิจการอื่นมากกว่า 50% จะเรียกว่า **การรวมธุรกิจ** (Business combination) กิจการมากกว่า 1 กิจการอาจรวมตัวกันเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้มีความหลากหลายในสายผลิตภัณฑ์มากขึ้น เพื่อขยายเขตในการประกอบธุรกิจ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้/ทักษะในการประกอบธุรกิจต่างๆ (know-how)

กิจการที่ถือหุ้นทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงของกิจการอื่นเรียกว่า **บริษัทใหญ่** (Parent company) ส่วนกิจการซึ่งถูกควบคุมโดยกิจการอื่นเรียกว่า **บริษัทย่อย** (Subsidiary)

ปกติ บริษัทใหญ่และบริษัทย่อยจะจัดทำบัญชีและงบการเงินแยกจากกันเป็นแต่ละกิจการ ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ณ วันสิ้นงวด บริษัทใหญ่จะต้องจัดทำ**งบการเงินรวม** (Consolidated financial statements) เพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินเสมือนบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยเป็นกิจการเดียวกันอีกฉบับหนึ่งด้วย

ทั้งนี้เพราะงบการเงินรวมจะให้ข้อมูลที่โปร่งใสแก่ผู้มีส่วนได้เสียภายนอกบริษัทใหญ่ได้มากกว่างบการเงินเฉพาะของแต่ละกิจการ ทั้งนี้เพราะบริษัทใหญ่มีอำนาจควบคุมบริษัทย่อยนั่นเอง

การวัดมูลค่าและการรายงานเงินลงทุน

ตราสารหนี้และตราสารทุนถือเป็นสินทรัพย์ทางการเงินซึ่งมีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์สาธารณะ เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ New York Stock Exchange ราคาตลาดของตราสารดังกล่าวถือเป็นมูลค่ายุติธรรมที่น่าเชื่อถือและกำหนดได้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปจึงอนุญาตให้วัดมูลค่าตราสารหนี้และตราสารทุนบางประเภทเพื่อแสดงราคาในงบการเงินด้วยราคาตลาด (Fair market value) ในทางตรงข้าม หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกำหนดให้สินทรัพย์ที่มีตัวตน เช่น ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ วัดมูลค่าและรายงานด้วยราคาตามบัญชีสุทธิ (ราคาทุน หักด้วยค่าเสื่อมราคาสะสม)

เพื่อวัตถุประสงค์ของการวัดมูลค่าและการรายงาน จึงแบ่งประเภทตราสารหนี้และตราสารทุน ดังต่อไปนี้

1. หลักทรัพย์เพื่อค้า (Trading Securities)
2. หลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนด (Held to Maturities)
3. หลักทรัพย์เพื่อขาย (Securities Available for Salcs)

หลักทรัพย์เพื่อค้า (Trading Securities)

หลักทรัพย์เพื่อค้า หมายถึง ตราสารหนี้และตราสารทุนซึ่งกิจการได้มาและขายออกไป เพื่อทำกำไรระยะสั้นจากการเปลี่ยนแปลงราคาในตลาดของตราสารดังกล่าว กิจการส่วนใหญ่ที่ถือหลักทรัพย์เพื่อค้า ได้แก่ ธนาคาร กองทุนรวม บริษัทประกัน และสถาบันการเงินอื่นๆ

เนื่องจากกิจการถือหลักทรัพย์เพื่อค้าเพื่อเป็นเงินลงทุนระยะสั้น จึงต้องรายงานรายการดังกล่าวในส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนในงบแสดงฐานะการเงิน หลักทรัพย์เพื่อค้าจะถูกวัดมูลค่าเป็นกลุ่มหลักทรัพย์ (Portfolio) โดยใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์ มูลค่ายุติธรรม หมายถึง ราคาตลาดของหลักทรัพย์ที่กิจการจะได้รับจากการจำหน่ายหลักทรัพย์นั้น การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของกลุ่มหลักทรัพย์ที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าจะรับรู้เป็นกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงสำหรับงวด

ตัวอย่าง บริษัท ไม้สวย ถือกลุ่มหลักทรัพย์เพื่อค้าในช่วงปี 25×2 ต่อมา ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 ราคาทุนและมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์ เป็นดังนี้

ชื่อ	จำนวนหุ้น	ราคาทุนทั้งหมด	มูลค่ายุติธรรมทั้งหมด
บริษัท A	400	5,000 บาท	7,200 บาท
บริษัท M	500	11,000 บาท	7,500 บาท
บริษัท P	200	8,000 บาท	10,600 บาท
รวม		24,000 บาท	25,300 บาท

กิจการต้องรายงานกลุ่มหลักทรัพย์เพื่อค้าด้วยมูลค่ายุติธรรมจำนวน 25,300 บาท โดยจะต้องบันทึกรายการปรับปรุงเพื่อรับรู้การเพิ่มขึ้นในมูลค่ายุติธรรมจำนวน 1,300 บาท (25,300 - 24,000) และเพื่อที่จะเก็บข้อมูลราคาทุนดั้งเดิมของหลักทรัพย์ไว้ กิจการจะใช้บัญชีปรับมูลค่าที่เรียกว่า ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค้า โดยเดบิตรายการดังกล่าวจำนวน 1,300 บาท และเครดิตบัญชี กำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อค้า ในการรับรู้การเพิ่มขึ้นของมูลค่ายุติธรรม รายการปรับปรุง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 เพื่อบันทึกมูลค่ายุติธรรมของกลุ่มหลักทรัพย์เพื่อค้า เป็นดังนี้

25×2 ธันวาคม 31	ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค้า กำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อค้า (บันทึกการเพิ่มขึ้นในมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์ เพื่อค้า)	1,300	1,300
--------------------	---	-------	-------

ถ้าใ้ไรที่ยังไม่เกิดขึ้จริงของเงินลงทุนเพื่อค้ จะรายงานไว้ในงบกำไรขาดทุน โดยที่รายการดังกล่าวอาจแสดงเป็นรายการแยกต่างหากหรือนำไปรวมไว้ในรายได้อื่น ในงบกำไรขาดทุนก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมีนัยสำคัญของรายการ สำหรับบัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าจะรายงานในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 ดังนี้

บริษัทไม้สวย

งบแสดงฐานะการเงิน (เฉพาะรายการที่เลือกมาแสดง)

วันที่ 31 ธันวาคม 25×2

(หน่วย: บาท)

สินทรัพย์หมุนเวียน:

เงินสด		120,000
เงินลงทุนเพื่อค้ (ราคาทุน)	24,000	
บวก: ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค้	<u>1,300</u>	
เงินลงทุนเพื่อค้ (มูลค่ายุติธรรม)		25,300

ในวันที่ 10 กันยายน 25×3 บริษัท ไม้สวย ซื้อหุ้นจากบริษัท Z จำนวน 300 หุ้น โดยจัดเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ ในราคาหุ้นละ 12 บาท ซึ่งรวมค่านายหน้าแล้ว การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

25×3			
กันยายน 10	เงินลงทุนเพื่อค้ - บริษัท Z	3,600	
	เงินสด		3,600

สมมติว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 ราคาทุนและมูลค่ายุติธรรมของกลุ่มหลักทรัพย์เพื่อค้ เป็นดังนี้

ชื่อ	จำนวนหุ้น	ราคาทุนทั้งหมด	มูลค่ายุติธรรมทั้งหมด
บริษัท A	400	5,000 บาท	5,500 บาท
บริษัท M	500	11,000 บาท	9,000 บาท
บริษัท P	200	8,000 บาท	7,000 บาท
บริษัท Z	300	<u>3,600 บาท</u>	<u>3,000 บาท</u>
รวม		<u>27,600 บาท</u>	<u>24,500 บาท</u>

บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค่าควรจะมียอดคงเหลือในด้านเครดิต ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 เท่ากับ 3,100 บาท (27,600 - 24,500) ก่อนที่จะปรับปรุงด้วยรายการใหม่ที่เกิดขึ้น บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค่ามียอดคงเหลือในด้านเดบิต เท่ากับ 1,300 บาท ซึ่งเป็นยอด ณ วันสิ้นงวดของปีก่อน (25×2) ทั้งนี้ ยอด ณ วันสิ้นงวดของปีก่อนจะต้องถูกปรับปรุงโดยการเครดิตด้วยจำนวน 4,400 บาท เพื่อให้มียอดคงเหลือในด้านเครดิตเท่ากับ 3,100 บาท ดังนี้

ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค่า ณ 1 มกราคม 25×3 1,300 บาท เดบิต

เงินลงทุนเพื่อค่าที่ราคาทุน ณ 31 ธันวาคม 25×3 27,600 บาท

เงินลงทุนเพื่อค่าที่ราคายุติธรรม ณ 31 ธันวาคม 25×3 24,500 บาท

ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค่า ณ 31 ธันวาคม 25×3

ควรจะมียอด 3,100 บาท เครดิต

ดังนั้นควรปรับปรุงค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน 4,400 บาท เครดิต

รายการปรับปรุง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 เป็นดังนี้

25×3 ธันวาคม 31	ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อค่า ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค่า (บันทึกการลดลงในมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์ เพื่อค่า)	4,400	4,400
--------------------	--	-------	-------

บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 จะแสดงรายการปรับปรุง ดังนี้

ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค่า

25×2			
ธันวาคม 31	รายการปรับปรุง	1,300	
ธันวาคม 31	ยอดคงเหลือ	1,300	
25×3			25×3
มกราคม 1	ยอดคงเหลือ	1,300	ธันวาคม 31 รายการปรับปรุง
			ธันวาคม 31 ยอดคงเหลือ
			3,100

ที่รายการ
ลงทุนก็ได้
งบแสดง

เย: บาท)

120,000

25,300

0 หุ่น โดย
บัญชีจะเป็น

3,600

เมหลักทรัพย์

รวมทั้งหมด

00 บาท
00 บาท
00 บาท
00 บาท
00 บาท

การนำเสนอรายการในงบแสดงฐานะการเงิน กรณีบัญชีค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุน เพื่อค้ำมียอดคงเหลือในด้านเดบิต บัญชีดังกล่าวจะนำไปบวกกับบัญชีเงินลงทุน ขณะที่ยอดคงเหลือในด้านเครดิตจะถูกนำไปหักออกจากบัญชีเงินลงทุน

ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อค้ำจะแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน โดยที่รายการดังกล่าวอาจแสดงเป็นรายการแยกต่างหากหรือนำไปรวมไว้ในรายได้ (ค่าใช้จ่าย) อื่น ในงบกำไรขาดทุนก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมีนัยสำคัญของรายการ สำหรับบัญชีค่าเพื่อการปรับมูลค่าจะรายงานในงบแสดงฐานะการเงิน ณ 31 ธันวาคม 25×3 ดังนี้

บริษัทไม้สวย

งบแสดงฐานะการเงิน (เฉพาะรายการที่เลือกมาแสดง)

วันที่ 31 ธันวาคม 25×3

(หน่วย: บาท)

สินทรัพย์หมุนเวียน:

เงินสด

146,000

เงินลงทุนเพื่อค้ำ (ราคาทุน)

27,600

หัก: ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค้ำ

3,100

เงินลงทุนเพื่อค้ำ (มูลค่ายุติธรรม)

24,500

หลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนด (Held to Maturities)

หลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนด ได้แก่ เงินลงทุนในตราสารหนี้ ประเภทตั๋วเงินจ่าย หรือหุ้นกู้ ซึ่งกิจการมีความตั้งใจที่จะถือหลักทรัพย์ดังกล่าวจนครบกำหนด โดยมุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทนในรูปรายได้ดอกเบี้ย

หากหลักทรัพย์ดังกล่าวครบกำหนดภายใน 1 ปี กิจการจะรายงานไว้ในสินทรัพย์หมุนเวียนในงบแสดงฐานะการเงิน แต่หากหลักทรัพย์ดังกล่าวครบกำหนดในระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี จะรายงานไว้ในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

เฉพาะหลักทรัพย์ที่มีวันครบกำหนดเท่านั้นที่สามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนดได้ เช่น ตั๋วเงินจ่ายหรือหุ้นกู้ หลักทรัพย์ที่เป็นตราสารทุนไม่สามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนดได้ เนื่องจากไม่มีวันครบกำหนด

เงินลงทุนในหุ้นกู้ที่จะถือจนครบกำหนดจะบันทึกด้วยราคาทุน รวมถึงค่าธรรมเนียม/ค่านายหน้าต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามทีกล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยของหุ้นกู้แตกต่างจากอัตราดอกเบี้ยในตลาด หุ้นกู้จะซื้อด้วยราคาที่มีส่วนเกินหรือส่วนลด ในกรณีดังกล่าว ส่วนเกินหรือส่วนลดที่เกิดขึ้นจะตัดจำหน่ายตลอดอายุของหุ้นกู้ เช่นเดียวกับฝ่ายผู้ออกหุ้นกู้

เงินลงทุน
ที่ขุด

เงินลงทุนในหุ้นกู้ที่จะถือจนครบกำหนด จะรายงานในงบแสดงฐานะการเงินด้วยราคาทุน
ตัดจำหน่าย

รายการ
งบกำไร
รายงาน

หลักทรัพย์เพื่อขาย (Securities Available for Sales)

หลักทรัพย์เพื่อขาย ได้แก่ ตราสารทุนและตราสารหนี้ ซึ่งไม่ได้จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์
เพื่อค้าหรือหลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนด ตัวอย่างเช่น กรณีที่ฝ่ายบริหารไม่ได้มีความตั้งใจ
ที่จะถือหุ้นกู้จนครบกำหนด จึงจัดประเภทหลักทรัพย์ดังกล่าวเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย

บาท)

การบัญชีสำหรับหลักทรัพย์เพื่อขายจะคล้ายกับการบัญชีสำหรับหลักทรัพย์เพื่อค้า ยกเว้น
ในเรื่องของการรายงานการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรม นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงในมูลค่า
ยุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อค้า จะแสดงในบัญชีกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงในงบกำไรขาดทุน
ในขณะที่ การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขาย จะแสดงเป็นรายการหนึ่งใน
ส่วนของผู้ถือหุ้น ไม่ใช่ในงบกำไรขาดทุน

,000

ตัวอย่าง บริษัทไม้สวาย ซื้อหลักทรัพย์ในระหว่างปี 25×2 และจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์
เพื่อขาย แทนที่จะเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 ราคาทุนและมูลค่ายุติธรรม
ของหลักทรัพย์ เป็นดังนี้

,500

ชื่อ	จำนวนหุ้น	ราคาทุนทั้งหมด	มูลค่ายุติธรรมทั้งหมด
บริษัท A	400	5,000 บาท	7,200 บาท
บริษัท M	500	11,000 บาท	7,500 บาท
บริษัท P	200	8,000 บาท	10,600 บาท
รวม		24,000 บาท	25,300 บาท

ตัวเงินจ่าย
ที่จะได้รับ

กิจการต้องรายงานกลุ่มหลักทรัพย์เพื่อขายด้วยมูลค่ายุติธรรมจำนวน 25,300 บาท
โดยจะต้องบันทึกรายการปรับปรุงเพื่อรับรู้การเพิ่มขึ้นในมูลค่ายุติธรรมจำนวน 1,300 บาท
(25,300 - 24,000) และเพื่อที่จะเก็บข้อมูลราคาทุนดั้งเดิมของหลักทรัพย์ไว้ กิจการจะใช้
บัญชีปรับมูลค่าที่เรียกว่า ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย โดยเดบิตรายการดังกล่าว
จำนวน 1,300 บาท ทั้งนี้ บัญชีดังกล่าวจะคล้ายกับบัญชีการปรับมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อค้า

หุ้นมวนเวียน
1 ปี จะ

พื้ที่จะถือ
ประเภทเป็น

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 กิจการจะรายงานกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงิน
ลงทุนเพื่อขายในส่วนของผู้ถือหุ้นแทนที่จะรายงานในงบกำไรขาดทุน ซึ่งเป็นแนวทางที่แตกต่างจาก
หลักทรัพย์เพื่อค้า ดังนั้น กำไรที่เกิดขึ้นจำนวน 1,300 บาท จะเครดิตเข้าบัญชี กำไร (ขาดทุน)
ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อขาย

เมเนียม/ค่า
แตกต่างจาก
ส่วนเกิน

รายการปรับปรุง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 เพื่อบันทึกมูลค่ายุติธรรมของกลุ่มหลักทรัพย์
เพื่อขาย เป็นดังนี้

25×2 ธันวาคม 31	ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงิน ลงทุนเพื่อขาย (บันทึกการเพิ่มขึ้นในมูลค่ายุติธรรมของกลุ่มหลักทรัพย์ เพื่อขาย)	1,300	1,300
--------------------	--	-------	-------

การนำเสนอรายการในงบแสดงฐานะการเงิน หากบัญชีกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง
ของเงินลงทุนเพื่อขายมียอดคงเหลือในด้านเครดิต บัญชีดังกล่าวจะนำไปบวกในส่วนของผู้ถือหุ้น
ขณะที่ยอดคงเหลือในด้านเดบิตจะนำไปหักออกจากส่วนของผู้ถือหุ้น

บัญชีค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขายและกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจะแสดงเป็น
รายการในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×2 ดังนี้

บริษัทไม้สวย

งบแสดงฐานะการเงิน (บางส่วน)

วันที่ 31 ธันวาคม 25×2

(หน่วย: บาท)

สินทรัพย์หมุนเวียน:		
เงินสด		120,000
เงินลงทุนเพื่อขาย (ราคาทุน)	24,000	
บวก: ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย	<u>1,300</u>	
เงินลงทุนเพื่อขาย (มูลค่ายุติธรรม)		25,300
<hr/>		
ส่วนของผู้ถือหุ้น:		
หุ้นสามัญ		10,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น		150,000
กำไรสะสม		250,000
บวก: กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อขาย		<u>1,300</u>
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น		<u>411,300</u>

ค่ายุติธรรมของกลุ่มหลักทรัพย์

	1,300	1,300
--	-------	-------

ร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง
นำไปบวกในส่วนของผู้ถือหุ้น
ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจะแสดงเป็น

	(หน่วย: บาท)
120,000	
24,000	
<u>1,300</u>	
25,300	
10,000	
150,000	
250,000	
<u>1,300</u>	
<u>411,300</u>	

ตามที่แสดงข้างต้น กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อขาย จะแสดงเป็นรายการบวกเพิ่มในส่วนของผู้ถือหุ้น และในอนาคต รายการดังกล่าวจะแสดงผลกระทบสะสมของกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงตั้งแต่วันแรกที่ซื้อเงินลงทุนดังกล่าว และเนื่องจากปี 25×2 เป็นปีแรกที่กิจการซื้อเงินลงทุนเพื่อขาย ดังนั้น กำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงที่เกิดขึ้นจึงเป็นยอดคงเหลือของบัญชีกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อขาย ณ วันสิ้นงวด

ในวันที่ 10 กันยายน 25×3 บริษัทไม้สวย ซื้อหุ้นจากบริษัท Z จำนวน 300 หุ้น โดยจัดเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย ในราคาหุ้นละ 12 บาท ซึ่งรวมค่านายหน้าแล้ว การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

25×3			
กันยายน 10	เงินลงทุนเพื่อขาย - บริษัท Z	3,600	
	เงินสด		3,600

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 ราคาหุ้นและมูลค่ายุติธรรมของกลุ่มหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นดังนี้

ชื่อ	จำนวนหุ้น	ราคาหุ้นทั้งหมด	มูลค่ายุติธรรมทั้งหมด
บริษัท A	400	5,000 บาท	5,500 บาท
บริษัท M	500	11,000 บาท	9,000 บาท
บริษัท P	200	8,000 บาท	7,000 บาท
บริษัท Z	300	<u>3,600 บาท</u>	<u>3,000 บาท</u>
รวม		<u>27,600 บาท</u>	<u>24,500 บาท</u>

บัญชีค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขายควรจะมียอดคงเหลือในด้านเครดิต ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 เท่ากับ 3,100 บาท (27,600 - 24,500) ก่อนที่จะปรับปรุงด้วยรายการใหม่ที่เกิดขึ้น บัญชีค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขายมียอดคงเหลือในด้านเดบิตเท่ากับ 1,300 บาท ซึ่งเป็นยอด ณ วันสิ้นงวดของปีก่อน (25×2) ทั้งนี้ ยอด ณ วันสิ้นงวดของปีก่อนจะต้องถูกปรับปรุงโดยการเครดิตด้วยจำนวน 4,400 บาท เพื่อให้มียอดคงเหลือในด้านเครดิตเท่ากับ 3,100 บาท ดังนี้

ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย ณ 1 มกราคม 25×3	1,300 บาท	เดบิต
เงินลงทุนเพื่อขายที่ราคาทุน ณ 31 ธันวาคม 25×3	27,600 บาท	
เงินลงทุนเพื่อขายที่ราคายุติธรรม ณ 31 ธันวาคม 25×3	24,500 บาท	
ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย ณ 31 ธันวาคม 25×3	3,100 บาท	เครดิต
ดังนั้นควรปรับปรุงค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน	4,400 บาท	เครดิต

รายการปรับปรุง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 เป็นดังนี้

25×3 ธันวาคม 31	กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อขาย ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย (บันทึกการลดลงในมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขาย)	4,400	4,400
--------------------	---	-------	-------

บัญชีค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุนเพื่อขายและบัญชีกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง หลังจากการปรับปรุง วันที่ 31 ธันวาคม 25×3 จะปรากฏดังนี้

ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย

25×2		25×3	
ธันวาคม 31 รายการปรับปรุง	1,300	ธันวาคม 31 รายการปรับปรุง	4,400
ธันวาคม 31 ยอดคงเหลือ	1,300	ธันวาคม 31 ยอดคงเหลือ	3,100
25×3			
มกราคม 1 ยอดคงเหลือ	1,300		

กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อขาย

25×2		25×3	
ธันวาคม 31 รายการปรับปรุง	1,300	มกราคม 1 ยอดคงเหลือ	1,300
ธันวาคม 31 ยอดคงเหลือ	1,300		
25×3			
ธันวาคม 31 รายการปรับปรุง	4,400		
ธันวาคม 31 ยอดคงเหลือ	3,100		

ท เดบิต

บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุนเพื่อขายและบัญชีกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง จะแสดงรายการในงบแสดงฐานะการเงิน ณ 31 ธันวาคม 25×3 ดังนี้

าท เครดิต

าท เครดิต

บริษัทไม้สวย
งบแสดงฐานะการเงิน (บางส่วน)
วันที่ 31 ธันวาคม 25×3

(หน่วย: บาท)

สินทรัพย์หมุนเวียน:		
เงินสด		146,000
เงินลงทุนเพื่อขาย (ราคาทุน)	27,600	
หัก: ค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อขาย	<u>3,100</u>	
เงินลงทุนเพื่อขาย (มูลค่ายุติธรรม)		24,500
ส่วนของผู้ถือหุ้น:		
หุ้นสามัญ		10,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น		150,000
กำไรสะสม		320,000
หัก: กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของเงินลงทุนเพื่อขาย		<u>(3,100)</u>
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น		<u>476,900</u>

การใช้มูลค่ายุติธรรมในการวัดค่า

มูลค่ายุติธรรม ได้แก่ ราคาที่จะได้รับจากการขายสินทรัพย์หรือจากการรับชำระหนี้ มูลค่ายุติธรรมอยู่ภายใต้สมมติฐานที่ว่าสินทรัพย์จะถูกขายหรือหนี้สินจะได้รับการจ่ายชำระภายใต้สถานการณ์ปกติ ไม่ใช่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่มีแรงกดดัน

ตามที่ได้กล่าวข้างต้น หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปได้กำหนดให้ใช้มูลค่ายุติธรรมในการวัดมูลค่าและนำเสนอรายการตราสารทุนหรือตราสารหนี้ที่ถือการถือไว้เป็นเงินลงทุนเพื่อค้าหรือเพื่อขายในงบแสดงฐานะการเงิน นอกจากนี้ ยังมีรายการลูกหนี้การค้าที่ต้องบันทึกและนำเสนอรายการด้วยมูลค่าที่ใกล้เคียงกับมูลค่ายุติธรรม เนื่องจากลูกหนี้การค้าถูกกำหนดให้แสดงด้วยมูลค่าสุทธิที่จะได้รับ นอกจากนี้ ลูกหนี้การค้าจัดเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนซึ่งจะได้รับชำระ (เปลี่ยนสภาพเป็นเงินสด) ภายในระยะเวลาค่อนข้างสั้น เช่นเดียวกับกับรายการเจ้าหนี้การค้าที่จะต้องบันทึกและแสดงรายการด้วยมูลค่าที่ใกล้เคียงกับมูลค่ายุติธรรม

4,400

ไม่เกิดขึ้นจริง

4,4003,1001,3001,300

1,300

อย่างไรก็ตาม มีสินทรัพย์และหนี้สินจำนวนมากถูกบันทึกและแสดงรายการด้วยมูลค่าที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากมูลค่ายุติธรรม ตัวอย่างเช่น เมื่อกิจการซื้อสินทรัพย์ที่จัดเป็นที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ กิจการจะบันทึกรายการดังกล่าวเมื่อเริ่มแรกที่ราคาทุน (ราคาจ่ายซื้อ หรือราคาทุนเริ่มแรก) ทั้งนี้ ราคาทุนเริ่มแรก หรือที่เรียกว่าราคาทุนเดิม จะไม่ถูกปรับปรุงด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมูลค่ายุติธรรม แต่รายการดังกล่าวจะถูกบันทึกเป็นส่วนเป็นค่าเสื่อมราคาตลอดอายุของสินทรัพย์นั้น ผลก็คือ ราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ จะแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ดังกล่าว และเช่นเดียวกันกับ หลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนด จะถูกวัดมูลค่าที่ราคาทุนตัดจำหน่าย ไม่ใช่ที่มูลค่ายุติธรรม

แนวโน้ม/ทิศทางของการบันทึกบัญชีด้วยมูลค่ายุติธรรม

แนวโน้มปัจจุบันของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกา (FASB) และหน่วยงานกำกับดูแลมาตรฐานการบัญชีประเทศต่างๆ มุ่งเน้นที่จะเลือกใช้หลักการบัญชีที่ใช้มูลค่ายุติธรรมในการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินต่างๆ ปัจจัยที่สนับสนุนแนวโน้มดังกล่าวมีดังนี้

1. หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (GAAP) ในปัจจุบัน และที่ประเทศไทยใช้อยู่เป็นการผสมผสานวิธีการวัดมูลค่าที่แตกต่างกันไป ซึ่งในบางครั้งก็มีความขัดแย้งกันเองเกิดขึ้น เช่น ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ซึ่งโดยปกติแล้วจะแสดงรายการด้วยราคาตามบัญชี คือราคาทุนที่หักค่าเสื่อมราคาสะสมแล้ว อย่างไรก็ตาม GAAP มีข้อกำหนดด้วยว่าหากมูลค่าของสินทรัพย์มีการด้อยค่า กิจการต้องบันทึกลดมูลค่าสินทรัพย์มาอยู่ที่มูลค่ายุติธรรม หลักการบัญชีที่กล่าวมา มีความขัดแย้งกันเองและอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความสับสนได้

2. สินทรัพย์จำนวนมากของกิจการประกอบด้วยสินทรัพย์ทางการเงิน เช่น ลูกหนี้และ หลักทรัพย์ ซึ่งโดยปกติแล้วมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ดังกล่าว จะหาได้ง่ายจากราคาเสนอซื้อขายที่กำหนดในตลาดหุ้นหรือจากการคำนวณโดยใช้อัตราดอกเบี้ยในปัจจุบันและมูลค่าปัจจุบันในทำนองเดียวกัน หนี้สินจำนวนมากก็สามารถหามูลค่ายุติธรรมได้ง่ายโดยใช้ราคาเสนอซื้อขายในตลาดหรือคำนวณขึ้นโดยใช้อัตราดอกเบี้ยในปัจจุบันและมูลค่าปัจจุบัน

3. เศรษฐกิจโลกในปัจจุบันได้กดดันให้หน่วยงานกำกับดูแลด้านบัญชีในประเทศต่างๆ หันมาเลือกใช้มาตรฐานการบัญชีชุดเดียวกันทั่วโลก ซึ่งได้แก่มาตรฐานการบัญชีและการรายงานระหว่างประเทศ International Financial Reporting Standard (IFRS) ซึ่งกำหนดขึ้นโดย International Accounting Standard Board (IASB) และในปัจจุบันถูกนำไปใช้โดยกลุ่มสมาชิกยุโรป (EU) ผลก็คือ FASB ได้รับแรงกดดันให้จัดทำมาตรฐานการบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกาให้สอดคล้องกับ IFRS ซึ่งประเด็นความแตกต่างที่สำคัญเรื่องหนึ่ง ได้แก่ การใช้

มูลค่าที่
ดเป็นที่ดิน
ยซื้อ หรือ
รุ่งด้วยการ
ราคาตลอด
และอุปกรณ์
เดียวกันกับ
ยุติธรรม

กา (FASB)
การบัญชีที่ใช้
โน้มน้ำดังกล่าว

ใช้อยู่เป็นการ
ขึ้น เช่น ที่ดิน
คาทุนที่หักค่า
สินทรัพย์มีการ
ที่กล่าวมีความ

ชน ลูกหนี้และ
คาเสนอซื้อขาย
มูลค่าปัจจุบัน
คาเสนอซื้อขาย

ในประเทศต่างๆ
ช้และการรายงาน
ซึ่งกำหนดขึ้นโดย
นำไปใช้โดยกลุ่ม
บัญชีของประเทศ
หนึ่ง ได้แก่ การใช้

มูลค่ายุติธรรม ซึ่งเป็นหลักการที่ IFRS ยึดถือเพื่อนำไปใช้ สำหรับประเทศไทยนั้นในปัจจุบันได้ตัดสินใจปรับมาตรฐานการบัญชีตามแนว IFRS เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการใช้มาตรฐานการบัญชีชุดเดียวกันทั่วโลก โดยใช้คำว่า Thai Financial Reporting Standard (TFRS) แล้วเช่นกัน เพียงแต่มีข้อยกเว้นบ้าง สำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียต่อสาธารณะ

แม้ว่าแนวโน้มที่จะบันทึกบัญชีด้วยมูลค่ายุติธรรมสูงขึ้น แต่หลักการดังกล่าวอาจมีข้อเสียหลายประการดังนี้

1. เป็นการยากสำหรับสินทรัพย์หรือหนี้สินบางประเภทที่จะหามูลค่ายุติธรรม ซึ่งจะทำให้รายงานทางบัญชีมีความน่าเชื่อถือน้อยลง เช่น มูลค่ายุติธรรม (ราคาเสนอซื้อขายในตลาด) มักจะหาได้ง่ายสำหรับหลักทรัพย์เพื่อค้าและเพื่อขาย อย่างไรก็ตาม เป็นการยากในการหามูลค่ายุติธรรมสำหรับสินทรัพย์จำพวกที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ หรือสินทรัพย์ไม่มีตัวตน เช่น ค่าความนิยม

2. การใช้มูลค่ายุติธรรม ทำให้เป็นการยากที่จะเปรียบเทียบกิจการต่างๆ หากกิจการต่าง ๆ นั้นใช้วิธีการกำหนดมูลค่ายุติธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งกรณีนี้จะเป็นปัญหาที่ชัดเจนสำหรับกรณีของสินทรัพย์และหนี้สินที่ไม่สามารถหามูลค่ายุติธรรมได้

3. การใช้มูลค่ายุติธรรมอาจทำให้เกิดความผันผวนทางตัวเลขในรายงานทางการเงินได้ เนื่องจากมูลค่ายุติธรรมมักจะเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละปี ความผันผวนดังกล่าวอาจสร้างความสับสนให้แก่ผู้ซึ่งบการเงิน และเป็นการยากที่ผู้ซึ่งบการเงินจะใช้ข้อมูลในการพิจารณาเกี่ยวกับแนวโน้มการดำเนินงานในปัจจุบันและการคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต

ผลกระทบของการวัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมที่มีต่อบการเงิน

การใช้มูลค่ายุติธรรมในการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินมีผลกระทบต่อบการเงิน โดยเฉพาะงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุน

งบแสดงฐานะการเงิน เมื่อสินทรัพย์และหนี้สินแสดงรายการด้วยมูลค่ายุติธรรม ผลต่างใดๆ ระหว่างราคาทุนเดิมของสินทรัพย์และมูลค่ายุติธรรมในงวดก่อนจะต้องบันทึกบัญชี ดังเช่นตัวอย่างที่แสดงในกรณีของหลักทรัพย์เพื่อค้าและเพื่อขาย ซึ่งมีการใช้บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่า เช่น บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนเพื่อค้า จะใช้ในการปรับปรุงหลักทรัพย์เพื่อค้าไปสู่มูลค่ายุติธรรม สำหรับสินทรัพย์หรือหนี้สินอื่นสามารถให้บัญชีที่คล้ายคลึงกันได้

นอกจากนี้ กำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง จากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรม จะต้องถูกบันทึกบัญชีด้วย วิธีหนึ่งที่ใช้คือแสดงรายการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในส่วนของผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในกรณีของหลักทรัพย์เพื่อขาย

งบกำไรขาดทุน กำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรม อาจจะถูกแสดงในงบกำไรขาดทุน ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในกรณีของหลักทรัพย์เพื่อค้า

ตามที่ได้กล่าวข้างต้น ความแตกต่างที่เกิดขึ้นคือจะแสดงรายการ การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมอย่างไร นั่นคือ จะแสดงรายการในงบแสดงฐานะการเงินหรืองบกำไรขาดทุน

การประเมินผลตอบแทนของเงินลงทุน

การลงทุนในตราสารหนี้ ผู้ลงทุนจะทราบผลตอบแทนที่ได้รับในรูปของอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ชัดเจน แต่ในส่วนของการลงทุนในตราสารทุน การวัดผลตอบแทนในรูปเงินปันผลนั้นจะนำเงินปันผลที่ได้รับไปเปรียบเทียบกับราคาตลาดของหุ้น ณ วันใดวันหนึ่งเช่น ณ วันสิ้นปี $25 \times$ ราคาตลาดของเงินลงทุนในหุ้น ABC = 20 บาท ขณะที่บริษัท ABC จ่ายเงินปันผลหุ้นละ 75 สตางค์ ก็ถือได้ว่าผลตอบแทนที่แท้จริงของเงินปันผล = $\frac{.75 \times 100}{20} = 3.75\%$ ซึ่งผลตอบแทนเงินปันผลนี้ สามารถนำไปเปรียบเทียบกับกิจการอื่นๆ ที่เราไปลงทุนว่า ที่ได้ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า บางกิจการอาจจะไม่จ่ายเงินปันผล เพราะต้องการนำเงินไปขยายการลงทุน

สรุปท้ายบท

กิจการที่มีเงินเหลือเกินความต้องการที่จะใช้ในการดำเนินงานและขยายกิจการ อาจนำเงินไปลงทุนในตราสารหนี้ หรือตราสารทุน ในลักษณะเงินลงทุนชั่วคราว หรือเงินลงทุนระยะยาวก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการลงทุน การลงทุนในตราสารหนี้ จะได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย ส่วนการลงทุนในตราสารทุน จะได้รับผลตอบแทนในรูปของรายได้เงินปันผล สำหรับการวัดค่าของเงินลงทุนที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าหรือเพื่อขาย จะใช้มูลค่ายุติธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง พร้อมกับ การตั้งค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุนตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งจะรายงานกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของหลักทรัพย์เพื่อค้าในงบกำไรขาดทุน แต่จะรายงานกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงของหลักทรัพย์เพื่อขายในส่วนของผู้ถือหุ้น หรือในส่วนรายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ (เริ่มใช้ 1 มกราคม 2554) สำหรับบริษัทมหาชน

บนแปลงใน
สวน

าดอกเบ็ยที่
เ็นปีนผลนั้น
ันมี 25××
ในผลหุ่นละ
3.75% ซึ่ง
ว่า ที่ใดให้
การลงทุน

ร อาจนำเงิน
ระยะยาวก็ได้
หนึ่ในรูปแบบของ
ผล สำหรับ
จะทำให้เกิด
ันลงทุนตาม
วงหลักทรัพย์
ทรัพย์เพื่อขาย
เสร็จ (เริ่มใช้

งบกระแสเงินสด 18

วัตถุประสงค์ของบทนี้ เพื่อให้รู้จักงบกระแสเงินสด ซึ่งเป็นงบการเงินชนิดหนึ่ง ที่บริษัทมหาชน จะต้องจัดทำทุกไตรมาส พร้อมด้วยงบการเงินชนิดอื่น ที่ได้ศึกษามาแล้ว สำหรับกิจการที่ไม่มี ส่วนได้เสียต่อสาธารณะ (Non-Publicly Accountable Entities : NPAEs) จะจัดทำหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าจัดทำได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร

เมื่อศึกษาจบบทนี้แล้ว ควรจะทราบถึง

- วัตถุประสงค์ของการจัดทำงบกระแสเงินสด
- กิจกรรมต่างๆ ที่มีการรายงานในงบกระแสเงินสด
- ตัวอย่างการจัดทำงบกระแสเงินสดโดยใช้วิธีทางอ้อม
- หลักการจัดทำงบกระแสเงินสดโดยใช้วิธีทางตรง
- วิธีคำนวณและแปลความหมายของกระแสเงินสดอิสระ

วัตถุประสงค์ของการจัดทำงบกระแสเงินสด

งบกระแสเงินสด หรือ Statement of cash flows จัดทำขึ้นเพื่อรายงานถึงกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่ายสำหรับงวดเวลาหนึ่งๆ งบกระแสเงินสดจะให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ เกี่ยวกับความสามารถของกิจการที่จะสร้างเงินสดได้จากการดำเนินงาน ความสามารถในการคงไว้ หรือการขยายกำลังการผลิต รวมทั้งการวางแผนการลงทุนและการจัดหาเงินในอนาคต จะเห็นได้ชัดว่างบกระแสเงินสดมีประโยชน์ต่อผู้ลงทุน ผู้ให้สินเชื่อ และบุคคลทั่วไป ที่ต้องการจะประเมินแนวโน้มการทำกำไรของกิจการ รวมทั้งประเมินความสามารถของกิจการในการชำระหนี้เมื่อถึงกำหนด

งบกระแสเงินสดจะรายงานกระแสเงินสดทั้งรับและจ่ายออกเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการดำเนินงาน (Operating Activities) กิจกรรมการลงทุน (Investing Activities) และกิจกรรมการจัดหาเงิน (Financing Activities) ในระหว่างงวด เพื่อให้ทราบว่าเงินสดและรายการที่เทียบเท่าเงินสดเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงด้วยกิจกรรมใด อย่างไร

โดยทั่วไปจะรายงานกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในลำดับแรก ตามด้วยกระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุนและกิจกรรมการจัดหาเงิน กระแสเงินสดสุทธิของทั้ง 3 กิจกรรมรวมกันก็คือผลต่างของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดตอนต้นงวด และตอนปลายงวด

งบกระแสเงินสดคือรายงานที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่ายทั้งหมดของกิจการสำหรับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง นอกจากนี้ งบกระแสเงินสดยังให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับความสามารถของกิจการในเรื่องต่อไปนี้

1. การก่อให้เกิดเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ
2. การรักษาระดับและการขยายระดับความสามารถในการดำเนินงานของกิจการ
3. การจ่ายชำระภาระผูกพันทางการเงิน
4. การจ่ายเงินปันผล

ผู้บริหารของกิจการจะใช้ข้อมูลในงบกระแสเงินสดเพื่อประเมินความสามารถในการดำเนินงานของกิจการในอดีตและวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมการลงทุนและกิจการจัดหาเงินในอนาคต นอกจากนี้ ผู้ใช้งบการเงินภายนอก เช่น นักลงทุน และเจ้าหนี้ จะใช้ข้อมูลในงบกระแสเงินสดเพื่อประเมินศักยภาพในการทำกำไรและความสามารถที่จะจ่ายชำระหนี้และจ่ายเงินปันผลของกิจการ

งบกระแสเงินสดให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระแสเงินสด 3 ประเภท ดังนี้

1. กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน (Cash flows from operating activities)
แสดงถึงกระแสเงินสดที่เกิดจากธุรกรรมต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิของกิจการ เช่น การซื้อและการขายสินค้า รวมทั้งรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

2. กระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุน (Cash flows from investing activities)
แสดงถึงกระแสเงินสดที่เกิดจากธุรกรรมต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อการลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนของกิจการ

เช่น การซื้อและการขายสินทรัพย์ถาวรประเภทอาคาร และอุปกรณ์

3. กระแสเงินสดจากกิจกรรมการจัดหาเงิน (Cash flows from financing activities)
แสดงถึงกระแสเงินสดที่เกิดจากธุรกรรมต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการ

เช่น การออกจำหน่ายหรือการได้ถอนตราสารทุนหรือตราสารหนี้

งบแสดงเงินสด
รวมกันก็

เงินสดจ่าย
อ้อมที่เป็น

ร

รดำเนินงาน
ในขนาด
งบแสดงเงินสด
ปีผลของ

ท ดังนี้
activities)

activities)
ในทรัพย์สินไม่

activities)
ของเจ้าของ

รูปแบบการแสดงรายการในงบกระแสเงินสดโดยสรุปจะเป็นดังนี้

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน	xxx บาท
กระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุน	xxx บาท
กระแสเงินสดจากกิจกรรมการจัดหาเงิน	<u>xxx บาท</u>
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้นหรือลดลงสำหรับงวด	xxx บาท
เงินสด ณ วันต้นงวด	<u>xxx บาท</u>
เงินสด ณ วันสิ้นงวด	xxx บาท

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน

ในการรายงานกระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานในงบกระแสเงินสด สามารถแสดงได้ 2 วิธี ดังนี้

1. วิธีทางตรง (Direct Method)
2. วิธีทางอ้อม (Indirect Method)

วิธีทางตรง จะแสดงรายการกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่ายจากกิจกรรมการดำเนินงาน ดังนี้

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน		
เงินสดรับจากลูกค้า		xxx บาท
หัก: เงินสดจ่ายเพื่อซื้อสินค้า	xxx	
เงินสดจ่ายสำหรับค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	xxx	
เงินสดจ่ายสำหรับดอกเบี้ย	xxx	
เงินสดจ่ายสำหรับภาษีเงินได้	<u>xxx</u>	<u>xxx บาท</u>
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการดำเนินงาน		<u>xxx บาท</u>

กระแสเงินสดรับจากกิจกรรมการดำเนินงานที่เป็นรายการหลัก ได้แก่ เงินสดรับจากลูกค้า ส่วนกระแสเงินสดจ่ายจากกิจกรรมการดำเนินงานที่เป็นรายการหลัก ได้แก่ เงินสดจ่ายสำหรับการซื้อสินค้า ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ดอกเบี้ย และภาษีเงินได้ กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการดำเนินงานคำนวณจากการนำเงินสดจ่ายหักออกจากเงินสดรับ

วิธีทางตรงมีข้อดีคือแสดงถึงเงินสดรับและเงินสดจ่ายแต่ละรายการโดยตรงในงบกระแสเงินสด แต่มีข้อเสียคือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการจัดทำงบกระแสเงินสดจะหาได้ค่อนข้างยาก

และบางรายการไม่สามารถหาได้จากการบันทึกรายการทางบัญชีโดยตรง (ต้องมีการปรับปรุงรายการ) ดังนั้น โดยปกติแล้ววิธีทางตรงจะมีความยุ่งยากและมีต้นทุนในการจัดทำมากกว่า จึงส่งผลให้กิจการจำนวนน้อยมากเลือกใช้วิธีทางตรง (ประมาณ 1%, ข้อมูลจาก Accounting Trends & Techniques, AICPA, 2007 edition)

วิธีทางอ้อม แสดงกระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน โดยเริ่มต้นด้วยกำไรสุทธิ และปรับปรุงกำไรสุทธินั้นด้วยรายได้และค่าใช้จ่ายซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการรับหรือจ่ายเงินสดจริง ดังนี้

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน	
กำไรสุทธิ	xxx บาท
ปรับปรุงกำไรสุทธิให้เป็นกระแสเงินสดสุทธิ	
จากกิจกรรมการดำเนินงาน	xxx บาท
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการดำเนินงาน	xxx บาท

การปรับปรุงกำไรสุทธิให้เป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการดำเนินงาน จะรวมถึงรายการต่างๆ เช่น ค่าเสื่อมราคา และกำไร (หรือขาดทุน) จากการจำหน่ายสินทรัพย์ถาวร นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงานหมุนเวียน เช่น ลูกหนี้การค้า หรือ เจ้าหนี้การค้า จะถูกนำมาบวกเข้าหรือหักออกจากกำไรสุทธิ ขึ้นอยู่กับผลกระทบของรายการดังกล่าวที่มีต่อกระแสเงินสด ดังนั้น การนำรายการดังกล่าวมาบวกเข้าหรือหักออกเป็นการปรับปรุงกำไรสุทธิซึ่งจัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้าง ให้กลายเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานซึ่งจัดทำขึ้นตามเกณฑ์เงินสด

วิธีทางอ้อมมีข้อดีคือเป็นการกระชับยอดความแตกต่างระหว่างกำไรสุทธิและกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการดำเนินงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากำไรสุทธิมีความสัมพันธ์อย่างไรกับยอดเงินสดคงเหลือ ณ วันสิ้นงวดที่แสดงอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน

วิธีทางอ้อมเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาจัดทำสามารถหาได้ง่ายจากงบการเงินที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้มีความยุ่งยากและมีต้นทุนในการจัดทำน้อยกว่าวิธีทางตรง ดังนั้น กิจการส่วนใหญ่ (ประมาณ 99%, ข้อมูลจาก Accounting Trends & Techniques, AICPA, 2007 edition) จึงใช้วิธีทางอ้อมในการจัดทำงบกระแสเงินสด

ปรับปรุง
กว่า จึง
ounting

กำไรสุทธิ
เงินสดจริง

<X บาท

จะรวมถึง
ทรัพย์ถาวร
การค้า หรือ
เองรายการ
อกเป็นการ
จกรรมการ

ระแสเงินสด
งไรกับยอด

่าสามารถหา
ว่าวิธีทางตรง
Techniques,

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุน

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุนจะแสดงรายการในงบกระแสเงินสด ดังนี้

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุน

เงินสดรับจากกิจกรรมการลงทุน XXX บาท

หัก: เงินสดใช้ไปในกิจกรรมการลงทุน XXX บาท

กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการลงทุน XXX บาท

โดยปกติแล้ว เงินสดรับจากกิจกรรมการลงทุนเกิดขึ้นจากการขายสินทรัพย์ถาวร เงินลงทุน และสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ส่วนเงินสดจ่ายมักจะเกิดขึ้นจากการจ่ายค่าซื้อสินทรัพย์ถาวร เงินลงทุน และสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการจัดหาเงิน

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการจัดหาเงินจะแสดงรายการในงบกระแสเงินสด ดังนี้

กระแสเงินสดจากกิจกรรมการจัดหาเงิน

เงินสดรับจากกิจกรรมการจัดหาเงิน XXX บาท

หัก: เงินสดใช้ไปในกิจกรรมการจัดหาเงิน XXX บาท

กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการจัดหาเงิน XXX บาท

โดยปกติแล้ว เงินสดรับจากกิจกรรมการจัดหาเงินเกิดขึ้นจากการออกจำหน่ายตราสารหนี้หรือตราสารทุน ตัวอย่างเช่น การออกจำหน่ายหุ้นกู้ ตัวเงินจ่าย หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นสามัญ ส่วนเงินสดจ่ายของกิจกรรมการจัดหาเงินจะเกิดจากการจ่ายเงินปันผล การจ่ายชำระคืนหนี้สิน และการซื้อหุ้นของกิจการกลับคืน (หุ้นทุนซื้อคืน)

กิจกรรมการลงทุนและกิจการการจัดหาเงินที่มีได้มีการใช้เงินสด

ในบางครั้ง กิจการอาจเกี่ยวข้องกับรายการในกิจกรรมการลงทุนและการจัดหาเงินที่ไม่มีผลกระทบต่อการใช้เงินสด ตัวอย่างเช่น กิจการอาจออกจำหน่ายหุ้นสามัญเพื่อนำเงินไปจ่ายชำระหนี้สินระยะยาว แม้ว่ารายการดังกล่าวจะไม่มีผลกระทบต่อการใช้เงินสดในปัจจุบัน แต่รายการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดในอนาคต เนื่องจากทำให้กิจการไม่ต้องจ่ายชำระเงินสดในอนาคตสำหรับดอกเบี้ยและเงินต้นของหุ้นกู้เมื่อครบกำหนดชำระ

ดังนั้น เนื่องจากรายการดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อกระแสเงินสด จึงไม่ต้องรายงานในงบกระแสเงินสด แต่จะแสดงรายการดังกล่าวเป็นรายการแยกต่างหาก ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายต่อจากงบกระแสเงินสด

กิจการควรนำเสนอตัวเลขกระแสเงินสดต่อหุ้นหรือไม่

ในบางครั้งเราอาจจะเห็นตัวเลขกระแสเงินสดต่อหุ้นปรากฏตามสื่อประชาสัมพันธ์ทางการเงินต่างๆ ซึ่งคำนวณขึ้นโดยใช้กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานต่อหุ้น อย่างไรก็ตามการรายงานตัวเลขดังกล่าวอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเข้าใจผิดในเรื่องต่อไปนี้

1. ผู้ใช้งบการเงินอาจเข้าใจความหมายของตัวเลขกระแสเงินสดต่อหุ้นผิด โดยคิดว่าเป็นกระแสเงินสดที่ผู้ถือหุ้นแต่ละหุ้นจะได้รับเช่นเดียวกับการจ่ายเงินปันผล ทั้งที่เงินสดที่กิจการสร้างขึ้นจากกิจกรรมการดำเนินงานอาจถูกนำไปใช้เพื่อการจ่ายชำระคืนเงินกู้หรือการลงทุนเพิ่มในการประกอบธุรกิจของกิจการ ไม่ใช่นำมาจ่ายให้ผู้ถือหุ้นทั้งหมด

2. ผู้ใช้งบการเงินอาจเข้าใจความหมายของตัวเลขกระแสเงินสดต่อหุ้นผิด โดยอาจคิดว่าเป็นสิ่งเดียวกันกับ (หรือเป็นสิ่งที่ดีกว่า) ตัวเลขกำไรต่อหุ้น

เนื่องจากเหตุผลข้างต้น กิจการจึงไม่ควรรายงานตัวเลขกระแสเงินสดต่อหุ้นในงบการเงิน ซึ่งรวมถึงในงบกระแสเงินสด

ข้อมูลที่ใช้ในการจัดเตรียมงบกระแสเงินสด ได้มาจากแหล่งสำคัญ 3 แหล่งคือ

- งบดุลเปรียบเทียบ
- งบกำไรขาดทุนงวดปัจจุบัน
- รายการที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป ในการคำนวณเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน (Operating activities) วิธีทางอ้อม จะมีการปรับปรุง 3 รายการจากกำไรสุทธิคือ

- การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์หมุนเวียน และหนี้สินหมุนเวียน
- รายการค่าเสื่อมราคา และรายการทำนองเดียวกัน
- รายการกำไรและขาดทุนจากการขายสินทรัพย์

การจำแนกประเภทของเงินสดรับและเงินสดจ่ายในงบกระแสเงินสด

ในงบกระแสเงินสดจะจำแนกประเภทรายการหลักๆ ออกเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการดำเนินงาน (Operating Activities) กิจกรรมการลงทุน (Investing Activities) และกิจกรรมการจัดหาเงิน (Financing Activities) แต่ละกิจกรรมจะมีทั้งเงินสดรับและเงินสดจ่าย

ตัวอย่างของรายการเงินสดรับและเงินสดจ่ายของกิจการต่างๆ ซึ่งจัดอยู่ในกิจกรรมหลักๆ 3 ประการ ได้แก่

พันธ์ทาง
งไรก็ตาม
คิดว่า เป็น
ที่กิจการ
ทุนเพิ่มใน
อาจคิดว่า
งบการเงิน

กิจกรรมการดำเนินงาน

เงินสดรับมาจาก

- การขายสินค้าหรือบริการ
- ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ยืม หรือเงินปันผลรับจากเงินลงทุน

เงินสดจ่ายได้แก่

- จ่ายเป็นค่าสินค้าให้ผู้ค้า
- จ่ายให้พนักงานเป็นค่าบริการ
- จ่ายให้รัฐบาลเป็นค่าภาษี
- จ่ายให้ผู้ใช้กู้ยืมเป็นค่าดอกเบี้ย
- จ่ายให้บุคคลต่างๆ เป็นค่าใช้จ่าย

กิจกรรมการลงทุน

เงินสดรับมาจาก

- การขายที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ ฯลฯ
- การขายเงินลงทุนในหุ้นทุน หรือหุ้นกู้ของบริษัทอื่น
- การรับคืนเงินต้นจากการให้บริษัทอื่นกู้ยืม

เงินสดจ่ายได้แก่

- การซื้อที่ดิน อาคาร อุปกรณ์
- การซื้อเงินลงทุนในหุ้นทุน หรือหุ้นกู้ของบริษัทอื่น
- การให้บริษัทอื่นกู้ยืมเงิน

กิจกรรมการจัดหาเงิน

เงินสดรับมาจาก

- การออกหุ้นเพิ่มทุน
- การออกหุ้นกู้

เงินสดจ่ายได้แก่

- จ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้น
- จ่ายเพื่อไถ่ถอนหุ้นกู้ หรือซื้อหุ้นสามัญคืน

การจัดทำงบกระแสเงินสด

ใช้ข้อมูลจาก

1. งบดุลเปรียบเทียบปีปัจจุบันกับปีที่ผ่านมา
2. งบกำไรขาดทุนปีปัจจุบัน
3. รายการที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

activities)

คือ กิจกรรม
vities) และ
เงินสดจ่าย
กิจกรรมหลักๆ

ขั้นตอนในการจัดทำงบกระแสเงินสดวิธีทางอ้อม

1. คำนวณยอดเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดที่เปลี่ยนแปลงระหว่างงวดปัจจุบันกับงวดที่แล้ว
2. คำนวณยอดเงินสดจากการดำเนินงาน โดยเริ่มจากยอดกำไรสุทธิและปรับด้วยค่าเสื่อมราคา และความเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลในงบแสดงฐานะการเงินเปรียบเทียบกับกำไรขาดทุน รวมทั้งรายการเพิ่มเติม
3. คำนวณยอดเงินสดจากการลงทุน และการจัดหาเงิน จากผลเปลี่ยนแปลงในงบแสดงฐานะการเงิน

ตัวอย่างเพื่อการจัดทำงบกระแสเงินสด

งบแสดงฐานะการเงินเปรียบเทียบของ บริษัท โดมในดวงใจ จำกัด ปรากฏดังนี้

บริษัท โดมในดวงใจ จำกัด

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25×4 และ 25×3

(หน่วย : ล้านบาท)

สินทรัพย์	25×4	25×3
เงินสด	180	240
ลูกหนี้ (สุทธิ)	2,250	1,500
สินค้าคงเหลือ	1,950	2,100
ที่ดิน	1,320	1,248
อาคาร	5,040	4,800
ค่าเสื่อมราคาสะสม-อาคาร	(1,020)	(660)
รวมสินทรัพย์	<u>9,720</u>	<u>9,228</u>

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

เจ้าหนี้และค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	1,152	1,200
เงินกู้ยืมระยะยาว	120	1,260
หุ้นทุนสามัญ	5,040	4,800
กำไรสะสม	<u>3,408</u>	<u>1,968</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>9,720</u>	<u>9,228</u>

และงบกำไรขาดทุนใน ปี 25×4 ปรากฏดังนี้

บริษัท โคมโนดวงใจ จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุด วันที่ 31 ธันวาคม 25×4

ปัจจุบันกับ
รับด้วยค่า
เปรียบเทียบ
ในงบแสดง

	(หน่วย : ล้านบาท)
ขาย	6,800
ต้นทุนขาย	<u>(3,680)</u>
กำไรขั้นต้น	3,120
ค่าใช้จ่าย	<u>(*1,680)</u>
กำไรสุทธิ	<u>1,440</u>

* ค่าใช้จ่ายประกอบด้วย

ค่าเสื่อมราคา	360
หนี้สงสัยจะสูญ	200
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	200
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	<u>920</u>
	<u>1,680</u>

: ล้านบาท)

5×3

240

1,500

2,100

1,248

4,800

(660)

9,228

1,200

1,260

4,800

1,968

9,228

ข้อมูลเพิ่มเติม

1. ที่ดิน 72 ล้านบาท ซื้อมาด้วยเงินสด
2. ชำระเงินกู้ยืมระยะยาว 1,140 ล้านบาท
3. ออกจำหน่ายหุ้นทุนสามัญราคาตามมูลค่า 240 ล้านบาท ได้เงินสด
4. ซื้ออาคารด้วยเงินสด

จากข้อมูลข้างต้น สามารถจัดทำงบกระแสเงินสดวิธีทางอ้อม (Indirect Method) ได้ดังนี้

บริษัท โคมโนดวงใจ จำกัด
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุด วันที่ 31 ธันวาคม 25×4

(หน่วย : ล้านบาท)

กระแสเงินสดเพิ่มขึ้นหรือลดลงจาก

1. กิจกรรมการดำเนินงาน		1,440
กำไรสุทธิ		360
+ ค่าเสื่อมราคา-อาคาร		<u>150</u>
+ สิ้นค้าลดลง		1,950
รวม		(750)
- ลูกหนี้เพิ่มขึ้น		(48)
- เจ้าหนี้ลดลง		<u>1,152</u>
กระแสเงินสดเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการดำเนินงาน		
2. กิจกรรมการลงทุน		(72)
ซื้อที่ดิน		<u>(240)</u>
ซื้ออาคาร		<u>(312)</u>
กระแสเงินสดลดลงจากกิจกรรมการลงทุน		
3. กิจกรรมการหาเงินทุน		(1,140)
ชำระเงินกู้ระยะยาว		<u>240</u>
ออกจำหน่ายหุ้นสามัญ		<u>(900)</u>
กระแสเงินสดลดลงจากกิจกรรมการจัดหาเงิน		<u>(60)</u>
กระแสเงินสดลดลงทั้งสิ้น		

10d) ได้ดังนี้

จะเห็นว่า เงินสดที่ลดลง 60 ล้านบาท เกิดจากกิจการมีเงินสดต้นงวด 240 ล้านบาท แต่เมื่อสิ้นงวดเงินสดคงเหลือเพียง 180 ล้านบาท (ดูจาก งบแสดงฐานะการเงินเปรียบเทียบ)

กระแสเงินสดอิสระ

ปกติแล้วเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการประเมินกระแสเงินสดของธุรกิจ คือ **กระแสเงินสดอิสระ (Free Cash Flow)** กระแสเงินสดอิสระ เป็นมาตรวัดในการนำกระแสเงินสดไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ในกิจการหลังจากที่มีการลงทุนซื้อสินทรัพย์เพื่อรักษากำลังการผลิต และเงินปันผลในปัจจุบันแล้ว ดังนั้น กระแสเงินสดอิสระสามารถคำนวณได้ดังนี้:

1 : ล้านบาท)

1,440	กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน	xx
360	หัก: เงินสดที่ใช้ซื้อสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน เพื่อรักษากำลังการผลิต	(xx)
150	หัก: เงินสดที่ใช้เป็นเงินปันผล	(xx)
1,950	กระแสเงินสดอิสระ	xx

นักวิเคราะห์มักจะใช้กระแสเงินสดอิสระมากกว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน ในการวัดความแข็งแกร่งทางการเงินของธุรกิจ จะเห็นได้จากบริษัทที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงหลายแห่ง ต้องลงทุนกับเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เรื่อยๆ และอย่างแข็งขัน หากต้องการอยู่รอดในตลาดที่มีการแข่งขัน ดังนั้นจึงอาจจะมีกระแสเงินสดอิสระน้อยกว่ากิจการประเภทอื่น ตัวอย่างเช่น กระแสเงินสดอิสระของบริษัท **Motorola** น้อยกว่า 10% ของจำนวนกระแสเงินสดที่ได้จากกิจกรรมการดำเนินงาน ในทางตรงกันข้ามกระแสเงินสดอิสระของบริษัท **Coca-Cola** มีจำนวนประมาณ 75% ของกระแสเงินสดที่ได้จากกิจกรรมการดำเนินงาน

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจน กระแสเงินสดที่ได้จากกิจกรรมการดำเนินงานที่ผ่านมาของกิจการ แห่งหนึ่งมี 5,444 ล้านบาท โดยกิจการใช้เงินลงทุนในที่ดิน โรงงาน และอุปกรณ์เครื่องใช้เป็นจำนวน 1,710 ล้านบาท และใช้จำนวน 801 ล้านบาท เป็นเงินปันผล หากสมมติว่าจำนวนเงินที่ลงทุนไปในที่ดิน โรงงาน และอุปกรณ์ เป็นการจ่ายเพื่อรักษาประสิทธิภาพการดำเนินกิจการ ในปัจจุบัน กระแสเงินสดอิสระจะคำนวณได้ดังนี้ (หน่วยเป็นล้านบาท):

	กระแสเงินสดที่ได้จากกิจกรรมการดำเนินงาน		5,444
	หัก: เงินสดที่ใช้ลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	1,710	
	หัก เงินสดที่ใช้เป็นเงินปันผล	801	2,511
	กระแสเงินสดอิสระ		2,933

(1,140)
240
(900)
(60)

กระแสเงินสดอิสระที่เป็นบวกเป็นสิ่งที่ดี บริษัทที่มีกระแสเงินสดอิสระสูง สามารถใช้เงินทุนเพื่อสนับสนุนการเติบโตภายในองค์กร จ่ายหนี้เกษียณอายุ และรับประโยชน์จากโอกาสทางการลงทุน กิจกรรมที่ไม่มีกระแสเงินสดอิสระไม่สามารถรักษาสมาธิในการผลิตปัจจุบันหรือการจ่ายเงินปันผลออกไปแก่ผู้ถือหุ้น การขาดกระแสเงินสดอิสระอาจเป็นสิ่งที่บ่งชี้เบื้องต้นถึงปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน ดังที่นักวิเคราะห์ผู้หนึ่งได้เคยกล่าวไว้ว่า “กระแสเงินสดอิสระ (Free Cash Flow) ให้อำนาจแก่บริษัทในการลดหนี้ไปจนถึงการสร้างรายได้ที่แท้จริงอย่างสม่ำเสมอ”

สรุปท้ายบท

งบกระแสเงินสด เป็นงบการเงินชนิดหนึ่งจัดทำขึ้นมาเพื่อแสดงว่า เงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น หรือลดลงจากงวดก่อนนั้น ได้มาหรือใช้ไปในกิจกรรมใด ซึ่งในงบกระแสเงินสดจะรายงานกระแสเงินสดเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการดำเนินงาน กิจกรรมการลงทุน และกิจกรรมการจัดหาเงิน การจัดทำงบกระแสเงินสดสามารถจัดทำได้ 2 วิธี คือ วิธีทางตรง และวิธีทางอ้อม การประเมินเงินสดของกิจการใดๆ มักดูที่กระแสเงินสดอิสระ (Free Cash Flow) ซึ่งหมายถึงกระแสเงินสดจากการดำเนินงานหลังจากหักส่วนที่ต้องใช้ลงทุน เพื่อรักษาระดับการดำเนินงานและส่วนที่ต้องจ่ายเงินปันผลออกแล้ว